

Paclitaxel Hapira[®] 6 mg/ml con inf (Haspira UK) – Paklitaxel 6 mg v 1 ml infúzneho koncentrátu. Antineoplastikum, kt. sa používa v th. karcinómu ovária, prsníka, nemalobunkvého karcinómu pľúc, Kaposiho sy. súvisiaceho s AIDS.

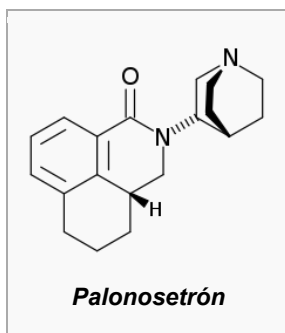
Paclitaxel-Teva[®] 6 mg/ml con inf (Teva Pharmaceuticals CR) – Paklitaxel 6 mg v 1 ml infúzneho koncentrátu. Antineoplastikum, kt. sa používa v th. karcinómu ovária, prsníka, nemalobunkvého karcinómu pľúc, Kaposiho sy. súvisiaceho s AIDS.

palindróm – 1. akákoľvek postupnosť symbolov (slovo, veta, číslo), ktorá má tú vlastnosť, že ju možno čítať v ľubovoľnom smere (sprava doľava alebo zľava doprava) a má vždy rovnaký zmysel; 2. genet. rôzne krátke sekvencie 4, 6 alebo 8 nukleotidov, ktoré sa nachádzajú na presne definovanom mieste a rozpoznávajú a štiepia ich reštrikčné enzýmy. Podľa spôsobu štiepenia môžu vzniknúť zarovnané (tupé) alebo prečnievajúce (lepivé) konce, ktoré sa využívajú pri tvorbe rekombinantných molekúl DNA. Reštrikčný enzým štiepi DNA na rôzne dlhé fragmenty, pretože rozštiepi DNA vždy, keď nájde svoj palindróm; reštrikčné nukleázy.

Palladone-SR[®] 2, 4, 8 a 16 cps plg (Mundipharma) – Hydromorphoni hydrochloridum 2, 4, 8 al. 16 mg v 1 cps. Analgetikum, anodynum.

palonosetrón – (3*aR*)-2-[(3*S*)-1-azabicyklo[2.2.2]okt-3-yl]-2,3,3*a*,4,5,6-hexahydro-1*H*-benz[*de*]izochinolin-1-ón, C₁₉H₂₄N₂O, 296.407; najúčinnější antagonista 5-HT₃ receptorov, antiemetikum, kt. sa používa v prevencii a th. nauzey a vracania vyvolaných chemoterapiou. Na plazmatické proteíny sa viaže 62 %, metabolizuje sa v pečeni (50 %, väčšinou účinkom CYP2D6, CYP3A4 a CYP1A2), polčas je asi 40 h, vylučuje sa obličkami (80 %, z toho 48 nezmenene) a stolicou (5 – 8 %). Podáva sa i. v. 30 min pred podaním chemoterapie alebo p. o. 1 h pred chemoterapiou (Aloxil[®]).

Palytar AF[®] sol der (Stiefel Laboratories) – Pices mixtae 1 mg (1 % v/v) + Pyrithionum zincicum 1 g (1 % v/v) v 100 g dermálneho rozt. Dermatologikum, kt. sa používa v th. seborickej dermatitídy, psoriázy, lupín a ekzémov vo vlasatej časti hlavy.

Pamidronate-Teva[®] 3 mg/ml con inf (Teva Pharmaceuticals CR) – Dinátriumpamidronát 3 mg (zodpovedýa 2,5 mg kys. pamidrórovej) v 1 ml infúzneho koncentrátu. Podáva sa v th. hyperkalciémie vyvolanej nádorom, pri metastázach karcinómu prsníka do kostí a zmenšenie bolestí kostí pri myelóme.

Pamitor[®] 15 mg/ml con inf (Torrex Pharma) – Dinatrii pamidronas 15 mg v 1 ml infúzneho koncentrátu. Inhibítor resorpcie kostí. Podáva sa v th. stanov spojených so zvýšenou aktivitou osteoklastov: hyperkalciémia vyvolaná nádorom, osteolýza prio metastázach solídnych nádorov do kostí, myelóm, Pagetov sy.

Panadol Ultra[®] tbl (GlaxoSmithKline Consumer Healthcare) – Paracetamolium 500 mg + Codeini phosphas hemihydricum 8 mg + Coffeinum 30 mg v 1 tbl. Kombinované analgetikum, antipyretikum.

Pangramin-Slit[®] sol slg (Alk-Abelló S.A.) – Allergenorum extractum purificatum v koncentrácii 1,6:8; 40; 200 a 1000 STU v 1 ml rozt. Imunopreparát, extrakčné alergény. Indikácie: Alergické choroby sprostredkované IgE, vyvolávajúce rinitídu, konjunktivitídu a/al. astmu zapríčinené alergénmi.

palindróm – 1. akákoľvek postupnosť symbolov (slovo, veta, číslo), ktorá má tú vlastnosť, že ju možno čítať v ľubovoľnom smere (sprava doľava alebo zľava doprava) a má vždy rovnaký zmysel; 2. genet. rôzne krátke sekvencie 4, 6 alebo 8 nukleotidov, ktoré sa nachádzajú na presne definovanom mieste a rozpoznávajú a štiepia ich reštrikčné enzýmy. Podľa spôsobu štiepenia môžu vzniknúť zarovnané (tupé) alebo prečnievajúce (lepivé) konce, ktoré sa využívajú pri tvorbe

rekombinantných molekúl DNA. Reštrikčný enzým štiepi DNA na rôzne dlhé fragmenty, pretože rozštiepi DNA vždy, keď nájde svoj palindróm; reštrikčné nukleázy.

Palladone-SR[®] 2, 4, 8 a 16 cps plg (Mundipharma) – Hydromorphoni hydrochloridum 2, 4, 8 al. 16 mg v 1 cps. Analgetikum, anodynum.

Pamidronate-Teva[®] 3 mg/ml con inf (Teva Pharmaceuticals CR) – Dinátriumpamidronát 3 mg (zodpovedýá 2,5 mg kys. pamidrórovej) v 1 ml infúzneho koncentrátu. Podáva sa v th. hyperkalciémie vyvolanej nádorom, pri metastázach karcinómu prsníka do kostí a zmenšenie bolesti kostí pri myelóme.

Pamitor[®] 15 mg/ml con inf (Torrex Pharma) – Dinatrii pamidronas 15 mg v 1 ml infúzneho koncentrátu. Inhibítor resorpcie kostí. Podáva sa v th. stavov spojených so zvýšenou aktivitou osteoklastov: hyperkalciémia vyvolaná nádorom, osteolýza prio metastázach solídnych nádorov do kostí, myelóm, Pagetov syndróm.

Panadol Ultra[®] tbl (GlaxoSmithKline Consumer Healthcare) – Paracetamolium 500 mg + Codeini phosphas hemihydricum 8 mg + Coffeinum 30 mg v 1 tbl. Kombinované analgetikum, antipyretikum.

Pangramin-Slit[®] sol slg (Alk-Abelló S.A.) – Allergenorum extractum purificatum v koncentrácii 1,6;8; 40; 200 a 1000 STU v 1 ml rozt. Imunopreparát, extrakčne alergény. Indikácie: Alergické choroby sprostredkované IgE, vyvolávajúce rinitídu, konjunktivitídu a/al. astmu zapríčinené alergénmi.

Pantoea agglomerans – novší názov *Enterobacter agglomerans*.

papila zrkového nervu – I. papila fasciculi nervi optici, discus nervi optici, disk zrkového nervu, miesto na sietnici, kde sa začína zrkový nerv s veľkosťou asi 1,5 mm, v strede s miernou exkaváciou. V tomto mieste chýbajú tyčinky a čapíky (→*slepá škvrna*). Z exkavácie vystupujú cievy, kt. sa ďalej vetvia v sietnici. Niekoľko mm laterálne od disku je žltá škvrna (→*macula lutea*), od kt. vedie k disku makulopapilárny zväzok nevových vlákien dôležitý pre kvalitu centrálného videnia. Zhodnotenie disku je dôležitou súčasťou oftalmologického vyšetrenia. Pri zvýšení vnútroočného tlaku (glaukóme) býva výraznejšia exkavácia, pri zvýšenom intrakraniálnom tlaku naopak kongestívna papila, kt. prominuje do vnútra bulbu. Disk môže byť zmenený pri neuritíde zrkového nervu (papilitíde). Biela papila v úrovni sietnice býva pri atrofii zrkového nervu, napr. postneuritickej.

papila zrkového nervu – I. papila fasciculi nervi optici, discus nervi optici, disk zrkového nervu, miesto na sietnici, kde sa začína zrkový nerv s veľkosťou asi 1,5 mm, v strede s miernou exkaváciou. V tomto mieste chýbajú tyčinky a čapíky (→*slepá škvrna*). Z exkavácie vystupujú cievy, kt. sa ďalej vetvia v sietnici. Niekoľko mm laterálne od disku je žltá škvrna (→*macula lutea*), od kt. vedie k disku makulopapilárny zväzok nevových vlákien dôležitý pre kvalitu centrálného videnia. Zhodnotenie disku je dôležitou súčasťou oftalmologického vyšetrenia. Pri zvýšení vnútroočného tlaku (glaukóme) býva výraznejšia exkavácia, pri zvýšenom intrakraniálnom tlaku naopak kongestívna papila, kt. prominuje do vnútra bulbu. Disk môže byť zmenený pri neuritíde zrkového nervu (papilitíde). Biela papila v úrovni sietnice býva pri atrofii zrkového nervu, napr. postneuritickej.

papilomavírusy – prvýkrát identifikované na začiatku 20. stor., keď sa zistilo, že bradavice al. papilómy sa dajú prenášať medzi jedincami filtrabilným infekčným činiteľom. R. 1935 Francif Peyton Rous, kt. predtým dokázal existenciu vírusu sarkómu kurčiat, dokázal, že papilomavírus môže vyvolať rakovinu kože v infikovaných králikoch. Bol to prvý dôkaz, že vírus môže vyvolať rakovinu v cicavcoch.

Papilomavírusy predstavujú rozmanitú skupinu neobalených DNA vírusov, kt. infikujú živočíchy počnúc vtákmi po manatees (veľké morské cicavce, zvané aj morské kravy – angl. sea cows)

z čeľade *Trichechidae*, rodu *Trichechus*. Identifikovalo sa vyše 100 rozličných ľudských typov papilomavírusov (angl. human papillomavirus, HPV).

Papilomavírusy sa replikujú výlučne v tkanivách povrchu tela, ako je koža a sliznica genitálií, anusu, ústnej dutiny a dýchacích ciest. Väčšina typov papilomavírusov má afinitu k určitej povrchovej štruktúre tela. Napr. HPV typ 1 a 2 infikuje stupaje al. dlane, kde môže vyvolať vznik bradavíc.

HPV vyvolávajú vznik nádorov, kt. sú podmienené mutáciou DNA ľudí, opíc, jeleňov, koní, dobytka, psov, vtákov a králikov. V The Los Alamos National Laboratory v USA sa nachádza databáza genomických sekvencií genómov a fylogenetický strom papilomavírusov (HPV Sequence Database).

Ľudské papilomavírusy (human papillomaviruses, HPV) vyvolávajú epitelové nádory kože a slizníc. Detegovalo sa vyše 100 typov a pri vyše 80 z nich sa zistila kompletná sekvencia genómov. Súčasný klasifikačný systém, založený na podobnostiach sekvencie genómu, rozoznáva 3 kategórie používané na klinický opis HPV: anogenitálny a/alebo sliznicový, negenitálny kožný a epidermodysplasia verruciformis (EV).

Infekcie HPV sa ďalej klasifikujú na latentné (asymptomatické), subklinické a klinické. Klinické lézie sú makroskopicky viditeľné, kým latentné infekcie sa dajú detegovať len testami na vírusovú DNA. Subklinické lézie sa identifikujú aplikáciou 3 – 5 % kys. octovou a inšpekciou pomocou zväčšenia. Väčšina infekcií HPV je latentná, klinicky zjavné infekcie predstavujú skôr bradavice ako malignity.

Typ 6 a 11 HPV majú nízky onkogénny potenciál a vyvolávajú tvobu condylomata a prekabncerózy s nízkym stupňom malignity. Typy HPV 16 a 18 sú vysokorizikové, pretože vyvolávajú väčšinou intraepitelové lézie s vysokým stupňom malignity, ktoré sa môžu zvrhnúť na karcinóm, najmä v anogenitálnej oblasti a na slizniciach.

Prevalence HPV pri karcinóme krčka maternice je 95 – 99,7 % a pri karcinóme anusu 88 %.

Infekcia HPV sama nevyvoláva malígnu transformáciu infikovaného tkaniva. Predpokladá sa tu pôsobenie kofaktorov, ako je užívanie tabaku, UV žiarenie, gravidita, deficit kyseliny listovej a znížená imunita

Tab. Choroby vyvolané jednotlivými podtypmi HPV

■ Negenitálne kožné choroby	<i>Typ HPV</i>
Verruca vulgaris	1, 2, 4, 26, 27, 29, 41, 57, 65
Plantárne bradavice (myermercie)	1, 2, 4, 63
Verruca plana	3, 10, 27, 28,, 38, 41, 49
Bradavice mäsiarov (spracúvajúcich, mäso, hydinu a ryby)	1, 2, 3, 4, 10, 28
Karcinóm nechtov zo skvamózných buniek	16
Epidermodysplasia veruciformis (benigna)	2, 3, 10, 12, 15, 19, 36, 46, 47, 50
Epidermodysplasia verruciformis (maligna seu benigna)	5, 8, 9, 10, 14, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 37, 38
Nebradavicové kožné lézie	37, 38
■ Negenitálne sliznicové papilomatózy	
Respiračná papilomatóza (recidivujúca)	6, 11
Skvamocelulárny karcinóm pľúc	6, 11, 16, 18
Papilóm hrtana	6, 11, 30
Karcinóm laryngu	16, 18
Papilóm sinus maxillaris	57
Skvamocelulárny karcinóm sinusov	16, 18
Papilómy spojoviek	6, 11
Karcinómy spojoviek	16
Orálna fokálna hyperplázia epitelu (Heckova choroba)	13, 32

Orálny karcinóm	16, 18
Oral leukoplakia	16, 18
Skvamocelulárny karcinóm pažeráka	16, 18
■ Anogenitálne lézie	
Condylomata accuminata	6, 11, 30, 42, 43, 44, 45, 51, 52, 54
Bowenoidná papilomatóza	16, 18, 34, 39, 42, 45
Bowenova choroba	16, 18, 31, 34
Condylomata accumulata gigantea (Busckeho-Lövensteinove nádor)	6, 11
Nešpecifikovaná intraepitelová neoplázia	30, 34, 39, 40, 53, 57, 59, 61, 62, 64, 66. 67. 68. 69
Intraepitelová neoplázia nízkeho stupňa	6, 11, 43
Intermediárna intraepitelová neoplázia	31,33,35, 42, 44, 51, 52
Intraepitelová neoplázia vysokého stupňa	16, 18, 56, 58
Karcinóm vulvy	6, 11, 16, 18
Karcinóm pošvy	16
Karcinóm krčka	16, 18, 31
Karcinóm anusu	16, 31, 32, 33
Karcinóm in situ penisu (erytroplázia Qeyrat)	16
Karcinóm penisu	16, 18

Testovanie HPV – vykonáva sa rutínne Papanicolaouovou metódou (Pap testovanie). R. 2003 FDA odporučilo „hybridný zachytávací test“ („hybride capture“ test) QUIAGEN ako primárny skriningový test na detekciu HPV, kt. sa dá vykonať počas rutinného Pap testovania. Citlivosť testu tým stupne na 100 %. Pap testovanie nám povie, že je prítomná infekcia HPV, ale nie to, o aký typ HPV ide.

Testovanie mužov na HPV – aj keď existuje test na HPV DNA, neodporúča sa skrining HPV u mužov. Genitálne bradavice sú jediným nízkorizikovým viditeľným príznakom HPV u mužov. Tieto lézie však sú vyvolané nekarcinogénnymi typmi HPV.

Th. lézií vyvolaných HPV – primárny cieľ th. bradavíc je eradikácia al. zmiernenie príznakov, kým pri skvamózných intraepitelových léziách (SIL) je cieľom eliminácia dysplastických lézií. Th. sa neodporúča pri subklinickej anogenitálnej a/al. sliznicovej infekcii HPV v neprítomnosti koexistujúcej dysplázie. Nedokázalo sa, že th. eliminuje infekciu HPV ani to, že znižuje infekčnosť. Bradavice môžu po th. recidivovať, pretože môže nastať aktivácia latentného vírusu prítomného v zdravých bunkách kože v okolí lézie. Väčšina pacientov si vyžaduje kombinovanú th. v priebehu niekoľkých týždňov al. mesiacov. Keď sa výsledok nedostaví pri kombinácii 3 liečiv a úplne sa lézia nevylieči do 6 mes., treba th. modifikovať. Lieky sa aplikujú miestne. K všeobecným nežiaducim účinkom patrí miestna reakcia kože a bolesť. Uvedené lieky sa nemajú aplikovať na sliznice a nemajú sa nimi liečiť dysplastické lézie SCC, verukózne karcinómy a Bowenoidná papulóza.

Účinné sú dve kategórie liečiv: **1. imunomodulátory** (t. j. imiquimod, interferon alfa, kt. sa primárne používajú v th. anogenitálnych bradavíc al. condylomata acuminata); **2. cytotoxické látky**, kt. zahŕňajú antiproliferatívne lieky podofílox, podofylín a 5-fluorouracil, ako aj chemodeštruktívne al. keratolytické látky – kys. salicylovú, kys. trichlóroctovú (TCA) a kys. bichlóroctovú (BCA). Tieto lieky nemajú priamy antivirotický účinok. Jediné lieky odporúčané v th. negenitálnych kožných bradavíc sú keratolytiká.

Imiquimod – je imunomodulátor, kt. nemá priamy antivirotický účinok, je však silným induktorom cytokínov a stimuluje tvorbu interferónu alfa, TNF a IL-1, IL-6 a IL-8. Pacient si ho aplikuje na vonkajšie anogenitálne bradavice a špicatý kondylóm 3-krát/týžd. Krém sa odstraňuje umytím s jemným mydlom a vodou 6 – 10 h pom aplikácii. Podáva sa max. 16 týžd. Nemá sa dostať do styku so sliznicou.

Interferon alfa – prirodzene sa vyskytujúci cytokín sa vyrába rekombinantnou technológiou al. získava z leukocytových koncentrátov ľudí. Má imunomodulačný aj priamy antivirotický účinok. Aplikuje ho lekár v do lézií pri vonkajších anogenitálnych bradaviciach a condyloma accuminatum v celkovej dávke 250 00 IU/bradavicu. Maximálna odpoveď sa dostavuje obyčajne po 4 – 8 týžd. V prípade neúspechu sa th. opakuje (ak sú pečeňové testy, leukocyty a trombocyty nezmenené).

Podofilox – antimitotická látka syntetizovaná chemicky al. purifikovaná z prírodnej podofylínovej živice. Po aplikácii nastáva viditeľná nekróza tkaniva bradavice. Liek si aplikuje pacient na vonkajšie genitálne bradavice al. condyloma accuminatum 2-krát/d v priebehu 3 d so 4-d prestávkou; cyklus sa prípadne opakuje, max. však 4-krát. Nemá sa použiť viac ako 0,5 g gélu/d a na plochu max. 10 cm².

Podofylín – je živica získana z rastliny *Podophyllum peltatum* Linné, kt. obsahuje aktívnu látku podofylotoxín, cytotoxicky pôsobiacu a zastavujúcu mitózu v metafáze. Aplikuje ju lekár pri vonkajších genitálnych bradaviciach a condyloma accuminatum. Môže sa použiť týždenne v priebehu 6 týžd. Nesmie sa aplikovať na zdravé tkanivo. Prvá aplikácia má trvať 30 – 40 min, ďalšie 1 – 4 h. Suchý podofylín sa odstraňuje umytím alkoholom al. mydlom a vodou.

5-fluorouracil – antimetabolit, kt. zabraňuje syntéze DNA a RNA. Vyvoláva deficit tymínu, čo má za následok nerovnomerný rast a zánik bunky. Liek sa aplikuje pacient pri lézii vyvolanej HPV vo forme 5 % krému (napr. pri genitálnych bradaviciach) 1 – 3-krát/týžd niekoľko týždňov za sebou. Liek sa nemá dostať do styku so zdravým tkanivom. Vysušený krém sa odstraňuje 3 – 10 h po aplikácii.

Keratolytiká – kys. trichlóroctová al. bichlóroctová rýchlo penetrujú a chemicky kauterizujú kožu, keratín a i. tkanivá. Kauterizačný účinok je porovnateľný s kryoterapiou al. elektrodesikáciou. Lieky aplikuje lekár na akékoľvek kožné bradavice. Týždenne sa podáva 80 – 90 % rozt. priamo. Po vysušení kyseliny vzniká biele „zmrazené“ ložisko, kt. sa poprúši hydrogénuhličitanom sodným, aby sa odstránili zvyšky nezreagovanej kyseliny. Miernejším keratolytikom je kyselina salicylová; aplikuje sa ju pacient sám na negenitálne kožné bradavice.

Chir. th. – s výnimkou kryochirurgie má výhodu kompletného vyliečenia po jedinej aplikácii. Vyžaduje sa však lokálna anestézia, vyliečenie trvá dlhšie a potrebné sje chir. vybavenie. Používa sa preto pri mnohopočetných bradaviciach, postihnutí väčšej plochy a v refraktérnych prípadoch. Recidívy sú zriedkavejšie ako pri konzervatívnej th.

Chir. th. sa dá realizovať aj ambulantne a zahŕňa kryochirurgiu, elektrochirurgiu s elektrodesikáciou al. slučkovou elektrochirurgickou excíznou procedúrou (loop electrosurgical excision procedure, LEEP), a jednoduché chir. excíziu skalpelom, nožnicami al. kyretou. Alternatívne chir. procedúry vyžadujú dokonalejšie vybavenie a tréning; zahŕňajú ablácia CO₂ laserom, ultrazvukovú chirurgickú aspiráciu pomocou prístroja Cavitron (CUSA) a Mohsovu chirurgiu.

■ *Kryochirurgia* – fyzikálna ablačná metóda je rýchla a účinná e method is a rapid and effective means of treating simple HPV disease. It works by freezing the intracellular water, resulting in cellular destruction. Môže byť bolestivá, miestna anestézia sa však vždy nepoužíva. Por 2 – 4 kúrach 6- až 12-týžd. periód nastáva v 75 – 80 % prípadov úplne vymiznutie bradavíc. Osvedčuje sa pri jednoduchých bradaviciach a intraepitelových nádoroch krčka s nízkym stupňo malignity (CIN I). Neodporúča sa na aplikáciu vnútri vagíny, pretože sa nedá sledovať hlbšia ablácia a môže nastať poškodenie okolitých štruktúr, ako je mechúr a rektum.

Kvapalný dusík sa aplikuje na bradavicu pomocou aplikátora a kryovzorky, príp. jemného spreja. Dajú sa použiť aj plyny ako je N₂O a CO₂.

Metóda zrazenia-odmrazenia-zmrazenia (freeze-thaw-freeze method) sa pokladá za účinnejšiu ako jednoduché zmrazenie. Aplikuje sa do zmrazenia 5 mm okraja okolitej kože al. sliznice. Keď kože zbelie, pokračuje sa ešte 30 s a potom sa nechá koža odmraziť. Keď pacient toleruje bolesť, aplikuje

sa druhý cyklus. Do 24 h po th. sa tvorí nad miestom aplikácie pľuzgier. Na ďalšiu kúru treba vyčkat' 1 – 2 týžd. Metóda je bezpečná u gravidných žien, pretože systémová resorpcia nenastáva.

- *Elektrochirurgia* – využíva vysokofrekvenčný prúd na excíziu a koaguláciu bradavíc. Elektrodesikáciou používajúcou bipolárnu ihlu sa dá koagulovať dl hĺbky tkanivo bradavice. Metódfa je najúčinnnejšia v th. vonkajších genitálnych bradavíc.

- *Slučková elektrochirurgická excízia* sa vykonáva pomocou bipolárnej slučky na odparenie a ožiarenie postihnutého tkaniva. Používa sa primárne v th. skvamózných intraepitelových lézií krčka, ale aj veľkých bradavíc na vonkajších genitáliách.

Electrochirurgické metódy vyžadujú obyčajne lokálnu anestéziu a dajú sa použiť u ambulantných pacientov. HPV DNA sa zistililo v dyme, preto sa musia na evakuáciu dymu a prevenciu inhalácie vykonať príslušné opatrenia.

- *Chirurgická excízia* – vykonáva sa pomocou skalpela, nožnic al. kyrety v lokálnej anestézii. Používa sa v th. bradavíc a skvamózných intraepitelových lézií genitálnych ciest.

- *Mohsova chirurgia* – vykonáva ju špeciálny vyškolený dermatológ na excíziu tkanív v oblasti, kde je žiaduce maximálna konzervovanosť. Je indikovaná v prípade verukózných karcinómov.

- *Laserochirurgia* – odparenie pomocou CO₂ lasera je alternatívou chir. th. pri refraktérnych ochoreniach vyvolaných HPV alebo veľkých bradavíc. Šetrí sa pri nej normálne okolité tkanivo. Je vhodná najmä pri periuretrálnych a vagínových bradaviciach, ako aj skvamózne intraepitelové lézie vagíny.

- *Ultrazvukový chirurgický aspirátor Cavitron* – CUSA, vibruje pri frekvencii 23 kHz, teda nižšie ako dg. ultrazvuk. Deštruje tkanivo účinkom tepla kavitácie. Používa sa na cytoredukciu vnútrobrušných nádorov, pretože odstraňuje epitel bez tkaniva ležiaceho pod ním. Využíva sa preto aj ako alternatívna metóda pri rozsiahlych anogenitálnych bradaviciach.

paradidymis -- Giraldesov orgán. Rudimentárne zvyšky mezonefrosu vyskytujúce sa niekedy pri hlave nadsemenníka, najmä u detí. Drobný žltkastý útvar so slepými kanálkami.

paradigma -- 1. gram. vzor (skloňovací, časovací); podľa STN ISO 1087-2 „trieda slovných tvarov prináležajúcich danému slovu alebo zloženému termínu. Príklad: *predávať, predávam, predávaš, predáva, predávame atď.; predávajú, predával, predávalo, predávajúci, predávajúceho, predávajúcemu atď.; predávajúca, predávajúcej atď.; predávaný, predávaná, predávané atď.; predávanie, predávania atď.*

2. Vo filozofii, rétorike, vedeckej teórii pojem, ktorý zaznamenal postupný vývoj: praobraz zmyslami vnímateľných vecí (Platón), rétorická metóda vyvodzovania záverov (Aristoteles), vzor al. štandard, podľa kt. sa posudzuje skúsenosť (Wittgenstein), celok všetkých zákl. ponímaní týkajúcich sa tematickej oblasti a metódy, kt. ovládajú nejakú disciplínu v danom čase (Kuhn); vedecká škola.

3. V informatike súbor princípov, na kt. je založený programovací jazyk;

paradigmatika – lingv. náuka o tvaroch so zreteľom na typy, vzory, vzory.

parekoxib – *N*-[4-(5-metyl-3-fenylizoxazol-4-yl)fenyl]sulfonylpropánamid, C₁₉H₁₈NO₄S, *M_r* 370,422; inhibítor cyklooxygenázy 2; →koxiby. Je to prekurzor (prodrug) perorálneho valdekokibu (rýchlo sa naň metabolizuje v pečeni pôsobením CYP3A3 a 2C9). Jeho biol. dostupnosť je 100, na proteíny plazmy sa viaže 98 %, Je účinnejší ako ketorolak. Max. plazmatická koncentrácia sa dostavuje za 30 min. Distribučný objem je 55 l/kg, biol. *t*_{0,5} je 22 min (parekoxib), resp. 8 h (valdekokib), vylučuje sa močom (70 % vo forme metabolitov).

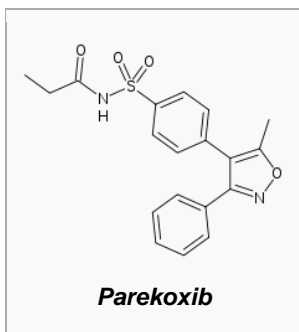
Indikácie – pooperačná bolesť.

Nežiaduce účinky – nižší je výskyt vredov GIT, ale vyšší výskyt srdcových a cerebrovaskulárnych tromboembolických príhod ako po iných koxiboch. Preto je p. kontraindikovaný pri th. bolesti po bypasse venačových tepien.

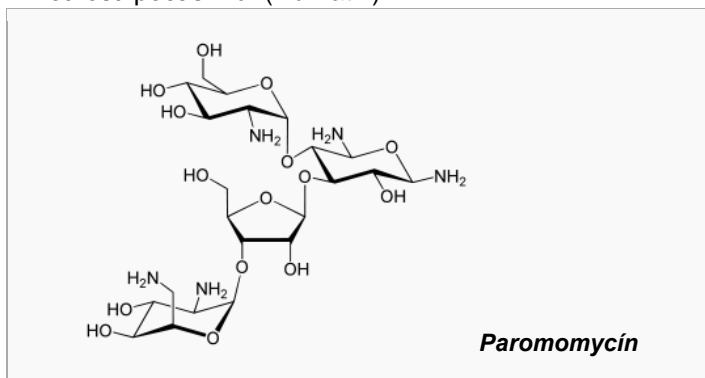
Dávkovanie – podáva sa i. v. al. i. m. v dávke 40 mg 1–2.krát/d, max. 80 mg/d.

Prípravky – Dynastat® Pfizer.

paromomycín – syn. aminozidín; monomycín; (2*R*,3*S*,4*R*,5*R*,6*S*)-5-amino-6-[(1*R*,2*S*,3*S*,4*R*,6*S*)-4,6-diamino-2-[(2*S*,3*R*,4*R*,5*R*)-4-[(2*R*,3*R*,4*R*,5*R*,6*S*)-3-amino-6-(aminometyl)-4,5-dihydroxy-oxan-2-yl]oxy-3-hydroxy-5-(hydroxymetyl)oxolan-2-yl]oxy-3-hydroxy-cyklohexyl]oxy-2-(hydroxymetyl)oxane-3,4-diol, C₂₃H₄₇N₅O₁₈S, M_r 615,629; aminoglykozidové antibiotikum prvýkrát izolované z druhu *Streptomyces krestomuceticus* r. 1950. Viaže sa na podjednotku 16S ribozómov a inhibuje proteosyntézu parazitov. Používa v th. črevnej amebózy, balantidiózy, giardiózy, kryptosporidiózy a kožnej i viscerálnej leishmaniózy. Po perorálnom podaní sa takmer neresorbuje, vylúči sa stolicou. K nežiaducim účinkom patria ťažkosti zo strany GIT (anorexia, nauzea, vracanie, hnačka, bolesti brucha). Podáva sa v dávke 50 mg/kg

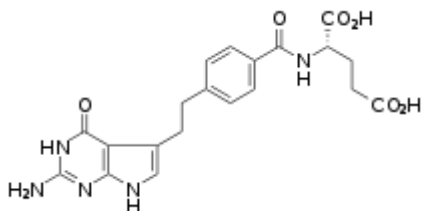
hmotnosti počas 7 d. (Humatin).

parooforón – l. *paroophoron*, drobný útvar v mezosalpingu, ktorý je rudimenárnym pozostatkom mezonefrosu. Leží mediálne od →*epofoforónu*.

Partobulin SDF® sol inj 1 x 1 ml/250 µg (Baxter AG) – anti-d(rh) imunoglobulín. **Indikácie** – profylaxia D senzibilizácie u Rh-negatívnych žien a Du-pozitívnych žien počas gravidity a po pôrode. Senzibilizácia vzniká najmä po pôrode, ale aj počas gravidity, pri potrate, amniocentéze, biopsii choriónu, úraze brucha, mimomaternicovej gravidite, krvácaní pred pôrodom al. externej rotácii hlavičky; →*anti-d(rh) imunoglobulín*.

password – inform. heslo používateľa prihlásené na vzdialenom počítači pri využívaní služby Telnet.

Pemetrexed

Pasta Zinci Oxydati® pst der (VULM, a. s.) – Zinci oxidum 25 g v 100 g lieku. Dermatologikum, kt. sa používa na ošetrenie a lrytie foriem akne, ako podporná th. herpes simplex, na ochranu kože pred trením a proti macerácii kože exsudátmi z rán, vredov. Zlepšuje hojenie kože. Ku kontraindikáciám patrí precitlivosť na zložky lieku a mokvavé dermatózy.

Pasteurized Human Antihepatidis B Immunoglobulin G® sol inj (Instituto Grifols, S. A.) – Immunoglobulinum humanum

hepatitidis B 200 IU v 1 ml inj. rozt. Imunopreparát, kt. sa podáva v profylaxii rizikovým osobám, kt. neboli očované, boli neúplne očované, príp. majú titer protilátok pod 10 mIU/ml. Pasívna imunizácia sa dopĺňa aktívnou očkovačou látkou proti hepatitíde B.

Pasteurized Human Antitetanus Immunoglobulin Grifo[®] sol inj (Instituto Grifols, S. A.) – Immunoglobulinum humanum tetanicum 250 IU v 1 ml inj. rozt. Imunopreparát, kt. sa podáva v profylaxii osôb s nedávnym poranením a mohli byť kontaminované tetanovými spórmi a u osôb, kt. sa nepodrobili vakcinácii v ostatných 10 r., príp. vakcinácia nebola úplná (neznáma). Používa sa aj v th. klin. manifestného tetanu.

Pausogest[®] tbl flm (Gedeon Richter Plc.) – Estradiolum hemihydricum 2,07 mg + Norethisteroni acetat 2 ml v 2 tbl. obalenej filmom. Kombinovaný hormónový prípravok, kt. sa používa pri deficite estrogénov, profylaxii postmenopauzovej osteoporózy u žien s rizikom vzniku zlomenín; → *estadiol*; → *etinylestradiol*.

Pasteurella – rod nepohyblivých, gramnegatívnych paličiek z čeľade Pasteurellaceae. V patologickom materiáli môžu byť opuzdrené. Vyskytujú sa vo zvieratách i u človeka a môžu vyvolávať oportúnne infekcie. V mieste poranenia vzniká absces, flegmóny až generalizovaný zápal s prejavmi v pľúcach, kĺboch, meningoch, kostiach (osteomyelitída). Prameňom pôvodcu nákazy sú zvieratá. Pasteurelly sú citlivé na antibiotiká, najmä penicilínového radu. K najznámejším druhom patria: *P. anatipestifer* → *Bergeyella anatipestifer*, *P. bettyeae*, *P. caballi*, *P. canis*, *P. dagmatis*, *P. gallinarum*, *P. granulomatis*, *P. haemolytica*, *P. lymphangitis*, *P. mairii*, *P. multocida* subsp. *gallicida*, *P. multocida* subsp. *septica*, *P. stomatis*, *T. testudinis*, *P. trehalosi*, *P. ureae* → *Actinobacillus ureae*.

Pautrierov mikroabsces – [Lucien, M. Pautrier, 1876 – 1959, franc. dermatológ, pôsobil v Štrasburgu, Lausanne a Lyone] imunologická reakcia pri mycosis fungoides; angiolupoid Brocq-Pautrier.

Pautrierov syndróm – [Lucien, M. Pautrier, 1876 – 1959, franc. dermatológ, pôsobil v Štrasburgu, Lausanne a Lyone] zdurené lymfatických uzlín ako sprievodný príznak dermatóz.

Pauwelsova klasifikácia – [Friedrich Pauwels, nem. chirurg pôsobiaci v Aachene] klasifikácia krčka stehrovej kosti podľa uhla medzi horizontálnou líniou a líniou lomu (Pauwelsov uhol). **1.** stupeň je uhol do 30° a je dobrá stabilita s možnosťou konzervatívneho zhojenia, **2.** stupeň je 30° až 50°, **3.** stupeň s veľkou nestabilitou je pri uhle nad 50° (príp. 70°).

pavilizumab – monoklonová protilátka získaná technológiou DNA, imunoglobulín. Používa sa v prevencii zápalov dolných dýchacích ciest vyvolaných respiračným syncytiálnym vírusom (RSV) u detí narodených pred 35. týžd. gravidity a sú v čase sezóny RSV menšie ako 6-mes. al. u detí mladších ako 2-r., u kt. bola v ostatných 6 mes. th. nevyhnutná pre bronchopulmonálnu dyspláziu, ako aj u detí do 2 r. s hemodynamicky významnou kardiopatiou (Abbosynagis[®], Synagis[®]).

pavimentácia – [l. *pavimentum* podlaha, dlažba] hromadenie leukocytov (granulocytov) na stene kapilár.

Paxeladine 0,2 %[®] sir (Beaufour Ipsen International) – Citrát oxeladínu 200 mg v 100 ml sirupu. Antitusikum, kt. sa používa v symptomatickej th. dráždivého, neproduktívneho kašľa; → oxeladín.

PCR – genet. skr. angl. *polymerase chain reaction*, polymerázová reťazová reakcia, najvýznamnejšia molekulogenetická metóda analýzy DNA, ktorá umožňuje namnožiť (amplifikovať) ľubovoľný úsek DNA. Nenastáva pri nej množenie celej molekuly DNA, ale len krátkeho úseku do dĺžky 23 kb. Na vymedzenie tohto úseku sú nevyhnutné dva krátke úseky DNA – primery. Označujú začiatok a koniec úseku, ktorý treba namnožiť. Sekvencia nukleotidov cieľovej DNA teda nemusí byť známa, ale musia byť známe aspoň sekvencie na oboch koncoch cieľovej amplifikovanej DNA, aby sa mohli podľa nich nasyntetizovať primery. Primery sa komerčne pripravujú ako úseky dlhé 18 – 30 báz. Primery by nemali byť medzi sebou komplementárne, aby sa navzájom nespájali. Na syntézu sa používa termostabilná polymeráza (Taq polymeráza), ktorá presne podľa matrice (jednovláknovej DNA) pridáva jednotlivé nukleotidy od primerov vždy smerom 5' → 3'. Reakcia prebieha v teplotnom cyklovači (termocykleri), v ktorom nastávajú rýchle a presné zmeny teploty.

Samotná PCR sa skladá z 3 krokov, ktoré sa za sebou opakujú. Počet opakovaní (cyklov) je nastaviteľný. Zvyčajne sa uskutočňuje 30 – 35 cyklov. Jednotlivé kroky PCR sú: **1. denaturácia** (rozplietenie dvojvláknovej DNA a vznik 2 jednovláknových molekúl pri teplote 96 °C); **2. nadviazanie primerov** na jednotlivé jednovláknové úseky DNA na základe komplementarity pri teplote 55 – 65 °C; **3. syntéza novej DNA** (predlžovanie reťazca ohraničeného primermi; po 30 opakovaní vznikne 1 073 741 824 kópií).

Existuje veľa modifikácií PCR, z ktorých sa najviac využíva tzv. nested PCR („hniezdovaná“ PCR). Pri nej sa najprv namnoží väčší úsek DNA. Nasleduje ďalšia PCR reakcia, pri ktorej sa množí časť produktu z prvej PCR reakcie. Dosahuje sa to tak, že pre prvú reakciu sa použije prvá sada primerov. V druhej PCR sa použijú primery komplementárne k vnútornému úseku už namnoženej DNA. Táto metóda sa používa najmä vtedy, keď sa izoláciou získalo len malé množstvo DNA (napr. z jednej spermie, z vlasu ap.).

PCR sa používa v dg. **1.** dedičných chorôb (napr. fenyketonúria, Duchebnova svalová dystrofia, fragilný chromozóm X, cystická fibróza); **2.** nádorov (karinóm prsníka, hrubého čreva, ovárií); **3.** infekčných chorôb (tbc, chlamydiozy, toxoplazmózy, boreliózy); **4.** pri genetických manipuláciách, príprave rekombinantných molekúl DNA na ich expresiu v baktériách, konštrukcii a množení sond, štúdiu ľudského genómu atď.; **5.** v imunológii (pri stanovovaní polymorfizmu HLA pri hľadaní vhodného darcu a príjemcu na transplantáciu ap.); **6.** v forenznej medicíne (na identifikáciu jedinca a v paternitných sporoch); **7.** v potravinárstve (na detekciu geneticky modifikovaných organizmov); **8.** v šľachtiteľskom a chovateľskom výskume (ochrana genofondov).

pegaptanib – $C_{294}H_{342}F_{13}N_{107}Na_{28}O_{188}P_{28}$, M_r 50 000; antiangiogénna látka, kt. sa používa v th. vlhkej formy neovaskularizácie pri degenerácii makuly v starobe. Je to pegylovaný aptamér antiVEGF, jednoreťazcová nukleová kyselina, kt. sa viaže špecificky na určitý terč, napr. na cievny endotelový rastový faktor (VEGF 165), proteín, kt. má významnú úlohu v patogenéze angiogenézy a zvýšenej permeability ciev, dvoch hlavných procesov zodpovedných za stratu videnia súvisiacu s neovaskulárnou degeneráciou makuly v starobe. Podáva sa v dávke 0,3 mg každých 6 týžd. intravitreálne (Macugen®).

Pegasys 135 a 180 µg/0,5 ml striekačka® sol inj (Roche Registration Limited) – Peginterferonum alfa-2a* 0,135 al. 0,180 mg v 1 inj. striekačke obsahujúcej 0,5 ml roztoku (* rekombinantný interferón alfa-2a utvorený z *Escherichia coli* metódou genetického inžinierstva, kt. je konjugovaný s bis[monometoxypolyetylén glykolom] s M_r 40 000). Podáva sa pri chron. hepatitíde B HBeAg-pozit. al. HBeAg-negat. dospelých s dôkazom vírusovej replikácie, zvýšenou hodnotou ALT a histol. overeným zápalom al. fibrózou pečene, ako aj pri chron. hepatitíde C dospelých s kompenzovanou cirhózou a/al. koinfikovaných s klin. stabilným HIV. Optimálny spôsob použitia u pacientov s chron. hepatitídou C je kombinácia s ribavirínom; → *peginterferonum alfa-2a*.

pegfilgrastím – $C_{845}H_{1343}N_{223}S_9$ + PEG, M_r 39 000; imunostimulátor, kt. pôsobí ako PEGylovaný faktor stimulujúci kolónie granulocytov. Používa sa na skrátenie trvania neutropénie a na zabránenie vzniku infekcií po chemoterapii (Neupopeg®, Neurasta®).

peginterferón alfa-2a – $C_{860}H_{1353}N_{227}O_{255}S_9$, M_r 19 241 (pegylovaný 40 000); antivirotikum.

Indikácie – th. chron. vírusovej hepatitídy B HBeAg-pozit. a Hbe-Ag-negat, s kompenzovaným ochorením s prejavmi zápalu a/al. fibrózy pečene; th. chron. hepatitídy C, príp. v kombinácii s ribavirínom.

Kontraindikácie – precitlivenosť na liečivo, interferóny alfa, autoimunitná hepatitída, ťažká dysfunkcia pečene, dekompenzovaná cirhóza pečene, novorodenci a deti do 3. r. veku (vzhľadom na prítomnosť benzylalkoholu v prípravku), anamnéza ťažkého kardiovaskulárneho ochorenia, HIV-HCV pacienti s cirhózou s Childovým-Pughovým skóre 6 a viac.

Prípravok – Pegasys®.

Pegintron 50, 80, 10, 120 a 150 µg® plv iol (Schering-Plough Europe) – Peginterferonum alfa-2b 0,1 mg v 0,5 ml rozt. na inj. Podáva sa pacientom s histol. dokázanou chron. hepatitídou C, kt. majú zvýšené hodnots transamináz bez dekompenzácie pečene a sú pocit. Na sérovú HCV-TNA al. anti-HCV, najlepšie v kombinácii s ribavirínom.

pegvisomant – antagonist receptorov somatotropínu; $C_{990}H_{1532}N_{262}O_{r300}S_{r7}$, M_r 22129,0. Používa sa v dlhodobej th. akromegálie pri nedostatočnej odpovedi na operáciu a/al. rádioterapiu, u kt. sa vhodnou th. analógmi somatotropínu neupravili koncentrácie IGF-I al. netolerujú túto th. netolerujú (Somavert®).

PEGylácia – proces kovalentnej väzby polyméru polyetylénglykolového (PEG) reťazca na inú molekulu, liek al. proteín využívaný v th. Rutinne sa realizuje inkubáciou reaktívneho derivátu PEG s cieľovou makromolekulou. Kovalentná väzba PEG na liečivo al. proteín môže „maskova“ imunitný agens hostiteľa (znižuje imunogenicitu a antigenicitu), zvyšuje hydrodynamický efekt v roztoku, a tým predlžuje jeho obehový čas (obličkový klírens), PEGylácia môže zvyšovať aj rozpustnosť hydrofóbných liekov a proteínov vo vode.

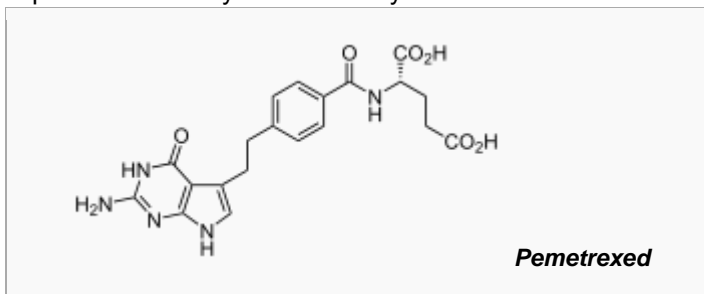
pemetrexed – kyselina 2-[4-[2-(4-amino-2-oxo-3,5,7-triazabicyklo[4.3.0]nona-3,8,10-trien-9-yl)etyl]benzoyl]aminopentándiová, $C_{20}H_{21}N_5O_6$, M_r 427,411; chemoterapeutikum. Na plazmatické bielkoviny sa viaže 81 %, počas 3,5 h, metabolizuje sa zanedbateľne, vylučuje sa obličkami. Štruktúrou sa podobá kyseline listovej, pôsobí teda ako folátový antimetabolit. Inhibuje tri enzýmy zúčastňujúce sa na syntéze purínov a pyrimidínov – tymidylátsyntázu, dihydrofolátreduktázu a glycinamid ribonukleotid formyltransferátu. Inhibíciou tvorby pekurzorov purínových a pyrimidínových nukleotidov zabraňuje pemetrexed tvorbe DNA a RNA, ktoré sú potrebné na rast a prežitie normálnych a nádorových buniek.

Indikácie – Používa sa v kombinácii s cisplatinou v th. mezoteliómu pleury a nemalobunkového karcinómu pľúc.

Nežiaduce účinky – leukopénia (závislá od dávky), únavnosť, ospalosť (da sa zmiernil užívaním prípravku Provigil®), nauzea, vracanie, hnačka, mukozitída ústnej dutiny, orálne vredy, nechť do jedenia, kožné vyrážky (dajnú sa zmioerniť steroidmi), zápcha.

Prípravok – Alimta®.

pemetrexed – kyselina 2-[4-[2-(4-amino-2-oxo-3,5,7-triazabicyklo[4.3.0]nona-3,8,10-trien-9-yl)etyl]benzoyl]aminopentándiová, $C_{20}H_{21}N_5O_6$, M_r 427,411; chemoterapeutikum. Na plazmatické bielkoviny sa viaže 81 %, počas 3,5 h, metabolizuje sa zanedbateľne, vylučuje sa obličkami. Štruktúrou sa podobá kyseline listovej, pôsobí teda ako folátový antimetabolit. Inhibuje tri enzýmy zúčastňujúce sa na syntéze purínov a pyrimidínov – tymidylátsyntázu, dihydrofolátreduktázu a glycinamid ribonukleotid formyltransferátu. Inhibíciou tvorby pekurzorov purínových a pyrimidínových nukleotidov zabraňuje pemetrexed tvorbe DNA a RNA, ktoré sú potrebné na rast a prežitie normálnych a nádorových buniek.

Indikácie – Používa sa v kombinácii s cisplatinou v th. mezoteliómu pleury a nemalobunkového karcinómu pľúc.

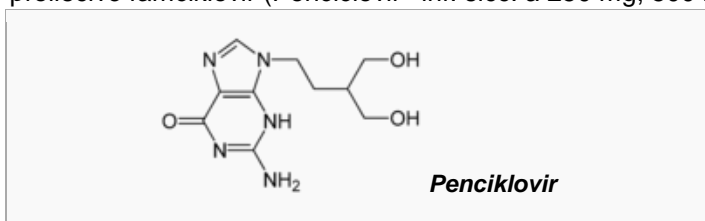
Nežiaduce účinky – leukopénia (závislá od dávky), únavnosť, ospalosť (da sa zmiernil užívaním prípravku Provigil[®]), nauzea, vracanie, hnačka, mukozitída ústnej dutiny, orálne vredy, nechut' do jedenia, kožné vyrážky (dajnú sa zmierniť steroidmi), zápcha.

Prípravok – Alimta[®].

Penbene 1,0 a 1,5 mil. IU[®] tbl flm (ratiopharm) – Phenoxyethylpenicillinum kalicum 1 al. 1,5 mil. IU v 1 tbl. obalenej filmom. Antibiotikum; →*fenoxymetylpenicilín*.

Penbene 400 000 IU[®] sir (ratiopharm) – Phenoxyethylpenicillinum kalicum 400 000 IU v 1 5 ml sirupu. Antibiotikum; →*fenoxymetylpenicilín*.

penciklovir – 2-amino-9-[4-hydroxy-3-(hydroxymetyl)butyl]-6,9-dihydro-3*H*-purin-6-ón, C₁₀H₁₅N₅O₃, M_r 253,258; inhibítor DNA-polymerázy, guanínové antivirotikum. Po podaní p. o. je jeho biol. dostupnosť 1,5 %, po miestnej zanedbateľná. Na plazmatické proteíny sa viaže menej ako 20 %, metabolizuje sa pôsobením vírusovej tymidínkinázy, polčas je 2,2 – 2,3 h, vylučuje sa močom. Má protívirusové účinky podobné acikloviru. Pôsobí najmä na VHS a vírus varičela-zoster, nepôsobí na cytomegalovírusy. Používa sa v th. herpes labialis. Pre zlú resorpciu v GIT sa viac využíva jeho proliečivo famciklovir (Penciclovir[®] inf. sicc. á 250 mg, 500 mg; Vectavir Cream[®]).

Penclen[®] tbl (Zentiva, Slovensko) – Penamencillinum 350 mg (500 000 IU) v 1 tbl. Antibiotikum; →*penamencilín*.

Pendepon Compositum[®] plv inu (Biotika, a. s.) – Benzathini benzylpenicillinum kalicum 1 200 000 IU + Procaini benzylpenicillinum monohydricum 300 000 IU v 1 inj. liekovke. Antibiotikum; →*bentazín benzylpenicilín*.

Penester[®] tbl flm (Zentiva, Česko) – Finasteridum 5 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Používa sa v th. a kontrole benígnej hyperplázie prostaty. antiandrogén, ktorý v tele potláča účinky 5α-reduktázy typu 2 – enzýmu ktorý premieňa testosterón (T) na dihydrotestosterón (DHT); →*finasterid*.

Penicilin G 1,0 a 5,0 draselná soľ Biotika[®] plv ino (Biotika, a. s.) – Benzylpenicillinum kalcium 1 000 000 al. 5 000 000 IU v 1 inj. liekovke. Antibiotikum; →*benzylpenicilín*.

Pentasa[®] sup (Ferring-Léčiva, a. s.) – Mesalazinum 1 g v 1 čapíku. Antiflogistikum, kt. sa používa v th. ulceróznej kolitídy v oblasti konečníka; →*mesalazín*.

Pentasa 1 g[®] sus rec (Ferring-Léčiva, a. s.) – Mesalazinum 1 g v 100 ml rektálnej suspenzie. Antiflogistikum, kt. sa používa v th. ulceróznej proktosigmoiditídy a ľavostrannej kolitídy; →*mesalazín*.

Pentasa Sachet 1 g gra plg (Ferring-Léčiva, a. s.) – Mesalazinum 1 g v 1 vrecku. Antiflogistikum, kt. sa používa v th. ulceróznej kolitídy al. Crohnovej choroby; →*mesalazín*.

Pentasa Slow Release[®] tbl ret (Ferring-Léčiva, a. s.) – Mesalazinum 500 mg v 1 tbl. so spomaleným uvoľňovaním. Antiflogistikum, kt. sa používa v th. ulceróznej kolitídy a Crohnovej choroby u dospelých i detí od 2 r.; →*mesalazín*.

Pentinimid 100 mg[®] cps (Gerot Pharmaceutika) – Ethosuccimidum 250 g v 1 cps. Antiepileptikum; → *etosukcimid*.

Pentoxifyllinum Biotika[®] sol (Biotika s.r.o.) – Pentoxiphyllinum 100 mg v 5 ml inj. rozt. Reologikum, vazodilatans. Podáva sa pri periférnych artériových a artériovenózných poruchách krvného zásobenia na aterosklerotickom, diabetickom a zápalovom podklade, dystrofických poruchách, angioneuropatiách; → *pentoxifylín*.

Peptococcus – rod grampozitívnych, obligátne anaeróbných, guľovitý peptostreptokokov z čeľade *Peptococcaceae* (10 rodov). Sú súčasťou normálnej mikrobiologickej flóry človeka a teplotných živočíchov. Najčastejšie sa izolujú z urogenitálneho systému. Typovým druhom je *P. niger*. V minulosti sa sem zaraďovali: *P. asaccharolyticus* → *Peptostreptococcus asaccharolyticus*, *P. glycinophilus* → *Peptostreptococcus micros*, *P. indolicus* → *Peptostreptococcus indolicus*, *P. magnus* → *Peptostreptococcus magnus*, *P. prevotii* → *Peptostreptococcus prevotii* a *P. saccharolyticus* → *Staphylococcus saccharolyticus*.

Peptostreptococcus – rod obligátne anaeróbných guľovitých baktérií, usporiadaných v pároch alebo kratších reťazkách. Sú súčasťou normálnej mikrobiologickej flóry, vyskytujú sa v ústnej dutine, GIT, urogenitálnom systéme a na koži. Často sa vyskytujú s inými mikróbmami a môžu vyvolať ťažké infekcie. Osobitnú jednotku tvorí anaeróbná streptokoková myonekróza, ktorá sda podobá anaeróbnym traumatózam vyvolaným klostrídiami. Vždy však ide o zmiešanú infekciu. Do rodu *Peptostreptococcus* patria: *P. anaerobius*, *P. asaccharolyticus*, *P. barnese*, *P. indolicus*, *P. magnus*, *P. micros*, *P. prevotii*, *P. productus* → *Ruminococcus productus*, *Pfeifferella anatipestifer* → *Begreyella anatipestifer*.

Perfalgan 10 mg/ml[®] sol inf (Bristol-Myers Squibb spol. s r. o.) – Paracetamol 500 al. 1000 mg v 1 inj. liekovke (50 al. 100 ml). Analgetikum, antipyretikum; → *paracetamol*.

perforatorium – tyčka al. Kužel uložený medzi akrozómom a predným pólom jadra v spermatozoóne žiab a vtákov; v cicavcích spermatozoách sa odobná štruktúra v subakrozómovom priestore neziskuje.

Pergoveris 150 IU/75 IU[®] plv iol (Serono Europe) – Folitropín alfa (rh-FSH) 150 IU (zodpovedá 11 µg) + lutropín alfa (rh-LH) 75 IU (zodpovedá 3,0 µg) v 1 inj. liekovke. Gonadotropíny. Stimuluje vývoj folikulov u žien so závažným deficitom LF a FSH.

perinatálna perióda – obdobie, kt. sa začína 22. týžd. (154. r) ťarchavosti s hmotnosťou plodu 500 g a končí sa 7 d po pôrode.

Pergoveris 150 IU/75 IU[®] plv iol (Serono Europe) – Folitropín alfa (r-hFSH) 150 IU (= 11 µg) + Lutropín alfa (r-hLH) 75 IU (= 3 µg) v 1 inj. liekovke. Gonadotropíny, kt. sa používajú na stimuláciu vývoja folikulov u žien so závažným deficitom → *LH* a → *FSH*.

perinatálna perióda – obdobie, kt. sa začína 22. týžd. (154. d) ťarchavosti s hmotnosťou plodu 500 g a končí sa 7 d po pôrode.

Peritol[®] sir (Egis Pharmaceutical Plc.) – Cyproheptadini hydrochlorodum 40 mg v 100 ml sirupu. Antihistaminikum; → *cyproheptadín*.

Peritol[®] tbl (Egis Pharmaceutical Plc.) – Cyproheptadini hydrochlorodum 4 mg v 1 tbl. Antihistaminikum; → *cyproheptadín*.

peropus, odis, m. – [g. *péros* chromý + g. *pús-podos* noha] človek s vrodeným znetvorením nohy.

Peroxid vodíka 3 %[®] sol der (VULM, a. s.) – Hydrogenii peroxidum 30 % 10 g v 100 g lieku. Antiseptikum, dezinficiencium; → *peroxid vodíka*.

peroxisome proliferator-activated receptor – skr. PPAR. Moduláry PPAR sú látky, kt. pôsobia na receptor aktivovaný proliferátorom peroxizómov. PPAR α a PPAR γ sú molekulovým terčom mnohých liekov, kt. sa dajú rozdeliť do troch tried: **1.** PPAR- α je hlavný terč fibrátov, trieda amfipatických karboxylových kyselín (bezafibrát, ciprofibrát, fenofibrát, gemfibrozil a klofibrát). Pôvodne boli určené na th. porúch metabolizmu cholesterolu (adjuvans statínov), neskôr aj pre poruchy metabolizmu triacylglycerolov; **2.** PPAR- δ je hlavným terčom látky GW510516, ktorá mení preferenciu organizmu z glukózy ako paliva na lipidy; **3.** PPAR- γ je hlavným terčom triedy tiazolidíndiónov používaných v th. diabetes mellitus a iných stavov spojených s rezistenciou proti inzulínu. Aktivujú ho aj niektoré nesteroidové antiflogistiká (ako ibuprofén) a indoly. K známym inhibítorm patrí experimentálna látka GW-9662. Používajú sa aj v th. hyperlipidémie pri ateroskleróze. Zvyšujú expresiu ABCA1, ktoré transportujú extrahepatálne cholesterol do HDL. Zvyšujú jeho vychytávanie a exkréciu z pečene. Štvrtá trieda zahŕňa dvojité ligandy PPAR, ktoré viažu 2 a viac izoformiem. Sú v štádiu výskumu s cieľom využiť ich v th. metabolického syndrómu. Patrí sem aleglitazar, muraglitazar a tesaglitazar.

peroxizóm – malá bunková organela obsahujúca oxidoredučké enzýmy (katalázy, peroxidázy a i.), v ktorej prebiehajú oxidačné reakcie vrátane odbúravanie peroxidov. U ľudí sa p. vyskytujú najmä v bunkách pečene a obličkových tubulov.

peroxizómové choroby – skupina porúch metabolizmu veľmi dlhých reťazcov karboxylových kyselín, vyvolané poruchami biosyntézy peroxizómov (porucha štruktúry peroxizómov) al. poruchou jednotlivých peroxizómových enzýmov. Sã známe komplexné poruchy peroxizómov. Poruchy sú autozómovo recesívne dedičné, incidencia je asi 1:20 000 až 50 000. Poruchy štruktúry a funkcie peroxizómov sú zodpovedné za chybnú migráciu neurónov (poškodenie CNS), mikronodulárnu cirhózu pečene, cystické postihnutie obličiek, chondrodyspláziu a i. Je známych 13 typov porúch, napr. adrenoleukodystrofia, Refsumova choroba, Zellwegerov syndróm. Prognóza väčšiny z nich je infaustná.

peroxykyseliny – org. deriváty peroxidu vodíka, v kt. je jeden vodík nahradený acylovou skupinou (peroctová kyselina, perbenzoová kyselina); keď sã nahradené obidva vodíky, ide o diacylperoxydy (napr. dibenzoylperoxid); Patria sem niekt. oxiádačné činidlá, antiseptiká.

peroxynitrit – reaktívna molekula vznikajúca z \rightarrow oxidu dusnatého reakciou so superoxidom; má cytotoxické účinky.

PERRLA – skr. angl. *pupils equal, round and reactive to light and accomodation* (zrenice rovnaké, okrúhle, reagujúce na osvit a akomodáciu).

Persantin[®] – vazodilatans; \rightarrow dipyridamol.

persefín – angl *persephin*, skr. PSPN, neurotrofický faktor s účinkom podobným neurotrofickému faktoru odvodenému z gliových buniek (GDNF), kt. pôsobí na receptor RET (rearranged during transfection, protoonkogén, tyrozínkináza v spojení s receptorom GDF pre neurotrofické rastové faktory, exprimovaný najčastejšie na nádoroch z nervovej lišty, napr. v štítnej žľaze. Obdobné peptidy sú artemín, neurturín).

Persen[®] tbl obd (Lek Pharmaceuticals d. d.) – Valerianae extractum siccum 50 mg + Melissa extractum 25 mg + Menthae piperitae extractum 25 mg v 1 obalenej tbl. Fytofarmakum, kt. sa používa pripodráždenosti, nepokoji, emocionálnej tenzii, úzkosti, problémoch s koncentráciou a poruchou pamäti, podmienených nervozitou, pri nespavosti, únave po zbudení al. miernej námahe.

Perses[®] – kombinované sedatívum, anxiolytikum (napr. valerianae extractum siccum).

Persteril® – 40 % rozt. kys. perocotvej, kt. sa používa na dezinfekciu. V stomatológii sa používa ako 0,5 – 1 % rozt. na dekontamináciu koreňového kanálika.

Persteril® – 40 % rozt. kys. perocotvej, kt. sa používa na dezinfekciu. V stomatológii sa používa ako 0,5 – 1 % rozt. na dekontamináciu koreňového kanálika.

pertubácia – gynekol. vyšetrenie priechodnosti vajčíkovodov (v rámci vyšetovania neplodnosti). Maternica a vajčíkovody sa prefukujú oxidom uhličitým za súčasného merania tlaku (ten pri nepriechodnosti vajčíkovodou výrazne stúpa); modifikáciou je hydropertubácia (vstriednutie špeciálnej tekutiny, ktoré môže nepriechodnosť zlepšiť) a chromopertubácia (vstriednutie farbiva do maternice a súčasná laparoscopia).

perturbatio, onis, f. – [l.] perturbácia, zmätenosť, rozrušenie; **perturbatio. vitae** – rozvrátený život; rozrušenie mysle, rozučúlenie, vášeň.

pertusový toxín – toxín tvorený baktériami *Bordetella pertussis*. Zasahuje do procesov vnútrobunkového prenosu signálov (pôsobí na G proteíny tým, že stimuluje adenylátcyklázu). Zasahuje do imunitných procesov. Používa sa experimentálne na ovplyvnenie G proteínov.

peruánska kôra – kôra peruánskeho stromu *Cinchona*, zdroj chinolínových alkaloidov.

peruánsky balzam – balzam získaný z tropického stromu *Myroxolon pereirae*; → *balsamum peruvianum*.

pervazívny – [l. *pervado* prejsť, preniknúť, šíriť sa] prenikajúci, prestupujúci, šíriaci sa.

Pervazívne vývojové poruchy (skr. PVP) – neuropsychiatrické choroby prejavujúce sa od detstva poruchami a oneskoreným vývojom v kognitívnej oblasti, jazykových schopnostiach, komunikácii. Patrí sem autizmus, Aspergerov syndróm, Rettov syndróm.

perzistencia – [l. *persisto* vytrvať, zotrvať] pretrvávanie.

perzistencia primárneho sklovca – (skr. PHPV) vrodená vývojová anomália spočívajúca v pretrvávaní prednej al. zadnej časti hyaloidného cievneho zväzku sklovca, jkt. za normálnych okolností v priebehu embryového vývoja zaniká. Fibrovaskulárne tkanivo prednej PHPV má obvykle tendenciu ku kontraktúram, čo má za následok elongáciu ciliárnych výbežkov a zúženie prednej očnej komory. → *Leukokoria* sa zriedka duiagmostikuje v priebehu 1. – 4. týžd. života donoseného dieťaťa. Zadná PHPB sa lokalizuje obyčajne v okolí makuly, retrakciou môže nastať odlúčenie sietnice. Vízus je obyčajne zachovaný. Tieto chyby sú väčšinou jednostranné a môžu sa združovať s inými vývojovými chybami oka.

PESA – skr. angl. *percutaneous epididymal sperm aspiration*, perkutánná aspirácia spermií z nadsemenníka, metóda na získanie spermií z nadsemenníka na mikroinjekciu do vajíčka (→ *ICSI*).

petriellidosis, osis, is. f. – rod mitosporických húb (starší názov *Mnosporium*). Teleomorfy zahŕňajú *Pseudoallescheria*; → *allescheriosis*.

P-glykoproteín – glykoproteín permeability, P-gp, Pgp je transportér ABC podčelade MDR/TAP, syn. ABCB1, člen 1 podčelade B kazety viažucej ATP, MDR1 a PGY1. Označuje sa aj ako CD243. U ľudí ho kóduje gén ABCB1. Pgp sa nachádza a exprimuje v črevnom epiteli, hepatocytoch, bunkách proximálneho tubulu obličiek, endotelových bunkách kapilár tvoriacich hematoencefalickú bariéru.

Pgp – skr. P-glykoproteín.

P-glykoproteín – glykoproteín permeability, P-gp, Pgp je transportér ABC podčelade MDR/TAP, syn. ABCB1, člen 1 podčelade B kazety viažucej ATP, MDR1 a PGY1. Označuje sa aj ako CD243. U ľudí ho kóduje gén ABCB1. Pgp sa nachádza a exprimuje v črevnom epiteli, hepatocytoch,

bunkách proximálneho tubulu obličiek, endotelových bunkách kapilár tvoriacich hematoencefalickú bariéru.

Pharmastatin 10, 20 a 40 mg[®] tbl flm (Medis ehf.) – Atorvastatín (vo forme vápnikovej soli) 10, 20 al. 40 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Inhibítor HMG-CoA reduktázy; →*atorvastatín*.

Pharmatex[®] cps vag (Laboratories Innothera) – Benzalkonii chloridum 18,9 mg v 1 vagínovej cps. Lokálny antikoncepčný prostriedok vhodný pre všetky ženy, najmä fertílne, ak nemožno podať perorálne antikoncepčné prípravky al. vnútromaternicové teliesko; po pôrode, potrate al. počas premenopauzového obdobia a počas dojčenia ako príležitostná antikoncepcia; počas perorálnej antikoncepcie v prípade, že si žena zabudla vziať antikoncepčnú tbl. Môže sa kombinovať s lokálnou antikoncepciou vnútromaternicovým telieskom (vhodný aj pre ženy, kt. užívajú nesteroidové antireumatiká); →*benzalkóniumchlorid*.

phallus – 1. u žien dáždec (clitoris) v priebehu vývoja močových a reprodukčných orgánov plodu pred pohlavnou diferenciaciou; **2.** nezrelý mužský analóg, nezrelý glans penis.

Pharmatex[®] cps vag (Laboratories Innothera) – Benzalkonii chloridum 18,9 mg v 1 vagínovej cps. Lokálny antikoncepčný prostriedok vhodný pre všetky ženy, najmä fertílne, ak nemožno podať perorálne antikoncepčné prípravky al. vnútromaternicové teliesko; po pôrode, potrate al. počas premenopauzového obdobia a počas dojčenia ako príležitostná antikoncepcia; počas perorálnej antikoncepcie v prípade, že si žena zabudla vziať antikoncepčnú tbl. Môže sa kombinovať s lokálnou antikoncepciou vnútromaternicovým telieskom (vhodný aj pre ženy, kt. užívajú nesteroidové antireumatiká).

Phosphosorb 660 mg[®] tbl flm (Fresenius Kabi AB) – Octan vápenatý 660 mg (zodpovedá 167 mg vápnika) v 1 tbl. obalenej filmom. Používa sa v th. hyperfosfatémie u pacientov s obličkovou nedostatočnosťou podstupujúcich dialýzu; →*fosfor*.

Phostal[®] sus inj (Stallergenes S.A.) – Allergenorum extractum purificatum adsorptum ad calcii phosphas v koncentráciách 0,01 IR/ml, 0,1 IR/ml, 1 IR/ml, 10 IR/ml al. 0,01 IC/ml, 0,1 IC/ml, 1 IC/ml, 10 IC/ml. IR je index reaktivity. Imunopreparát, hyposenzibilizačný alergén. Používa sa pri alergii typu I podľa klasifikácie Gella a Coombsa, kt. sa manifestuje najmä rinitídou, konjunktivitídou, rinokonjunktivitídou al. astmou so sezónnym al. celoročným priebehom. Kontraindikáciou je ťažký imunodeficit, malignity, nestabilná astma, autoimunitné choroby, súčasná th. betablokátormi aj vo forme očných kv.

Photobacterium damsela subsp. damsela – starší názov Listonella damsela, mikrób tvorí exoprodukty s toxickým a cytolytickým účinkom prenikajúce do tkanív človeka po poranení a vyvoláva komplikácie. Pôvodne patril medzi vibriá. Do roku *Photobacterium* patria viaceré mikróby vyskytujúce sa v okolí človeka a najmä v morskej vode a morských produktoch.

Physiotens 0,2; 0,3 a 0,4[®] tbl flm (Solvay Pharmaceuticals) – Moxonidín 0,2; 0,3 al. 0,4 mg v 1 tbl. obalenej filmom Antihypertenzívum; →*moxonidín*.

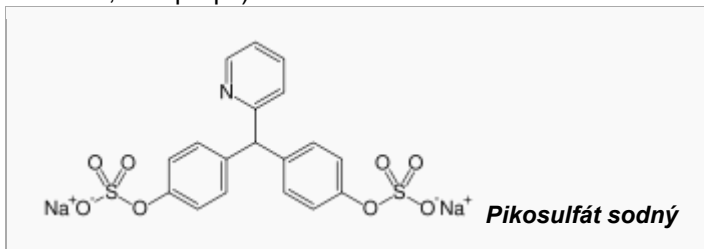
Piascledine 300[®] cps (Laboratoires Expanscience) – Soya bean oil unsaponificatum 200 mg + Avocado oil unsaponificatum 100 mg v 1 cps. Antiflogistikum a antireumatikum, kt. sa používa v th. osteoartró a podpornej th. parodontopatií.

Picozone[®] tbl flm (HELM Pharmaceuticals) – Letrozol 2,5 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Inhibítor enzýmu, cytosdaticum, kt. sa používa ako adjuvantná th. včasného štádia karcinómu prsníka u postmenopauzových žien s pozit. hormonovými receptormi; →*letrozol*.

PICS – inform. angl. skr. Platform for Internet Content Selection, platforma na selekciu obsahu internetu, protokol, ktorý umožňuje klasifikovať jednotlivé webovské stránky. Týmto spôsobom môžu koncoví používatelia zamedziť prezeranie nežiadúcich stránok. Napríklad rodičia môžu nastaviť

prehliadač tak, aby sa ich deti nedostali k stránkam propagujúcim násilie, pornografiu a pod. Technológiu PICS implementujú v svojich browseroch viaceré firmy, ako napríklad Netscape, Microsoft, CompuServe a AT&T.

pikosulfát sodný – disodium(pyridin-2-ylmetylén)di-4,1-fenyléndisulfát, $C_{18}H_{13}NNa_2O_8S_2$, M_r 481,409; kontaktné laxatívum. Používa sa v th. zápchy a v rámci prípravy na kolonoskopiu a na chir. výkon. Dlhodobé užívanie môže mať za následok hyponatriémiu a hypokaliémiu (Guttalax[®], Laxoberal[®], Picolac[®], Picoprep[®]).

Pikovit[®] sir (Krka d. d.) – Retinolum 900 IU+ Cholecalciferolum 100 IU + Acidum ascorbicum 50 mg + Thiamini hydrochloridum monohydricum 1 mg + Riboflavinum 1 mg + Pyridoxini chloridum 0,6 mg + Cyanocobalaminum 1 μ g + Nicotinamidum 5 mg + Dexpanthenolum 2 mg v 5 ml sirupu. Polyvitamínový prípravok v kombinácii s vápnikom.

Pikovit[®] tbl obd (Krka d. d.) – Retinolum 600 IU+ Cholecalciferolum 80 IU + Acidum ascorbicum 10 mg + Thiamini nitras 0,25 mg + Riboflavinum 0,3 mg + Pyridoxini chloridum 0,3 mg + Cyanocobalaminum 0,2 μ g + Nicotinamidum 3 mg + Dexpanthenolum 1,2 mg ; Acidum folicum 0,04 mg + Calcii hydrogenophosphas dihydricus 12,5 mg + Phosphoros (ako Calcii hydrogenophosphas dihydricus) 10 mg v 1 obalenej tbl. Polyvitamínový prípravok v kombinácii s vápnikom a fosforom.

Pilokarp 1 a 2 %[®] int oph (VULM, a. s.) – Pilocarpini hydrochloridum 10 al. 20 mg v 1 g očnej instilácie. Oftalmologikum, kt. sa používa v th. chron. glaukómu, najmä s otvoreným al. zatvoreným uhlom, akút. glaukómu, pri stavoch po iridektómii, na vyvolanie miózy; →*pilokarpín*.

Pilokarp 2 % a Pilokarpin-V[®] int oph (Unimed Pharma s. r. o.) – Pilocarpini hydrochloridum 10 al. 20 mg v 1 ml vodného rozt. Oftalmologikum, kt. sa používa v th. chron. glaukómu, najmä s otvoreným al. zatvoreným uhlom, akút. glaukómu, pri stavoch po iridektómii, na vyvolanie miózy; →*pilokarpín*.

Pikovit[®] sir a tbl obd (Krka) – multivitaminový prípravok s vápnikom.

Piktum[®] gel der (Medicom International) – Benzylidamini hydrochloridum 5 mg v 100 g gélu. Nesteroidové antiflogistikum na lokálnu aplikáciu. Podáva sa v miestnej th. zápalových a bolestivých prejavov kože, podkožia, svalov, šliach a kĺbov vrátane reakcie po uštipnutí hmyzom, ako je erytém al. svrbenie, poúrazových postihnutí pohybového aparátu a prejavov insuficiencie systému žíl dolných končatín, ako sú bolesti, opuchy, parestézie, pocit ťažkých nôh ap. Používa sa aj ako podporná th. povrchových flebitíd, postflebitického sy., ako adjuvans pri sklerotizácii al. safenektómii; ; →*benzylidamín*.

Pilokarp 1 a 2 %[®] int oph (VULM a.s.) – Pilocarpini hydrochloridum 10 al. 20 mg v 1 g očnej instilácie. Podáva sa pri chron. glaukóme, najmä s otvoreným uhlom, glaukóme s zatvoreným uhlom, aktívnom glaukóme, stavoch po iridektómii, na preoperatívne a postoperatívne regulovanie očného tlaku. Kontraindikáciou je precitlivosť na zložky prípravku, akút. iridocyklitída a i. choroby očí, pri ktorých je kontraindikovaná mióza. Opatnosť je žiaduca pri bronchálnej astme. Relat. kontraindikáciou je gravidita a dojčenie. Vyvoláva nejasné videnie, čím môže nepriaznivo ovplyvniť schopnosť riadenia motorových vozidiel ap.; →*pilokarpín*.

Pikovit[®] sir a tbl obd (Krka) – multivitaminový prípravok s vápnikom.

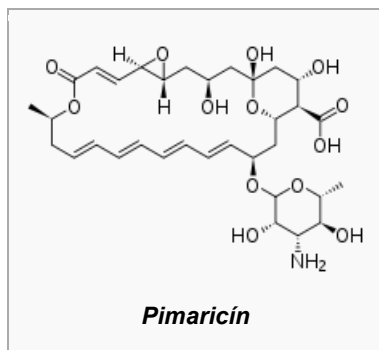
Piktum[®] gel der (Medicom International) – Benzydamin hydrochloridum 5 mg v 100 g gélu. Nesteroidové antiflogistikum na lokálnu aplikáciu. Podáva sa v miestnej th. zápalových a bolestivých prejavov kože, podkožia, svalov, šliach a kĺbov vrátane reakcie po uštipnutí hmyzom, ako je erytém al. svrbenie, poúrazových postihnutí pohybového aparátu a prejavov insuficiencie systému žíl dolných končatín, ako sú bolesti, opuchy, parestézie, pocit ťažkých nôh ap. Používa sa aj ako podporná th. povrchových flebitíd, postflebitického sy., ako adjuvans pri sklerotizácii al. safenektómii.

Pimafucin[®] – antimykotikum; →*natamycín*.

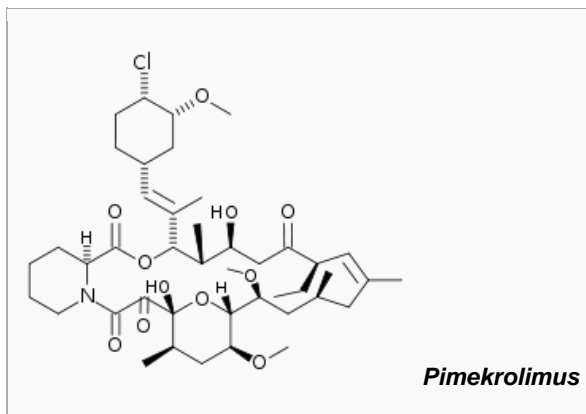
Pimafucort[®] crm a **Pimafucort[®]** ung der (Astellas Pharma s. r. o.) – Hydrocortisonum 10 mg + Natamycinum 10 mg + Neomycini sulfas 3,5 mg v 1 g krému/masti. Dermatologikum, kt. sa používa na krátkodobú th. povrchových dermatóz odoviedajúcich na steroidy, s prejavmi sek. baktériovej a kvasinkovej infekcie vyvolanej mikroorganizmami citlivými na →*neomycín* a →*natamycín*; →*hydrokortizón*.

pimaricín – syn. natamycín; kys. (1*R*,3*S*,5*R*,7*R*,8*E*,12*R*,14*E*,16*E*,18*E*,20*E*,22*R*,24*S*,25*R*,26*S*)-22-[(3-amino-3,6-dideoxy-D-manopyranozyl)oxy]-1,3,26-trihydroxy-12-metyl-10-oxo-6,11,28-trioxatricyko-22.3.1.0^{5,7}]-oktakoza-8,14,16,18,20-pentaén-25-karboxylová, C₃₃H₄₇NO₁₃, M_r 665,735; prirodzene sa vyskytujúce polyénové antimykotikum produkované pôdnymi baktériami rodu *Streptomyces natalensis*. Pre svoju amfifilnú povahu je veľmi zle rozp. vo vode. Je účinný vo veľmi nízkych koncentráciách, min. inhibičná koncentrácia je nižšia ako 10 ppm. Používa sa v th. hubovej keratitídy, vyvolanej najmä druhmi *Aspergillus*, *Candida*, *Fusarium*, *Mucor* a *Penicillium*. Pôsobí aj na druhy rodu *Candida* a *Penicillium*. Aoplikje sa vo forme krému, očných kv., v prípade infekcií úst pastiliek. Z GIT sa resorbuje nepatrne, preto sa perorálne pri systémových infekciách nepodáva.

pimekrolimus – pimecrolimusum; (3*S*,4*R*,5*S*,8*R*,9*E*,12*S*,14*S*,15*R*,16*S*,18*R*,19*R*,26*aS*)-3-[(*E*)-2-[(1*R*,3*R*,4*S*)-4-chlór-3-metoxycyklohexyl]-1-metylvinyl]-8-ethyl-5,6,8,11,12,13,14,15,16,17,18,19,24,25,26,26*a*-hexadegahydro-5,19-dihydroxy-14,16-dimetoxy-4,10,12,18-tetrametyl-15,19-epoxy-3H-pyrido[2,1-*c*][1,4]oxaazacyklotrikozín-1,7,20,21(4*H*,23*H*)-tetrón, C₄₃H₆₈ClNO₁₁, M_r 810,453; dermatologikum, imunomodulátor, antialergikum. Patrí do skupiny askomycínových makrolaktámových imunosupresív. Vyvoláva inhibíciu aktivácie T-bubiek kalcineurínom a inhibíciu uvoľňovania zápalových cytokínov, a tým ovplyvňuje kaskádu imunitných a zápalových signálov. Jeho účinok je podobný účinku takrolimu, je však selektívnejší a nepôsobí na Langerhansove

dendritické bunky. Preniká pomalšie kožou ako miestne steroidy al. takrolimus. Na rozdiel od miestnych steroidov nevyvoláva atrofiu kože. Podobá Po podaní per os sa resorbuje málo, na proteíny sa viaže 74 – 87 %, metabolizuje sa v pečeni. Používa sa v th. atopickej dermatitídy, seboroickej dermatitídy, kožného lupus erythematosus, ústnemu lichen planus, vitiliga a psoriázy (Aregen[®], Elidel[®], Risan[®]).

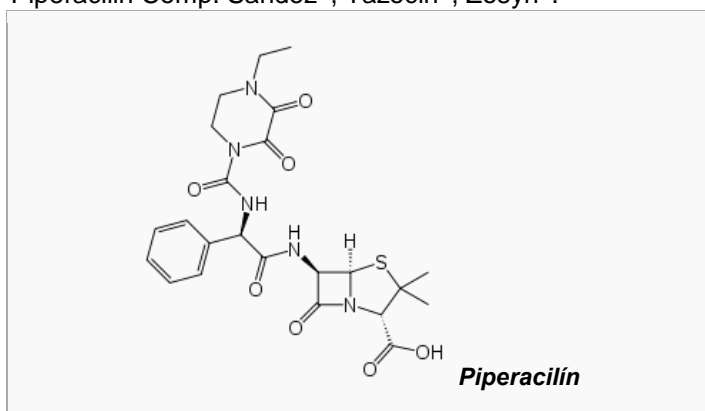

Pinosol[®] crm nas (Zentiva, Slovensko) – Oleum pini silvestris 0,3752 g + Oleum menthae piperitae 0,1 g + Oleum eucalypti 0,05 g + Thymolum 0,032 g + Azulenum 0,002 g + Tocoferolum aceticum 0,17 g v 10 g krému. Fytofarmakum, otorinolaryngologikum, kt. sa používa pri nádche, akút. a chron. zápaloch sliznice nosa a nosohltana, pri stavoch po chir. výkonoch v nosovej dutine a po tamponáde nosa.

Pinosol[®] int nao (Zentiva, Slovensko) – Oleum pini silvestris 0,3752 g + Oleum menthae piperitae 0,1 g + Oleum eucalypti 0,05 g + Thymolum 0,032 g + Azulenum 0,002 g + Tocoferolum aceticum 0,17 g v 10 g rozt. (1 ml = 25 kv.). Fytofarmakum, otorinolaryngologikum, kt. sa používa pri nádche, akút. a chron. zápaloch sliznice nosa a nosohltana, pri stavoch po chir. výkonoch v nosovej dutine a po tamponáde nosa.

Pinosol[®] ung nas (Zentiva, Slovensko) – Mentholum 0,7225 g + Oleum menthae piperitae 0,432 g + Pini etheroleum 0,685 g + Thymolum 0,022 g + Tocoferolum acetat 0,288 g v 10 g masti. Fytofarmakum, otorinolaryngologikum, kt. sa používa pri nádche, akút. a chron. zápaloch sliznice nosa a nosohltana, pri stavoch po chir. výkonoch v nosovej dutine a po tamponáde nosa.

piperacilín – kyselina (2*S*,5*R*,6*R*)-6-[[*(2R)*-2-[(4-etyl-2,3-dioxopiperazín-1-karbonyl)amino]-2-fenylacetyl]amino]-3,3-dimetyl-7-oxo-4-tia-1-azabicyklo[3.2.0]heptán-2-karboxylová, C₂₃H₂₇N₅O₇S, M_r 517,555; širokospektrálne betalaktámové antibiotikum z ureidopenicilínovej triedy. Väčšinou sa nemetabolizuje, poolčas je 36 – 72 h, vylučuje sa nezmenený močom (80 %) a žlčou (20 %). Používa sa obyčajne spolu s inhibítorom betalaktamázy, ako je tazobaktám. Pôsobí proti G⁺ i G⁻ baktériám, ako aj anaeróbom vrátane *Pseudomonas aeruginosa*. Piperacilín sa neresorbuje v črevách, pretosa musí podávať i. v. al. i. m. Kombinácia s tazobaktámom – Brodactam[®], Piperacilin Comp. Sandoz[®], Tazocin[®], Zosyn[®].

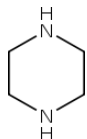
Piperacilin Comp. Sandoz 4 g/0,5 g[®] plo i/jf (Sandoz Pharmaceuticals d. d.) – Piperacilín (vo forme sodnej soli) + tazobaktám 0,5 g (vo forme sodnej soli) v 1 inj. liekovke. Kombinácia antibiotík, kt. sa používa v th. nozoklomiálnych pneumónií, komplikovaných infekcií močových ciest vrátane

pyelonefritídy, intraabdominálnych infekcií, infekcií kože a mäkkých tkanív, bakteriálnych infekcií u neutropenických pacientov; →*piperacilín*; →*tazobaktám*.

piperazín – dietyléndiamín; hexahydropyrazín; piperazidín, $C_4H_{10}N_2$ M_r 86,14; anthelmintikum. Neuromuskulárnou blokádou zapríčiňuje paralýzu svaloviny helmintov s ich následným vylúčením črevnou peristaltikou. Tento účinok piperazínu je sprostredkovaný agnostickým pôsobením na receptor inhibičných transmiterov GABA. Jeho selektívny anthelmintický účinok sa uplatňuje pri stavovcoch, ktoré jedine využívajú GABA v CNS a receptor GABA helmintov je ich izoformou. Dobre sa absorbuje po podaní p. o. Vylučuje sa močom čiastočne v podobe metabolitov. Používa sa vo výrobe plastov, živíc, pesticídov a i. Je rozpúšťadlom kyseliny močovej.

Indikácie – th. enterobiózy a askaridózy.

Nežiaduce účinky – bolesti hlavy, somnolencia, tráviace ťažkosti (nauzea, vracanie, bolesti hlavy), závraty a poruchy zraku.

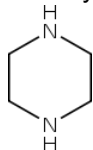
Piperazín

Na báze piperazínu sú založené tieto liečivá: antianginóza (ranolazín, trimetazidín), antidepresíva (alnwespirón, amoxapín, befuralín, binspirón, buspirón, flesinoxán, gepirón, ipsapirón, nefazodón, tandospirón, trazodón, vilazodón, zalospirón), antihistaminiká (buklizín, cetirizín, cinarizín, cyklizín, hydroxyzín, levocetirizín, meklizín, niaprazín), typické antipsychotiká (flufenazín, flupentixol, perfenazín, prochórperazín, tiotixén, trifluoperazín, zuklopentixol), atypické anti psychotiká (aripiprazol, klozapín, lurazidón, olanzapín, perospirón, ziprasidón), rekreačné látky (1-benzylpiperazín; 1-metyl-4-benzylpiperazín; 1,4-dibenzylpiperazín; 3-chlórfenylpiperazín; 3-trifluórmetylfenylpiperazín; 3,4-metyléndioxy-1-benzylpiperazín; 4-bróm-2,5-dimetoxy-1-benzylpiperazín; 4-fluórfenylpiperazín; 4-metoxifenylpiperazín), urologiká (sildenafil, vardenafil), iné (antrafenín, fipexid, imatanib, piperazín).

piperazín – anthelmintikum, kt. sa používa v th. enterobiózy a askaridózy. Neuromuskulárnou blokádou zapríčiňuje paralýzu svaloviny helmintov s ich následným vylúčením črevnou peristaltikou. Dobre sa absorbuje po podaní p. o. Vylučuje sa močom čiastočne v podobe metabolitov. Z nežiaducich účinkov sa opísali bolesti hlavy, somnolencia, tráviace ťažkosti (nauzea, vracanie, bolesti hlavy), závraty a poruchy zraku.

Pirabene 1200 mg[®] tbl flm (ratiopharm) – Piracetamum 1200 nmg v 1 tbl. obalenej filmom. Nootropikum; →*piracetam*.

piperazín – hexahydropyrazín; piperazidín; dietyléndiamín; $C_4H_{10}N_2$, M_r 86,14; anthelmintikum, kt. sa používa v th. enterobiózy a askaridózy. Neuromuskulárnou blokádou zapríčiňuje paralýzu svaloviny helmintov s ich následným vylúčením črevnou peristaltikou. Tento účinok sprostredkúva jeho agonistický účinok na inhibičný GABA receptor (receptor kys. γ -aminomaslovej). Podáva sa vo forme hydrátu al. citrátu. Dobre sa absorbuje po podaní p. o. Na plazmatické proteíny sa viaže 60 – 70 %. Vylučuje sa močom čiastočne v podobe metabolitov. Z nežiaducich účinkov sa opísali bolesti hlavy, somnolencia, tráviace ťažkosti (nauzea, vracanie, bolesti hlavy), závraty a poruchy zraku.

Piperazín

Do medicíny sa piperazín zaviedol ako rozpúšťadlo kys. močovej. Po vstupe do organizmu sa sčasti oxiduje a sčasti vylučuje nezmenený.

K piperazínovým liečivám patria antianginóza (ranolazín a trimetazidín), antidepresíva (alnespirón, amoxapín, befuralín, binspirón, buspirón, flesinoxán, gepirón, ipsapirón, piberalín, tandospirón, trazodón, vilazodón, zalospirón), antihistaminiká (/buklizín, cetirizín, cinarizín, cyklizín, hydroxyzín, levocetirizín, niaprazín), antipsychotiká (typické – flufenazín, flupentixol, perfenazín, prochlórperazín, tiotixén, trifluoperazín, zuklopentixol; atypické – aripiprazol, klozapín, lirazidón, olanzapín, perospirón, ziprazidón), rekreačné lieky (1-benzylpiperazín; 1-metyl-4-benzylpiperazín; 1,4-dibenzylpiperazín; 3-chlórfenylpiperazín; 3-trifluórmethylfenylpiperazín; 3,4-metyléndioxy-1-benzylpiperazín; 4-bróm-2,5-dimetoxy-1-benzylpiperazín; 4-fluórfenylpiperazín; 4-metoxyfenylpiperazín), urologiká (sildenafil a vardenafil) a iné (antrafenín, fixepid, imatinib).

Pirabene 1200 mg[®] tbl flm (ratiopharm) – Piracetamum 1200 nmg v 1 tbl. obalenej filmom. Nootropikum; →*piracetám*.

Piramil 1,25; 2,5; 5 a 10 mg[®] tbl (Sandoz Pharmaceuticals) – Ramiprilum 1,25; 2,5; 5 al. 10 mg v 1 tbl.; Inhibítor ACE. Podáva sa u pacientov s kardiovaskulárnymi chorobami, diabetes mellitus typu 2, esenciálnou hypertenziou, stavoch po infarkte myokardu, manifestnou nediabetickej glomerulovou nefropatiou, diabetickou nefropatiou s mikroalbuminúriou u pacientov s diabetes mellitus typu 2 a hypertenziou.

Piramil 1,25; 2,5; 5 a 10 mg[®] tbl (Sandoz Pharmaceuticals) – Ramiprilum 1,25; 2,5; 5 al. 10 mg v 1 tbl.; Inhibítor ACE. Podáva sa u pacientov s kardiovaskulárnymi chorobami, diabetes mellitus typu 2, esenciálnou hypertenziou, stavoch po infarkte myokardu, manifestnou nediabetickej glomerulovou nefropatiou, diabetickou nefropatiou s mikroalbuminúriou u pacientov s diabetes mellitus typu 2 a hypertenziou.

Pityol[®] ung der (Zentiva, Česko) – Ichthammolum 0,6 g + Acidum boricum 0,3 + Zinci oxidum 0,6 + Guaiazulenum 3 mg v 30 g masti. Dermatologikum, kt. sa používa v th. acne vulgaris, rosacea, chron. ekzémov, povrchových pyodermií, mokvajúceho intertriga.

PK-Merz[®] sol inf (Merck Pharmaceuticals) – Amantadini sulfas 200 mg v 500 ml infúzneho rozt. Antiparkinsonikum; →*amantadín*.

PK-Merz[®] tbl flm (Merck Pharmaceuticals) – Amantadini sulfas 100 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Antiparkinsonikum; →*amantadín*.

placenta -- dočasný orgán utvorený z *fetálnych* (extrafetálnych) tkanív. Vývoj placenty sa začína zahniezdením blastocyty a súvisí s rozvojom chória. V rozsahu chorion frondosum vznikne užší vzťah chória a sliznice maternice. Niektoré choriónové klky (tzv. úponové klky) premostia mezeru vyplnenú krvou vytekajúcou z nahlodaných ciev, dotknú sa obnaženého sliznicového väziva a prirastú k nemu svojim cytotrofoblastom, kým syncytiotrofoblast pokrýva priestory vyplnené krvou, prirastá až k okraju endotelu materských ciev a vďaka dvojku nezmáčivého povrchu bráni zrážaniu krvi. Rozvoj úponových klov a utvorenie pevného spojenia plodovej a materskej časti placenty prebieha medzi 3. a 4. mes. jako tzv. **placentácia**. *Chorion frondosum* s terciárnymi choriónovými klkami, vrastajúcimi do intervilózneho priestoru, tvoria **choriónovú platničku**. Z epitelu choriónovej platničky vzniká *ektoderm amnia*, prechádza na povrch pupočníka. Z tkanív matky vzniká **decidua basalis**, oblasť sliznice maternice implantovaným zárodkom. V placente vznikajú z dvoch a viacerých kmeňových klov priehradky, a to centrálné septá, z 2 a viacerých klov kotyledóny. V *intervilóznom priestore* je 150 ml materskej krvi, ktorá sa vymieňa 3 -- 4 krát za min.). Priestor lemuje súvislá vrstva syncytiotrofoblastu. Zabezpečuje výmenu látok medzi krvným obehom matky a plodu, je oddelený placentovou membránou, ktorá je zložená len z tkanív plodu. Je metabolicky aktívny, tvorí hormóny prospešné pre graviditu. V ďalšom priebehu sa placenta zväčšuje, v 2. polovici gravidity ubýva buniek cytotrofoblastu (zostávajú ojedinelé svetlé Langhansove bunky) a v prípade porušenia povrchu sa zráža krv, ktorá sa potom mení na fibrinoid (pri veľkom rozsahu môže vyvolať tzv. biely infarkt).

placentácia – utvorenie pevného spojenia plodovej a materskej časti placenty; → *placenta*. Placentácia je rizikovým obdobím, jej chybný priebeh môže vyvolať spontánny potrat v 3. – 4. mes.

plakódy – I. *placodae*, párové, lokálne zhrubnutia ektodermu v ranom štádiu embryonálneho vývoja na povrchu hlavy embrya, základ niektorých struktur nervového a sensorického ústroja. Ako párové zhrubnutia ektodermu v tvare malých políčok sa zjavujú na hlave 4-týžd. embrya. Ich ďalší vývoj súvisí s vývinom nosa, oka a ucha. Na ventriolaterálnych častiach *prominentia frontalis* sa utvoria čuchové plakódy, na laterálnych povrchoch hlavy šošovkové plakódy. Bunky ektodermových plakód tvoria sensorické epitely zmyslových orgánov (zraková, čuchová, sluchová) a sú tiež zdrojom sensorických neurónov.

Čuchové plakódy – *placodae nasales*, dve zhrubnutia na prednej strane frontálneho vyklenutia (*prominentia frontalis*) hlavy embrya. Zjavujú sa začiatkom 5. týždňa. V 6. týžd. sa čuchové plakódy vsúvajú do primitívnej nosovej jamky a tvoria základ *pars olfactoria* nosovej dutiny. Bunky plakód sa diferencujú na čuchové a podporné bunky. Zo spodnej časti zmyslových buniek vybieha axón smerom k telencefalu. Axóny čuchových buniek indukujú vznik vyklenutia (*bulbus olfactorius*) zo steny telencefala. Tu sa v 7. týžd. vyvíja primárne čuchové centrum Komrn 3. mes. sa z mezenchýmu medzi zmyslovým epitelom nosovej dutiny a *bulbus olfactorius* mozgu formujú chrupky, základy dierkovej platničky (*lamina cribrosa ossis ethmoidalis*). Čuchová plakóda dáva vznik primárnemu neuroblastom *tractus olfactorius* a napomáha uzavretiu *neuroporus anterior*. Má indukčnú funkciu na skeletogézu v hlavovej časti. Z čuchovej plakódy sa vyvíja *area olfactoria* nosa.

Difúzna trigeminová plakóda – *placoda trigeminalis*, *trigeminová plakóda*.

Epibranchiálne plakódy – *placodae epibranchiales*, štyri lokálne zhrubnutia na povrchu žiabrových oblúkov, lokalizované v ektoderme žiabrových brázd a vycestovaním neuroblastov sa rozpúšťajú. Sú zdrojom neuroblastov dolných ganglií VII., IX. a X. hlavového nervu. Horné gangliá týchto hlavových nervov sú derivátom buniek neurálnej lišty. Epibranchiálne plakódy tvoria bunky ganglií hlavových nervov.

Nosová plakóda – čuchová plakóda.

Očná plakóda – *placoda optica*, šošovková plakóda.

Sluchové plakódy – *placodae placodae oticae*, Zo sluchovej plakódy vznikajú neuroblasty ganglií VIII. hlavového nervu. Má indukčnú funkciu na skeletogézu v hlavovej časti. Zo sluchovej plakódy sa vyvíjajú základy membránového labyrintu vnútorného ucha.

Šošovkové plakódy – *placodae lentis*, **Zo šošovkovej plakódy sa vyvíja očná šošovka.**

Trigeminová plakóda – difúzna trigeminová plakóda, prispieva k vývoju distálnej časti ganglia V. hlavového nervu.

Ušná plakóda – sluchová plakóda.

Planococcus – rod grampozitívnych kokov z čeľade *Planococcaceae*. Izoloval sa z morskej vody. Známe druhy: *P. citreus* a *P. halophilus*.

Plaquenil 200 mg[®] tbl flm (sanofi-aventis Pharma Slovakia s. r. o.) – Hydroxychloroquini sulfas 200 mg (= 155 mg hydroxychlorochínu) v 1 tbl. obalenej filmom. Antimalarikum, antireumatikum, kt. sa používa v th. systémového lupus erythematoses, diskoidného lupus erythematoses, reumatoidnej artritídy, juvenilnej chron. reumatoidnej artritídy, dermatóz po slnení a malárie; → *hydroxychlorochín*.

Plasmalyte[®] sol inf (Baxter Czech s.r.o.) – Natrii chloridum 5,26 mg + Kalii chloridum 370 + Magnesii chloridum hexahydricum 300 mg + Natrii acetat trihydricus 3,68 + Natrii gluconas 5,02 + Aqua po inj. ad 1000 ml infúzneho intravenózneho rozt. Používa sa ako náhradný roz. elektrolytov pri

metabolickej acidóze po popáleninách, poraneniach hloavy, zlomeninách, infekcii, peritoneálnom podráždení, počas operácie, pri hemoragickom šoku a klin. stavoch vyžadujúcich rýchlu transfúziu krvi. Kontraindikáciou je hyperchlorémia, hypematriémia, hyperkaliémia, zlyhanie obličiek, srdcová blokáda, metabolická a respiračná alkalóza, hypokalciémia, súčasné použitie diuretík šetriacich draslík (amilorid, kanrenoát draselný, spironolaktón, triamteren).

Plasmavolume Redibag[®] sol inf (Baxter Czech s.r.o.) – Poly(O-1-hydroxyetyl)škrob 60 g/l + chlorid sodný 6 g/l + chlorid draselný 0,4 g/l + dihydrát chloridu vápenatého 0,134 g/l + hexahydrát chloridu horečnatého 0,2 g/l + trihydrát octanu sodného 3,7 g/l. Náhrada plazmy, kt. sa používa v th. hroziacej al. zjavnej hypovolémie a hypovolemického šoku.

Platidiam 0,5 mg/ml[®] con inf (Pliva-Lachema) – Cisplatinum (cisplatina, cisDDP) 0,5 mg v 1 ml koncentrácii. Cytostatikum. Používa sa v paliatívnej adjuvantnej th. malobunkového a nemalobunkového bronchogénneho karcinómu, nádorov semenníkov, nádorov ovária (III. a IV. štádium) a cervixu, endometria, prostaty, močového mechúra, melanómov, sarkómov, nádorov v orofaciálnej oblasti, karcinómov mozaikového epitelu a malígnych lymfómov.

Plavix 75 mg[®] tbl flm (Sanofi Pharma & Bristol-myers Squibb SNC) – Clopidogrelum hydrogen sulfas 97,9 (zodpovedá 75 mg bázy klopidogrelu) v 1 tbl. obalenej filmom. Antiagregancium, antitrombotikum. Podáva sa v prevencii aterosklerotických príhod po infarkte omyokardu (niekoľko až 35 d), po ischemickej náhlej cievnej mozgovej príhode (7 d až max. 6 mes.) al. s diagnostikovaným periférnym artériovým ochorením a u pacientov s akút. koronárnym sy bez elevácie segmentu ST (nestabilná angina pectoris al. non-Q infarkt myokardu) v kombinácii s kys. acetylsalicylovou.

plazmidy – malé cirkulárne molekuly DNA vyskytujúce sa v baktériových bunkách, a to nezávisle od ich chromozómu. Môžu sa mimo chromozómov replikovať alebo spájať s chromozómom za vzniku tzv. **epizómového plazmidu**. Nie sú potrebné na existenciu baktériovej bunky. Každý plazmid je nositeľom určitých génov (1 – 100), ktoré kódujú niektoré znaky prejavujúce sa vo fenotype bunky. Jestvujú aj **kryptogénne plazmidy**, o funkcii ktorých sa ešte nevie. Delia sa podľa veľkosti na veľké a malé, ako aj podľa infekčnosti. Epizómový plazmid prechádza reverzibilne z autonómneho do integrovaného stavu (integruje sa do baktériového chromozómu). **Kompatibilné plazmidy** sú schopné udržiavať sa súčasne v tej istej bunke a prechádzať ako genetická informácia na ďalšie potomstvo, kým **inkompatibilné plazmidy** nemajú túto schopnosť zotrvať v bunke a dediť sa do ich potomstva. **Konjugatívne plazmidy** majú gény pre syntézu pilusov (asex-pili), ktoré zabezpečujú pri konjugácii spojenie dvoch buniek a prenos genetického materiálu z donora na recipienta. Označujú sa ako **faktor F** a donor je F⁺, kým recipient F⁻ a prijíma DNA z druhej bunky. **R-faktory** sú plazmidy kódujúce rezistentnui proti určitým baktériám. Skladajú sa obyčajne z droch zložiek, z RTF (resistance transfer factor) a z rôzne veľkého počtu génov rezistencie. Biochemická podstata rezistencie proti antibiotikám, ktorá je kódovaná plazmidmi, sa odvíja od týchto dejov: **1.** zastavenie transportu antibiotík do bunky alebo zníženie jeho penetrácie; **2.** zmena cieľového miesta pre antibiotikum v bunke a zoslabenie alebo zrušenie väzby antibiotika na potrebné miesto; **3.** inaktivácia antibiotika účinkom enzýmov, kódovaných plazmidmi. Jednotlivé stupne rezistencie proti antibiotikám môžu byť konštitutívne alebo indukateľné génmi na plazmidoch, napr. produkcia betalaktamáz, ktoré katalyzujú hydrolýzu *Enterobacteriaceae*, čo je proteín schopný inaktivovať iné baktérie. Na klasifikáciu a identifikáciu určitých baktériových kmeňov sa niekedy používa kolicinotypia. **Deg plazmidy** sú plazmidy, ktoré majú schopnosť kódovať odbúravanie mnohých látok (naftalén, fenoly a i.) alebo redukovať soli ťažkých kovov. Plazmidy sa stali predmetom záujmu odborníkov v biotechnológii, pretože umožňujú konštruovať baktériové kmene s definovanými a užitočnými vlastnosťami a umožňujú inkorporovať do baktérií i gény z eukaryotických buniek a tak získať potrebné látky.

Plectridium tetani – starší názov pre *Clostridium tetani*.

Plegomazin 0,5 %[®] sol inj (Egis Pharmaceuticals s.r.o.) – Chlorpromazini hydrochloridum 25 mg v 1 amp. (5 ml). Neuroleptikum, antipsychotikum, kt. sa podáva v th. motorického a psychického nepokoja, schizofrénie, závažných porúch správania, prejavov manickej fázy maniodepresívneho ochorenia, v predoperačnej príprave, potenciácii narkózy, podpornej narkóze, pri pooperačnej nauzei a vracaní, v prevencii a th. traumatického a pooperačného šoku, u detí v th. podráždenia, porúch správania (explozívne správanie, nadmerná pohybová aktivita, impulzivita, problémy s udržaním pozornosti, agresivita, zmeny nálady a znížka tolerancia frustrácie) a vracania. Používa sa aj v th. tetanu a bolestí rôzneho pôvodu (neuralgia, neuritída, malígne choroby, popáleniny), akút. intermitentná porfýria a uvoľnenie úporného čkania.

Plegomazin 0,5 %[®] sol inj (Egis Pharmaceuticals s.r.o.) – Chlorpromazini hydrochloridum 25 mg v 1 amp. (5 ml). Neuroleptikum, antipsychotikum, kt. sa podáva v th. motorického a psychického nepokoja, schizofrénie, závažných porúch správania, prejavov manickej fázy maniodepresívneho ochorenia, v predoperačnej príprave, potenciácii narkózy, podpornej narkóze, pri pooperačnej nauzei a vracaní, v prevencii a th. traumatického a pooperačného šoku, u detí v th. podráždenia, porúch správania (explozívne správanie, nadmerná pohybová aktivita, impulzivita, problémy s udržaním pozornosti, agresivita, zmeny nálady a znížka tolerancia frustrácie) a vracania. Používa sa aj v th. tetanu a bolestí rôzneho pôvodu (neuralgia, neuritída, malígne choroby, popáleniny), akút. intermitentná porfýria a uvoľnenie úporného čkania; →*chlórpromazín*.

Plegomazin 25 a 100 mg[®] tbl obd (Egis Pharmaceuticals s.r.o.) – Chlropromazini hydrochloridum 25 a 100 mg v 1 obalenej tbl. Neuroleptikum, antipsychotikum, kt. sa podáva v th. motorického a psychického nepokoja, schizofrénie, závažných porúch správania, prejavov manickej fázy maniodepresívneho ochorenia, v predoperačnej príprave, potenciácii narkózy, podpornej narkóze, pri pooperačnej nauzei a vracaní, v prevencii a th. traumatického a pooperačného šoku, u detí v th. podráždenia, porúch správania (explozívne správanie, nadmerná pohybová aktivita, impulzivita, problémy s udržaním pozornosti, agresivita, zmeny nálady a znížka tolerancia frustrácie) a vracania. Používa sa aj v th. tetanu a bolestí rôzneho pôvodu (neuralgia, neuritída, malígne choroby, popáleniny), akút. intermitentná porfýria a uvoľnenie úporného čkania; →*chlórpromazín*.

Plendil 2,5; 5 a 10 mg[®] tbl plg (Astra Zeneca AB, o.z.) – Felodipinum 2,5; 5 al. 10 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Vazodilatancium, antihypertenzívum, antianginózum; →*felodipín*.

Plesiomonas shigelloides – starší názov *Aeromonas shigelloides* (čelad' *Aeromonadaceae*), jediný zástupca rodu *Plesiomonas*, ktorý patrí do čelade *Enterobacteriaceae*. Je to gramnegatívna, fakultatívne anaeróbná palička, usporiadaná v pároch alebo kratších reťazkách, pohybová v dôsledku pohybov bičíka (bičíkov) na jednom póle. Vyskytuje sa v mnohých živočíchoch a nachádza sa vo vode, najmä v trópoch a subtrópoch. Izoloval sa zo stolice opíc a človeka. Môže vyvolať gastroenteritídy podobné dyzentérii s krvavými stolicami. Citlivosť na antibiotiká je podobná ako pri ostatných enterobaktériách.

Pleumolysin[®] gtt por (Ivax Pharmaceuticals) – Saponinum 5 mg + Codeini phosphas hemihydricus 3,06 mg + Aconiti tinctura 40 mg + Aurantii tinctura 150 mg + Thymi extractum fluidum 30 mg v 1 ml (33 kv.) roztoku. Expektorans, pomocný liek pri suchom kašli, faryngitíde, laryngitíde, tracheitíde, akút. a chron. bronchitíde.

Plexxo 25, 50 a 100 mg[®] tbl (Torrent Pharmaceuticals) – Lamotriginum 25, 50 al. 100 mg v 1 tbl. Antiepileptikum; →*lamotrigín*.

plod – I. fetus, ľudský organizmus v tele matky od 3. mes. po oplodnení až do pôrodu.

Prehľad vývojových etáp plodu (fetálne obdobie -- od 9. týžd.)

3. mes. -- nepomer veľkosti hlavy, široká tvár, zrastajú mihalnice, končatiny sú disproporcionálne,

pupočníkom presvítajú črevné slučky, prítomný je indiferentný vonkajší genitál

4. mes. -- vyrovnáva sa disproporce medzi hlavou a telom, na tvári sa vývojom mandibuly črtár

brada, pokračuje osifikácia, viditeľné sú základy prstov, možno rozoznať pohlavie

5. mes. --- rast sa spomaľuje, predĺženie dolných končatin, plod sa pohybuje, srdce zreteľne bije, koža je pokrytá mazľavou hmotou, prítomné je lanugo, krátke vlasy, riasy

6. mes. – otvárajú sa mihalnice, koža je vrásčitá

7. mes. – mihalnice sú otvorené, zreteľné sú riasy, vlasy, lanugo, pripravená je respiračná sústava

8. mes. -- rozvoj podkožného tukového väziva – buclatý vzhľad, prítomné sú nechty

9. mes. - lanugo sa stráca, končí sa zostup semenníkov, fontanela major a minor sú oddelené

Donosený plod – plod 38 – 40 týžd.

Eutrofický – plod váži asi 2000 – 4000 g

Hypertrofický plod – plod s hmotnosťou nad 4000 g.

Hypotrofický plod – plod narodený načas s normálnou dĺžkou a nízkou porodnou hmotnosťou (pod 2000 g).

Nedonosený plod – plod v 37. týžd. gravidity.

Prenosený plod – plod nad 42-týžd.

Zrelý plod – plod charakterizovaný týmito znakmi: **1.** telesná dĺžka 50 – 53 cm, telesná hmotnosť 3000 – 4000 g; **2.** koža má ružovú farbu, lanugo je ešte na ramenách a chrbte v podobe jemných chlčkov, kontúry tela zaoberá vrstva podkožného tuku; **3.** obočie a riasy sú dobre utvorené, vlasy sú dlhé niekoľko cm, nechty voľnými okrajmi presahujú konce prstov; **4.** kosti lebky sú tvrdé, veľká fontanela je otvorená a malá fontanela zatvorená; **5.** semenníky sú zostúpené do skrytia, u dievčat labia majora prekrývajú lamina minor; **6.** novorodenec hlase kričí a pohybuje sa.

plodová voda – skr. PV, tekutina v amniotickom vaku (amniotická tekutina). Tvoria ju bunky amnia a na jej množstvo a zloženie má okrem toho vplyv aj činnosť močového a tráviaceho ústroja plodu. Vo včasných štádiách vzniká aj transsudáciou extracelulárnej tekutiny plodu; čiastočne vzniká difúziou aj z materských tkanív. Vykazuje obrat, plodu ju prehltáva a následne opoť vylučuje. Z jej vyšetrenia možno usudzovať na metabolický a zdravotný stav plodu i matky. Je dôležitá pre správny vývoj plodu, napr. jeho pohyb chráni ho a súčasne rozpína maternicu. Obsahuje bunky plodu a početné rozpustené látky (močovina, kreatinín a i.), minerály, bielkoviny, lipidy vrátane lecitínu z pľúc. P. v. možno získať amniocentézou. Vyšetruje sa napr. z biochemického a genetického hľadiska (karyotyp buniek plodu, DNA diagnostika). Zo sfarbenia p. v. pri amnioskopii možno usudzovať na príp. Vnútromaternicové ohrozenie plodu (sfarbuje sa mekóniom – smolkou). Jej množstvo možno sčasti odhadnúť z ultrazvukového vyšetrenia (odchýlky sú oligohydramnión, resp. polyhydramnión). Najväčšie množstvo je okolo 38. týžd, kedy dosahuje až 1 liter, potom klesá. Odtok p. v. nastáva na začiatku porodu (dokazuje sa Temesváryho súškou al. mikroskopicky. Závažná je embólia p. v.

plodové obaly – tvoria ich amnion, chorión (plodové blany) a placenta. Tvoria sa v priebehu *diferenciácie blastocytu*. V 2. týžd. je blastocysta úplne zanorená, po celom obvode sa tvoria **primárne a sekundárne choriónové klky**.

Vývoj choriónových klov -- v lakunárnom štádiu syncytiotrofoblastu sú jeho trabekuly oddelené lakunami, ktoré sa spájajú do labyrintu (budúci *intervilózný priestor*). Do vnútra trabekuly syncytia proniká stĺpec **cytotrofoblastu** (*primárny choriónový kľk*). Doň preniká **extraembryová somatická mezoderma** (*sekundárny kľk* -- obidve vrstvy trofoblastu). Cytotrofoblast prerastá syncytiom – masa cytotrofoblastu susedných kmeňových kľkov sa zleva a utvára tenký vonkajší cytotrofoblastový obal na povrchu deciduy s výminkou miest, kde syncytiotrofoblast nahľodal materské krvné cievy.

Vonkajší cytotofblastový obal bráni ďalšej invázii syncytia do maternicového tkaniva. Vnútri mezodermy sa utvoria *krvné ostrovčeky* (angiogeneze, fetálna krvná cirkulácia). Na konci gravidity siestami degeneruje syncytium. V ňom sa ukladá fibrín matkinej krvi (fibrinoid?).

Deciduálna reakce je- odpoveď fibroblastov strómy maternicovej sliznice na inváziu trofoblastu. Bunky sa nahromadením glykogénu a lipidových kvapôčok premenia na **deciduální buňky**. **Decidua basalis** sa nachádza pod plodom, **decidua capsularis** pokrýva plod zvrchu a **decidua parietalis** – zvyšok.

Do 8. týžd. pokrývajú terciárne klky celý povrch choriónového vaku -- **chorion frondosum**. Zárodok vykleňuje decidua capsularis do dutiny maternice – **chorion laeve** (bez klkov). Amniónový vak sa zväčšuje rýchlejšie ako choriónový vak. Amniónová dutina sa rozširuje na úkor choriónovej a vznikajú exocelómové dutiny; *exocelom vymizne* (dočasne pretrváva pupečníkový exocelóm). Priložením *extraembryovej somat. mezodermy amnia a somat. mezodermy choriónu* – nastáva zrast amnia s chorion laeve a vzniká amniochoriová membrána – *amniochorion*.

Amnión vzniká priložením vrstvy extraembryonálnej mezodermy k ektodermu amnia ((amnióva dutina vzniká dehiscenciou embryoblastu). **Chorión** sa tvorí priložením extraembryovej mezodermy k trofoblastovej dvojvrstve. Vybíeha do klkov (extraembryová mezoderma sa diferencuje na dierke väzivo), na povrchu je syncytiotrofoblast, pod ním cytotrofoblast (Langhansovy bunky). Obidva obaly sú spojené so zárodočným stvolom. Na ventrálnej strane je žltkový vak a ductus omphaloentericus s črevným pupkom.

Pupočník je vaskularizovaný povrazec, ktorý spája plod s placentou. Základ vzniká v 4. týžd. počas flexie zárodka, potom sa v ňom nachádza *časť žltkového vaku* (primitívne črevo). Komunikácia žltkového vaku s čревom (**ductus omphaloentericus**). Potom nastáva premietnenie zárodkového stvola a alantois (umbilálne cievy) k ductus omphaloentericus. Tieto stláčajúce sa útvary tvoria raný pupočník (vnútri je extraembryový celóm). Vonkajší povrch pupočníka tvorí *stena amnióveho vaku*. Kožní pupok tvorí úpon pupočníka do ventrálnej steny zárodka. Sedmy týžd. sa rýchlo rastúce črevo vsúva do pupečníkového celómu (fyziologická hernia). Zaniká celóm, alantois, ductus omphaloentericus, žltkový vak (malý až na zvyšok), vitelínové cievy. Zralý pupočník tvoria 2 *umbilikálne artérie, 1 vena a rôsolovité väzivo*.

plodové vajce – zárodok implantovaný v sliznici maternice počas jeho vývoja v maternici. Okrem plodu sem patria plodové obaly (placenta, chorión, amnion); plod je s placentou spojený pupočníkom a nachádza sa v plodovej vode. Na konci gravidity dosahuje hmotnosť p. v. asi 5 kg, zhruba 2/3 je hmotnosť samotného plodu.

ploidia – počet kompletnej sady chromozómov v biologickom bunke. U ľudí je somatická bunka **diploidná** (obsahuje dve kompletne sady chromozómov, po jednej od oboch rodičov), pohlavné bunky (spermia a vajíčko) sú však **haploidné**. Naproti tomu **tetraploidia** (4 sady chromozómov) je typom **polyploidie** a je bežná v rastlinách a zriedkavá pri obojživelníkoch, plazoch a rozličných druhoch hmyzu. Počet chromozómov v jedinej nehomologickej sade chromozómov sa nazýva **monoploidný počet** (x). Haploidný počet (n) je počet chromozómov v gaméte jedinca. Obidva tieto počty sa týkajú každému bunke daného organizmu. U ľudí, $x = n = 23$; diploidná ľudská bunka obsahuje 46 chromozómov: 2 kompletne haploidné sady alebo 23 homologických chromozómových párov. Pri niektorých druhoch (najmä rastlín), x a n sa líšia, napr. pšenica je **alopolyploidná** – obsahuje 6 sád chromozómov, 2 sady pochádzajú z 3 rozličných druhov so 6 sadami chromozómov vo väčšine buniek chromozómov v gametách. Austrálsky mravec *Myrmecia pilosula* je **haplodiploidný**, $n = 1$, čo je najmenší známy počet n .

Euploidia je stav bunky alebo organizmu, kt. má celočíselný násobok monoploidného počtu, čo vylučuje prítomnosť chromozómov určujúcich pohlavár. Napr. ľudská bunka má 46 chromozómov, čo je násobok celého čísla monoploidného počtu, 23. Jedinec s abnormálnym, ale celočíselným

násobkom tejto plnej sady (napr. 69 chromozómov) sa tiež pokladá za euploidného. **Aneuploidia** je stav, ktorý je náprotivkom euploidie. Príkladom u ľudí je stav s prebytkom 1 chromozómu (napr. Downov syndróm) alebo chýbajúcim chromozómom (napr. Turnerov syndróm). Aneuploidia sa normálne pokladá za *-ploidiu*, avšak s príponou *-zómia*, ako je trizómia al. monozómia.

Pneumo 23[®] sol inj (Sanofi Pasteur SA) – Streptococci pneumoniae polysaccharidum purificatum typus 1, 2, 3, 4, 5, 6B, 7F, 8, 9N, 10A, 11A, 12F, 14, 15B, 17F, 18C, 19F, 20, 22F, 33F... 0,025 mg v 1 dávke (0,5 ml) inj. roztoku. Imunopreparát, kt. sa podáva v prevencii pneumokokových infekcií, najmä pneumónií vyvolaných sérotypmi obsiahnutými vo vakcíne u osôb vystavených riziku infekcie od 2. r. veku.

počítačová sieť – inform. vzájomné prepojenie dvoch alebo viacerých počítačov. K výhodám takéhoto prepojenia patria možnosť vzájomnej komunikácie a spoločné využívanie zdrojov (diskov, tlačiarň, informácií) týchto prepojených počítačov. V prípade internetu ide predovšetkým o informačné zdroje a nie technické zariadenia.

Polapril 1,25; 2,5; 5 a 10 mg[®] cps dur (Polpharma S.A.) – Ramipril 1,25; 2,5; 5 al. 10 mg v 1 tvrdej cps. Inhibitor ACE, antihypertenzívum; → *ramipril*.

Poliorix[®] sol inj (GlaxoSmithKline Biologicals) – Virus poliomyelitis inactivatum (IVP) typu 1 (Mahoney)40 j. antigénu D + virus poliomyelitis inactivatum (IVP) typu 2 (MEF-1) 8 j antigénu D + virus poliomyelitis inactivatum (IVP) typus 3 (Saukett) 32 j. antigénu D v 1 dávke (0,5 ml). Imunopreparát, kt. sa používa na aktívnu imunizáciu proti poliomyelitíde vo veku od 6 týžd.

Pneumo 23[®] sol inj (Sanofi Pasteur SA) – Streptococci pneumoniae polysaccharidum purificatum typus 1, 2, 3, 4, 5, 6B, 7F, 8, 9N, 10A, 11A, 12F, 14, 15B, 17F, 18C, 19F, 20, 22F, 33F... 0,025 mg v 1 dávke (0,5 ml) inj. roztoku. Imunopreparát, kt. sa podáva v prevencii pneumokokových infekcií, najmä pneumónií vyvolaných sérotypmi obsiahnutými vo vakcíne u osôb vystavených riziku infekcie od 2. r. veku.

počatie – oplodnenie, nastáva pri splynutí ženskej (vajíčko) a mužskej (spermia) pohlavnej bunky vo vajčíkovode. Do vajčeka uvoľneného pri ovulácii preniká po pohlavnom styku spermia. Vajíčko je schopné byť oplodnené do 24 h po ovulácii, spermie i 2 d (v ženských pohlavných orgánoch).

počítačová sieť – inform. vzájomné prepojenie dvoch alebo viacerých počítačov. K výhodám takéhoto prepojenia patria možnosť vzájomnej komunikácie a spoločné využívanie zdrojov (diskov, tlačiarň, informácií) týchto prepojených počítačov. V prípade internetu ide predovšetkým o informačné zdroje a nie technické zariadenia.

počítačová sieť – inform. vzájomné prepojenie dvoch alebo viacerých počítačov. K výhodám takéhoto prepojenia patria možnosť vzájomnej komunikácie a spoločné využívanie zdrojov (diskov, tlačiarň, informácií) týchto prepojených počítačov. V prípade internetu ide predovšetkým o informačné zdroje a nie technické zariadenia.

pohlavná diferenciácia, prenatálna – proces vyzrievania pohlavných buniek, kt. sú základom p. di. jedinca.

Prenatálna pohlavná diferenciácia u človeka

Vek plodu (týždne)	Dĺžka temeno–kostrč (mm)	Procesy pohlavnej diferenciácie
0	blastocysta	Inaktivácia jedného chromozómu X
4	2 – 3	Vývoj Wolffových vývodov
5	7	Migrácia primordálnych zárodkových buniek v nediferencovaných gonádách

6	10 – 15	Vývoj Müllervých vývodov
7	13 – 20	Diferenciácia tubuli seminiferi
8	30	Regresia Müllerov vývodov v mužskom plode
8	32 – 35	Zjavenie sa Leydigových buniek. Začiatok syntézy testosterónu
9	43	Úplná regresia Müllerov vývodov. Strata citlivosti Müllerových vývodov v ženskom plode
9	43	Prvá meiotická profáza v oogóniách
10	43 – 45	Začiatok maskulinizácie vonkajších genitálií
10	50	Začiatok regresie Wolffových vývodov v ženskom plode
12	70	Plodové semenníku sú v slabinovom prstenci (anulus inguinalis)
12-14	70 – 90	Kompletizácia mužskej penisovej uretry
14	90	Zjavenie sa prvej spermatogónie
16	100	Zjavenie sa prvých folikulov v ováriu
17	120	Početné Leydigove bunky. Vrchol sekrécie testosterónu
20	150	Regresia Leydigových buniek. Zníženie sekrécie testosterónu secretion
24	200	Prvé mnohvrstvé folikuly vo vaječníku. Kanalizácia pošvy
28	230	Zastavenie delenia oogónií
28	230	Zostup semenníkov

Podľa Sizonenka (1993)

pohlavné bunky – gaméty, bunky vznikajúce v pohlavných žľazách (gonádach). u muža ide o →*spermie*, u žien o →*ovulum*.

pohyby hlavy, krku, trupu a končatín – zaangažované svaly a ich inervácia*

■ **Hlava a krk**

Predklon hlavy a krku -- m. sternocleidomastoideus – obojstranná kontrakcia (XI; C2 – C3, V/3, VII, XII), m. scalenus anterior – obojstranná kontrakcia (C5 – C7), m. scalenus medius – obojstranná kontrakcia (C3 – C8), m. scalenus posterior – obojstranná kontrakcia (C7 – C8), m. longus capitis (C1 – C5), m. longus colli – obojstranná kontrakcia (C1)

Rotácia hlavy a krku – m. splenius capitis – obojstranná kontrakcia (rr. dorsales C1 – C3), m. splenius cervicis – obojstranná kontrakcia (rr. dorsales C1 – C3), m. obliquus capitis inferior – obojstranná kontrakcia (rr. dorsales C1 – C2), m. sternocleidomastoideus – opačne (IX, C2 – C3), m. scalenus anterior – opačne (C5 - C7), m. scalenus medius – opačne (C3 – C8)

Úklon hlavy a krku – m. trapezius (XI, V2 – C4), m. levator scapulae (n. dorsalis scapulae), m. splenius capitis – obojstranná kontrakcia (rr. dorsales C1 – C3), m. splenius cervicis – jednostranná kontraktúra (rr. dorsales C1 – C3), m. longissimus capitis – obojstranná kontrakcia (rr. dorsales C1 – C7), m. longissimus cervicis (rr. dorsales C1 – C7), m. longissimus capitis – obojstranná kontraktúra (rr. dorsales, C1 – C7), m. longissimus cervicis (rr. dorsales C1 –C7), m. scalenus medius – jednostranná kontraktúra (C3 – C8), m. scalenus posterior – jednostranná kontraktúra (C7 – C8), m. Longus colli (C3 – C8), m. rectus capitis lateralis (C1), rectus capitis anterior (C1)

Záklon hlavy a krku – m. sternocleidomastoideus – zadná časť (XI; C2 – C3), m. trapezius (VI; C2 – C4), m. splenius capitis – obojstranná kontrakcia (rr. dorsales, 1 – 3), m. longissimus capitis (rr. dorsales, C1 – C7), m. longissimus cervicis (rr. dorsales, C1 – C7), m. semispinalis capitis (rr. dorsali, C3 - 7), m. rectus capitis posterior minor (rr. dorsales C1 – C2), m. rectus capitis posterior major (r. dorsalis C1)

■ **Spánkovosánkový kĺb**

Depresia – m. digastricus, m. geniohyoideus, m. mylohyoideus

Elevácia – m. temporalis, m. pterygoideus medialis, m. masster

Protrakcia – m. pterygoideus lateralis, m. temporalis, m. masster, m. pterygoideus medialis

Retrakcia – m. digastricus, m. temporalis

■ **Nosičovožhlavný (atlantookcipitálny) kĺb**

Anteflexia – m. splenius capitis, m. longus capitis, m. rectus capitis anterior, m. rectus capitis lateralis

Lateroflexia – m. sternocleidomastoideus, m. splenius capitis, m. longissimus capitis, m. rectus capitis lateralis, m. obliquus capitis superior, m. semispinalis capitis.

Retroflexia – m. trapezius, m. semispinalis capitis, m. obliquus capitis, m. rrectus capitis posterior major, m. rectus capitis posterior minor, m. splenius capitis

■ **Nosičovočapovcové(atlantoaxiálne) kĺby**

Lateroflexia – m. sternocleidomastoideus, m. splenius capitis, m. longissimus capitis, m. rectus capitis lateralis, m. obliquus capitis superior, m. sempispinalis capitis

■ **Nosičovočapovcové (atlantoaxiálne) kĺby**

Rotácia – m. splenius capitis, m. longissimus capitis, m. obliquus capitis inferior, m. rectus capitis posterior major, m. longus capitis, m. sternocleidomastoideus, m. trapezius

■ **Trup**

Predklon – m. rectus abdominis – obojstranná kontrakcia (nn. Interfostales VII – XII), m. obliquus externus abdominis – obojstranná kontrakcia (nn. Intercostales V – XII), m. obliquus internus abdominis – obojstranná kontrakcia (nn. intercostales VIII – XII), m. psoas major (rr. dorsales Th2 – L5)

Rotácia – m. semispinatums thoracis – druhestranná kontrakcia (rr. drsales TH3 – TH6), mm. multifidi – druhestranná kontrakcia (Th1 – Th2), m. obliquus abdominis externus – druhestranná kontrakcia (nn. Intercostales V – XII), m. obliquus abdominis internus – druhestranná kontrakcia (nn. Intercostales VIII – XII)

Úklon trupu – m. levator scapulae – obojstranná kontrakcia (n. dorsalis scapulae), m. longissimum thoracis – obojstranná kontrakcia (rr. dorsales Th2 – L5), m. iliocostalis mulborum (rr. dorsales Th1 – Th9), m. spinalis thoracis (rr. dorsales Th6 – Th8)

Záklon a vzpriamenie trupu – m. longissimus thoracis – obojstranná kontrakcia (rr. dorsales Th2 – L5), m. iliosacralis lumborum – obojstranná kontrakcia (rr. dorsales Th9 – L1, m. iliocostalis thoracis (rr. dorsales Th1 – Th9), m. spinalis thoracis .. obojstranná kontrakcia (rr. dorsales Th6 – Th8), m. semispinalis thoracis – obojstranná kontrakcia (rr. dorsales Th8 – Th12), mm. multifidi (rr. dorsales Th1 – Th6)

■ **Chrbtica**

Anteflexia – m. longus colli, m. longus capitis, mm. scaleni, m. sr´ternocleidomastoideus, mm. abdominis, m. psoas major

Lateroflexia – mm. scaleni, m. sternocleidomastoideus, m. splenius capitis, n. splenius cervicis, m. iliocostalis, m. longissimus, m. semispinalis, mm. intertransversarii, m. psoas major, m. quadratus lumborum, mm. obliqi abdominis

Retroflexia – m. splenius capitis, m. splenius cervicis, m. iliocostalis, m. longissimu, m. spinalis, m. semispinalis, m. multifidus, mm. rotatores, mm. interspinales, m. quadratus lumborum

■ **Rebrá**

Dvíhanie – mm. intercostales externi, mm. scaleni, m. sternocleidomastoideus, m. serratus anterior, m. serratus posterior, superior, m. pectoralis minor, m. subclavius

Klesanie – mm. intercostales interni, mm. subcostales, m. transversus thoracis, mm. abdominis, m. iliocostalis lumborum, m. iliocostalis thoracis, m. longissimus thoracis

■ **Ramenný kĺb**

Abdukcia – m. deltoideus (n. axillaris), m. serratus anterior (n. thoracis longus), m. pectoralis major (nervi pectorales), m. biceps brachii - caput longum (n. musculocutaneus), m. supraspinatus (n. suprascapularis), m. teres minor (n. suprascapularis + n. axillaris)

Addukcia – m. latissimus dorsi (n. thoracodorsalis), m. rhomboides (n. dorsalis scapulae), m. pectoralis major (nn. Thoracici anteriores), m. terej major (n. subscapularis), m. subscapularis (n. subscapularis), m. biceps brachii - caput breve (m. musculocutaneus), m. triceps brachii - caput longum (n. radialis)

Flexia, dorzálna – m. deltoideus - pars spinalis (n. axillaris), m. triceps brachii - caput longum (n. radialis), m. latissimus dorsi (n. thoracodorsalis)

Flexia, ventrálna – m. deltoideus (n. axillaris), m. biceps brachii (caput breve) (n. musculocutaneus), m. coracobrachialis (n. musculocutaneus)

Rotácia, vnútorná – m. latissimus dorsi (n. thoracodorsalis), m. pectoralis major (nn. pectorales), m. teres major (n. subscapularis), m. subscapularis (n. subscapularis)

Rotácia, vonkajšia – m. supraspinatus (n. suprascapularis), m. infraspinatus (n. suprascapularis), m. teres minor (n. suprascapularis + n. axillaris)

■ **Lakt'ový kĺb**

Extenzia – m. triceps brachii (n. radialis)

Flexia – m. biceps brachii (n. musculocutaneus), m. brachialis (n. musculocutaneus), m. pronator teres -- caput humerale (n. medianus), m. flexor carpi radialis (n. medianus), m. palmaris longus (n. medianus), m. flexor carpi ulnaris (n. ulnaris), m. flexor digitorum superficialis (n. medianus), m. brachioradialis (n. radialis), m. extensor carpi radialis longus (n. radialis)

Pronácia – m. pronator teres - caput humerale (n. medianus), m. pronator quadratus (n. medianus)

Supinácia – m. biceps brachii (n. musculocutaneus), m. supinator (n. radialis)

■ **Kĺby ruky (rádiokarpálne a interkarpálne)**

Dukcia, radiálna – mm. extensores carpi radiales + m. flexor carpi radialis (n. radialis + n. medialis)

Dukcia, ulnárna – m. extensor carpi ulnaris + m. flexor carpi ulnaris (n. radialis + n. ulnaris)

Flexia, dorzálna – m. extensor digitorum communis, m. extensor carpi ulnaris, m. extensor carpi radialis longus, m. extensor carpi radialis brevis

Flexia, palmárna – m. flexor digitorum carpi radialis, m. flexor palmaris longus, m. flexor carpi ulnaris, m. flexor digitorum superficialis, m. flexor digitorum profundus

■ **Bedrový kĺb**

Abdukcia – m. gluteus maximus – predná časť (n. gluteus inferior), m. tensor fasciae latae (n. gluteus superior), m. gluteus medius (n. gluteus superior), m. gluteus minimus (plexus sacralis)

Addukcia – m. psoas major (plexus lumbualis), m. gluteus maximus – priximálna časť (n. gluteus inferior), m. pectineus (n. femoralis + n. obturatorius), m. adductor longus (n. obturatorius), m.

gracilis (n. obturatorius), m. adductor brevis (n. obturatorius), m. obturatorius magnus externus – zadná časť (n. obturatorius + n. ischiadicus)

Extenzia – m. gluteus maximus (n. gluteus inferior), m. gluteus medius – zadná časť (m. gluteus superior), m. gluteus minimus (n. gluteus superior), m. biceps femoris – caput longum (n. tibialis), m. semitendinosus (n. tibialis), m. semimembranosus (n. tibialis), m. adductor magnus – zadná časť (n. obturatorius ; n. ischiadicus)

Flexia – m. iliopsoas (n. femoralis, plexus lumbalis), m. tensor fasciae latae (n. gluteus superior), m. gluteus medius – predná časť (n. gluteus superior), m. gluteus minimus (n. gluteus superior), m. sartorius (n. femoralis), m. rectus femoris (n. femoralis) m. adductor brevis (n. obturatorius)

Rotácia, vnútorná – m. gracilis (n. obturatorius), m. adductor magnus – distálna časť (n. obturatorius + n. ischiadicus)

Rotácia, vonkajšia – m. gluteus maximus (n. gluteus inferior), m. piriformis (plexus sacralis), m. obturatorius internus (plexus lumbalis ; plexus sacralis), mm. gemelli (plexus lumbalis ; plexus sacralis). M. quadratus femoris (n. ischiadicus), m. adductor brevis (n. obturatorius), m. adductor magnus – proximálna časť (n. obturatorius ; n. ischiadicus), m. obturatorius externus (n. obturatorius)

■ **Kĺb kolena**

Extenzia – m. quadriceps femoris (n. femoralis)

Flexia – m. sartorius (n. femoralis), m. biceps femoris (n. tibialis – n. peroneus communis), m. semitendineus (n. tibialis), m. semimembranosus (n. tibialis), m. gracilis (n. obturatorius), mm. gastrocnemii (n. tibialis), m. popliteus (n. tibialis)

Rotácia, vnútorná – m. sartorius (n. femoralis), m. semitendineus (n. tibialis), m. popliteus (n. tibialis)

Rotácia, vonkajšia – m. biceps femoris (n. tibialis – n. peroneus communis)

■ **Členkový (talokrurálny) kĺb a kĺby nohy**

Abdukcia – m. triceps surae (n. tibialis), m. peroneus brevis (n. peroneus superficialis)

Addukcia – m. triceps surae (n. tibialis), m. tibialis posterior (n. tibialis)

Flexia, dorzálna – m. tibialis anterior (n. peroneus profundus), m. extensor hallucis longus (n. peroneus profundus), m. extensor digitorum longus (n. peroneus profundus)

Flexia, plantárna – m. peroneus longus (n. peroneus superficialis), m. peroneus brevis (n. peroneus superficialis), m. triceps surae (n. tibialis), m. flexor digitorum longus (n. tibialis), m. tibialis posterior (n. tibialis), m. flexor hallucis longus (n. tibialis)

Pronácia – m. peroneus longus (n. peroneus superficialis), m. peroneus brevis (n. peroneus superficialis)

Supinácia – m. tibialis anterior (n. peroneus profundus), m. triceps surae (n. tibialis), m. tibialis posterior (n. tibialis)

■ **Lopatka (scapula)**

Depresia – m. pectoralis minor, m. subclavius

Elevácia – m. trapezius, m. levator scapulae

Odklápanie – m. pectoralis minor

Priklápanie – m. serratus anterior

Pritáčanie – m. pectoralis minor, m. rhomboideus major

Protrakcia – m. serratus anterior, m. pectoralis minor

Retrakcia – m. trapezius, mm. rhomboidei

Rotácia – m. serratus anterior, m. trapezius

■ **Vretennolakt'ové (rádioulnárne) kĺb**

Pronácia – m. pronator teres, m. quadratus, m. flexor carpi radialis, m. brachioradialis

Supinácia – m. supinátor, m. biceps brachii, m. brachioradialis

■ **Zápästnozäprstný (karpometakarpálny) kíb palca ruky**

Abdukcia a repozícia – m. abductor pollicis longus, m. abductor pollicis brevis, m. extensor pollicis longus, m. extensor pollicis brevis

Addukcia a opozícia – m. adductor pollicis, m. opponens pollicis, m. flexor pollicis longus, m. flexor pollicis brevis

■ **Zápästnozäprstný (karpometakarpálny) kíb malíčka**

Abdukcia a repozícia – m. extensor carpi ulnaris, m. abductor digiti minimi, m. extensor digiti minimi

Addukcia a opozícia – m. adductor pollicis, m. opponens pollicis, m. flexor pollicis IV, m. flexor digiti minimi

■ **Zäprstnočlánkový (metakarpofalangový) kíb palca ruky**

Extenzia – m. extensor pollicis longus, m. extensor pollicis brevis

Flexia – m. flexor pollicis brevis, m. adductor pollicis, m. abductor pollicis brevis, m. flexor pollicis longus

■ **Zäprstnočlánkový (metakarpofalangový) kíb ukazováka**

Abdukcia (radiálna dukcia) – m. lumbricalis I, m. interosseus palmaris I

Addukcia (ulnárna dukcia) – m. interosseus palmaris I

Extenzia – m. extensor indicis proprius, m. extensor digitorum communis

Flexia – m. lumbricalis I, m. interosseus palmaris I, m. interosseus dorsalis I, m. flexor digitorum profundus

■ **Zäprstnočlánkový (metakarpofalangový) kíb prostredníka**

Abdukcia (radiálna dukcia) – m. lumbricalis II, m. interosseus dorsalis II

Addukcia (ulnárna dukcia) – m. interosseus dorsalis III

Extenzia – m. extensor digitorum communis

Flexia – m. lumbricalis II, m. interosseus dorsalis II, m. interosseus dorsalis III, m. flexor digitorum profundus

■ **Zäprstnočlánkový (metakarpofalangový) kíb prstenníka**

Abdukcia (ulnárna dukcia) – m. interosseus dorsalis IV

Addukcia (radiálna dukcia) – m. interosseus palmaris II, m. lumbricalis III

Extenzia – m. extensor digitorum communis

Flexia – m. lumbricalis III, m. interosseus palmaris II, m. interosseus dorsalis IV, m. flexor digitorum superficialis, m. flexor digitorum profundus

■ **Zäprstnočlánkový (metakarpofalangový) kíb malíčka**

Abdukcia (ulnárna dukcia) – m. adductor digiti minimi

Addukcia (radiálna dukcia) – m. interosseus palmaris III, m. lumbricalis IV

Extenzia – m. extensor digiti minimi, m. extensor digitorum communis

Flexia – m. flexor digiti minimi brevis, m. lumbricalis IV, m. interosseus palmaris III, m. abductor digiti minimi, m. flexor digitorum superficialis, m. flexor digitorum profundus

■ **Medzičlánkový (interfalangový) kíb palca ruky**

Extenzia – m. extensor pollicis longus

Flexia – m. flexor pollicis longus

■ **Medzičlánkové (interfalangové) kĺby II – V**

Extenzia -- m. interossei, m. extensor digitorum communis, m., extensor indicis (len 2. prst), m. extensor digiti minimi (len 5. prst)

Flexia – m. flexor digitorum superficialis, m. flexor digitorum profundus

■ **Podčlenkový (subtalárny) a členkovopäťovočlnkový (talokalkaneárny kĺb) kĺb**

Pronácia -- m. tibialis anterior, m. tibialis posterior, m. flexor hallucis longus, m. extensor hallucis longus

Supinácia – m. peroneus longus, m. peroneus brevis, m. peroneus III, m. extensor digitorum longus, m. extensor hallucis longus

■ **Predpriehlavkovočlánkový (metatarzofalangový) kĺb palca nohy**

Abdukcia (tibiálna dukcia) – m. abductor hallucis

Addukcia (fibulárna dukcia) – m. adductor hallucis

Extenzia – m. extensor hallucis longus, m. hallucis extensor brevis

Flexia – m. flexor hallucis brevis, m. flexor hallucis longus, m. abductor hallucis, m. adductor hallucis

■ **Predpriehlavkovočlánkový (metatarzofalangový) kĺb ukazováka**

Abdukcia (tibiálna dukcia) – m. lumbricalis I, m. interosseus dorsalis II

Addukcia (fibulárna dukcia) – n. interosseus dorsalis I, m. interosseus dorsalis II

Extenzia – n. extensor digitorum longus, m. extensor digitorum brevis

Flexia – m. lumbricalis I, m. interosseus dorsalis I, m. interosseus dorsalis II, m. flexor digitorum longus, m. flexor digitorum brevis

■ **Predpriehlavkovočlánkový (metatarzofalangový) kĺb prostredníka**

Abdukcia (fibulárna dukcia) – m. interosseus dorsalis III

Addukcia (tibiálna dukcia) – m. lumbricalis II, m. interosseus plantaris I, m. interosseus plantaris II

Extenzia – m. extensor digitorum longus

Flexia – m. lumbricalis II, m. interosseus plantaris I, m. interosseus dorsalis III, m. flexor digitorum brevis

■ **Predpriehlavkovočlánkový (metatarzofalangový) kĺb prsteníka**

Abdukcia (tibiálna dukcia) -- . interosseus dorsalis IV

Addukcia (fibulárna dukcia) – m. lumbricalis III, m. interosseus plantaris II

Extenzia – m. extensor digitorum longus

Flexia – m. lumbricalis III, m. interosseus plantaris II, m. interosseus dorsalis IV, m. extensor digitorum longus, m. extensor digitalis brevis

■ **Predpriehlavkovovčlánkový (metatarzofalangový) kĺb malíčka**

Abdukcia (tibiálna dukcia) – m. abductor digiti minimi

Addukcia (fibulárna dukcia) – m. lumbricalis IV, m. interosseus plantaris III

Extenzia – m. extensor digitorum longus

Flexia – m. m. flexor digiti minimi brevis, m. lumbricales IV, m. interosseus plantaris III, m. abductor digiti minimi, m. flexor digitorum longus, m. flexor digitorum brevis

Medzičlánkový (interfalangový) kĺb palca nohy

Extenzia – m. extensor hallucis longus, m. extensor hallucis brevis, m. abductor hallucis, m. adductor hallucis

Medzičlánkové (interfalangové) kĺby II – V

Extenzia – m. extensor digitorum longus, m. extensor digitorum brevis, m. abductor digiti minimi (len 5. prst)

Flexia – m. flexor digitorum longus, m. quadratus plantae, m. flexor digitorum brevis

*Vysvetlivky:

Abdukcia – pritiahnutie

Addukcia – odtiahnutie

Depresia úst – otvorenie ústž

Dorzálny – smerom k chrbtu

Dukcia – odklon, pohyb vo vodorovnom smere

Elevácia úst – zatvorenie úst

Everzia – pohyb nohy stupojou navonok

Extenzia -- natiahnutie

Flexia – ohnutie

Inverzia – pohyb nohy stupajou dovnútra

Opozícia – postavenie palca oproti prstom

Palmárny – dlaňovýňplantáry -- stupajový

Pronácia – privracanie (pohyb ruky s palcom nadol)

Protrakcia – odtiahnutie od chrbtice

Retrakcia – stiahnutie, skrátenie, posunutie smerom k chrbtici

Retrúzia (brady) – zasanutie (brady) dozadu

Rotácia – otáčanie

Supinácia – pohyb ruky dlaňou nahor

Ventrálny – smerom k hrudníku, bruchu

Polapril 1,25; 2,5; 5 a 10 mg[®] cps dur (Polpharma S.A.) – Ramipril 1,25; 2,5; 5 al. 10 mg v 1 tvrdej cps. Inhibitor ACE, antihypertenzívum; ramipril.

Poliorix[®] sol inj (GlaxoSmithKline Biologicals) – Virus poliomyelitis inactivatum (IVP) typu 1 (Mahoney)40 j. antigénu D + virus poliomyelitis inactivatum (IVP) typu 2 (MEF-1) 8 j antigénu D + virus poliomyelitis inactivatum (IVP) typus 3 (Saukett) 32 j. antigénu D v 1 dáávke (0,5 ml). Imunopreparát, kt. sa používa na aktívnu imunizáciu proti poliomyelitíde vo veku od 6 týžd.

poloha plodu – situs. Plod sa nachádza vo vaku plodových blán, vyplnenom amnióvnou tekutinou (plodovou vodou). V nej sa môže voľne popyhovať v priemranom rozsahu. Definitívne uloženie oplodu v maternici nastáva až v období prípravy na porod. Na konci gravidity sa môže plod nachádzať vo viacerých polohách, ktorá sa určuje podľa dlhej osi tela plodu k priebehu dlhej osi maternice: Prii **pozdĺžnej polohe** sú obidve osi paralelné (99,5 % prípadov). Môže sít o pozdĺžnu polohu **hlavičkou** (96,5 %; hlavička plodu nalieha na orificium internum uteri) alebo pozdĺžnu polohu **panvovým koncom** (3 %; na orificium uteri internum uteri nalieha panvový koniec plodu). Pri **priečnej polohe** prebieha dlhá os plodu v pravom uhle k dlhej osi maternice. Pri **šikmej polohe** prebieha dlhá os plodu v tupom uhle k dlhej osi maternice. Priečna a šikmá poloha je menej priaznivá.

poloha plodu – situs. Plod sa nachádza vo vaku plodových blán, vyplnenom amnióvnou tekutinou (plodovou vodou). V nej sa môže voľne popyhovať v priemranom rozsahu. Definitívne uloženie oplodu v maternici nastáva až v období prípravy na porod. Na konci gravidity sa môže plod nachádzať vo viacerých polohách, ktorá sa určuje podľa dlhej osi tela plodu k priebehu dlhej osi maternice: Prii **pozdĺžnej polohe** sú obidve osi paralelné (99,5 % prípadov). Môže sít o pozdĺžnu polohu **hlavičkou** (96,5 %; hlavička plodu nalieha na orificium internum uteri) alebo pozdĺžnu polohu **panvovým koncom** (3 %; na orificium uteri internum uteri nalieha panvový koniec plodu). Pri **priečnej polohe** prebieha dlhá os plodu v pravom uhle k dlhej osi maternice. Pri **šikmej polohe**

prebieha dlhá os plodu v tupom uhle k dlhej osi maternice. Priečna a šikmá poloha je menej priaznivá.

Polvertic 8 mg[®] tbl (Medana Pharma SA) – Betahistíndihydrochlorid 8 mg v 1 tbl. Antivertiginózum, kt. sa používa v th. Menièrovho syndrómu (vertigo, tinitus, strata sluchu a nauzea); →*betahistín*.

Polygynax[®] cps vag (Laboratories Innotech International) – Neomycini sulfas 35 000 IU + Polymyxini V sulfas 35 000 IU + Nystatinum 100 000 IU v 1 cps. Gynekologikum, používa sa v lokálnej th. baktériových a mykobaktériových infekcií vagíny a krčka maternice, v th. vagínového výtoku vyvolaného bežnými zárodkami, kvasinkami *Candida albicans* a zmiešanou infekciou, ako aj v prevencii pred chir. výkonmi na pohlavných cestách, pred potratom, pred elektrokoaguláciou krčka maternice a po nej, pred vnútromaternicovými vyšetreniami.

Polyoxidonum 6 mg[®] plv ino (Medigroup) Polyoxidonum 6 mg v 1 inj. lioekovke (kopolymér N-oxid-1,4-etylénpiperazín a (N-karboxyetyl)-1,4-etylénpiperídiumbromid). Imunopreparát, kt. sa používa v komplexnej th. ochorení sprevádzajúcich sek. imunodeficitné styvy u dospelých: chron. recidivujúce choroby, akút. a chron. vírusové a baktériové infekcie, alergické ochorenia (polinóza, bronchiálna astma, atopická dermatitída), lokálne a celkové formy hnisavých septických ochorení, akút. a chron. urogenitálne a gynekologické infekčné zápalové choroby, pooperačné komplikácie – hnisavé afekcie, chemoterapia a ožarovanie nádorov, stimulovanie regeneračných procesov.

polyploidia – viac ako dvojnásobok haploidného počtu chromozómov v bunke.

Polystafana[®] sol inj (Sevapharma) – Anatoxinum staphylococcicum nativum mictum 3,8 LB až 5,35 LB 80 % alfa, 20 % beta a delta. Imonopreparát, kt. sa používa v individuálnej th. a profylaxii subakút. a chron. recidivujúcich stafylokokových ochorení a recidivujúcich chorôb, ako aj na špecifickú hyposenzibilizáciu pri alergických chorobách aj preventívne na zvýšenie odolnosti najmä vnímavých jedincov.

Polytar AF[®] sol der (Stiefel Laboratories) – Pices mixtae 1 mg (1 % v/v) + Pyrithionum zincicum 1 g (1 % v/v) v 100 g dermálneho rozt. Dermatologikum, kt. sa používa v th. seborickej dermatitídy, psoriázy, lupín a ekzémov vo vlasatej časti hlavy.

Polygynax[®] cps vag (Laboratories Innotech International) – Neomycini sulfas 35 000 IU + Polymyxini V sulfas 35 000 IU + Nystatinum 100 000 IU v 1 cps. Gynekologikum, používa sa v lokálnej th. baktériových a mykobaktériových infekcií vagíny a krčka maternice, v th. vagínového výtoku vyvolaného bežnými zárodkami, kvasinkami *Candida albicans* a zmiešanou infekciou, ako aj v prevencii pred chir. výkonmi na pohlavných cestách, pred potratom, pred elektrokoaguláciou krčka maternice a po nej, pred vnútromaternicovými vyšetreniami.

popis – [l. *conscriptio, notatio, index; census* p. ľudu] presné vymedzenie, vpísanie potrebných údajov, symbolov; *p. obrázka, mapy, náčrtu*; por. →*opis*.

popularita liniek – inform. popularita spojení, jeden z faktorov, ktorý má vplyv na výpočet relevancie dokumentu. Popularita stránky sa vypočíta podľa počtu spojení vedúcich na túto stránku.

popularita kliknutí – inform. spočíva v tom, že pri výpočte relevancie sa berie do úvahy aj frekvencia návštev na stránke.

portfólio – [franc. *portfeuille*] **1.** obal na spisy; **2.** finanč. zásoba (skladba) cenných papierov; rozdelenie investičných zdrojov s cieľom znížiť riziko; **3.** vláda post a povinnosti predstaviteľa vlády; typ aktovky; **4. kariérne p.** – organizovaná prezentácia vzdelania, pracovných skúseností a zručností jedinca; **5. p. umelca** – vzorka diel umelca; **elektronické p.** – súbor elektronických dokumentov; **patentové p.** – súbor patentov, ktoré vlastní jednotka.

popularita liniek – inform. popularita spojení, jeden z faktorov, ktorý má vplyv na výpočet relevancie dokumentu. Popularita stránky sa vypočíta podľa počtu spojení vedúcich na túto stránku.

popularita kliknutí – inform. spočíva v tom, že pri výpočte relevancie sa berie do úvahy aj frekvencia návštev na stránke.

Porphyromonas – rod baktérií, predtým zaradovaných do rodu *Bacteroides*. Ide o gramnegatívne nefermentujúce pleomorfné paličky a niektoré sa ešte v staršej nomenklatúre uvádzajú ako *Bacteroides*. Vyskytujú sa na sliznici orofaryngu, osídľujú sulcus dentogingivalis a participujú na patogenéze chronických paradontitíd. Izolovali sa zo slizníc horných dýchacích ciest, abscesov v oblasti ústnej dutiny a pri vyšetrení GIT. Najznámejšie druhy sú: *P. asaccharolytica*, *P. endodontalis*, *P. gingivalis*, *P. Levii*, *P. macacae*. *P. salivosa* → *P. macacae*.

positio fetus → *postavenie plodu*.

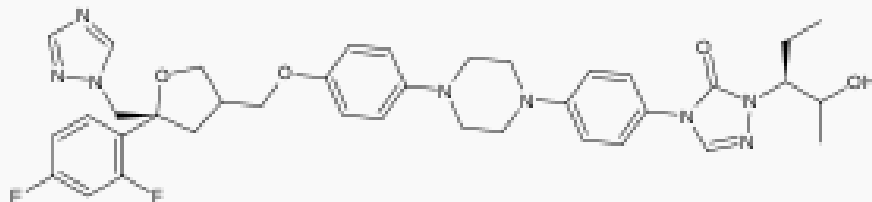
postavenie plodu – *positio*. Ak chrbtová strana plodu nalieha na ľavú hranu maternice, ide o **ľavé (prvé)** postavenie, ak nalieha na pravú hranu maternice, ide o **pravé (druhé)** postavenie. Ku koncu fetálneho vývoja sa maternica uloží obyčajne na pravú stranu (**dextropozícia**) a pootočí doprava (**dextrotorzia**). Pri tejto polohe maternice plod pri ľavom postavení obrátený k ľavej maternicovej hrane je vľavo vpredu. Ide o **ľavé predné** alebo **prvé zvyčajné postavenie**. Zriedka sa maternica nakloní a otočí doľava (sinistroverzia a sinistrotorzia). Plod sa pri ľavom postavení nakloní pritom doľava a dozadu. Ide o **ľavé zadné** alebo **prvé menej zvyčajné postavenie**.

Pri pravom postavení plodu pri dextroverzii a dextrotorzii maternice je chrbát plodu pri pravej maternicovej hrane vzadu. Ide o **pravé zadné** alebo **druhé zvyčajné postavenie**. Pri sinistrotorzii a sinistroverzii maternice sa chrbát plodu, obrátený k pravej hrane maternice, posúva vpravo a dopredu. Ide o **pravé predné** alebo **druhé zvyčajne postavenie**. Tieto postavenia plodu sa vyskytujú pri pozdĺžnej polohe plodu. Pri priečnej polohe esa určuje postavení oplodu podia toho, pri ktorej bedrovej lopate leží hlavička plodu. Prvé postavení sa vyskytuje 2-krát častejšie ako druhé. Tzv. zvyčajné postavení býva častejšie ako tzv. menej zvyčajné pre miernu dextroverziu maternice.

Postinor-2[®] tbl (Richter Gedeon RT) – Levonorgestrelum 75 mg v 1 tbl. Perorálny antikoncepčný prípravok, kt. sa používa do 72 h po nechránenom pohlavnom styku al. zlyhaní antikoncepčnej metódy.

postsplenektómový syndróm – stav po odstránení sleziny, pri ktorom je zvýšené riziko septických komplikácií s možným letálnym koncom. V popredí môžu byť prejavy meningitídy alebo pneumónie. Ohrozené sú najmä deti, ktoré stretli slezinu po úraze, operáciou pri trombocytopenickej purpore, vrodenej sférocytóze, získanej hemolytickej anémii, portálnej hypertenzii, poruchami RES a talasémii. Pôvodcami sú najmä *Streptococcus pneumoniae*, *Neisseria meningitidis*, *Haemophilus influenzae* a *E. coli*.

pozakonazol – posakonazolium; 4-(4-(4-(4-(((3r,5r)-5-(2,4-difluórfenyl)-5-(1,2,4-triazol-1-ylmetyl)oxolan-3-yl)metoxy)fenyl)piperazin-1-yl)fenyl)-2-((2s,3s)-2-hydroxypentan-3-yl)-1,2,4-triazol-3-ón, C₃₇H₄₂F₂N₈O₄, M_r 700,778; triazolové antimykotikum. Poperorálnom podaní je jeho biol. dostupnosť vysoká, na plazmatické proteíny sa viaže 98 – 99 %, metabolizuje sa v pečeni glukuronidáciou, počas je 16 – 31 h, vylučuje sa stolicou (77 %) a močom (14 %). Vyvoláva disrupciu fosfolipidových acylových reťazcov obalu húb, čím porušuje funkciu niektorých enzýmových systémov viazaných na membránu, ako je ATPáza a enzýmy zúčastňujúce sa na transporte elektrónov, a tým inhibuje rast húb. Inhibíciou lanosterol-14alfademetylázy a nahromadením prekurzorov sterolov blokuje syntézu ergosterolu. Je účinnejším inhibítorom 14-alfademetylázy ako itrakonazol. Pôsobí na rozličné druhy húb vrátane *Aspergillus* spp., *Candida* spp., *Tygomycetes* spp.

Pozakonazol

Indikácie – th. hudobých infekcií, ako je invazívna aspergilóza, fuzarióza, c hromoblastomykóza a mycetóm, kokcidioidomykóza u pacientov

refraktérnych proti amfotericínu B a itrakonazolu, ako aj u pacientov, kt. neznášajú tieto lieky. Ako prvostupňová th. sa podáva pri orofaryngovej kandidóze u pacientov so závažným ochorením alebo imunokompromitovaných. Refraktérnosť je definovaná ako progresia infekcie al. neúspešné potlačenie infekcie po podaní min. 7 denných th. dávok. Profylakticky sa pozakonazol podáva u pacientov, kt. dostávajú remisnú indukčnú chemoterapiu pri akút. myelogénnej leukémii al. myelodysplastickom syndróme, kde sa očakáva vývoj dlhotrvajúcej neutropénie, a kt. sú vysoko ohrození vývojom invazívnych mykóz, ďalej príjemcom transplantátu hemopoetických kmeňových buniek, kt. podstupujú vysokodávkovú imunosupresívnu th. kvôli reakcii transplantátu proti príjemcovi a u kt. je vysoké riziko vzniku invazívnych mykóz.

Kontraindikácie – súčasná th. námeľovými alkaloidmi, súbežné podávanie so substrátmi CYP3A4 terfenadrínom, astemizolom, cizapridom, pimozidom, halofantrínom al. chinínom, pretože zvyšujú plazmatické koncentrácie týchto liekov, predlžujú interval QTc, príp. vyvolávajú torsades de pointes; súbežné podávanie s inhibítormi HMG-Co reduktázy simvastatínom, lovastatínom a atorvastatínom. Na začiatku th. pozakonazolom sa má prerušiť príp. dojčenie.

Prípravok – Noxafil®.

pôrod – [g. tokos, l. partus, parturitio] dej, pri kt. polod opúšťa spolu s placentou a plodovými obalmi organizmus matky (maternicu).

Za normálnych okolností zrelý, donosený plod opúšťa spolu so svojimi obalmi telo matky. Je schopný prejsť z výživy materskou krvou na výživu materským mliekom. Porod prebieha v troch porodných fázach:

Prvá (otváracia) pôrodná fáza sa začína pravidelnými kontrakciami maternice, kt. pôsobia na pôrodný kanál, postupne sa stávajú častejšie trvalejšie a intenzívnejšie. Kanál krčka maternice sa pretahuje cez dolný pól plodového vaku. V tejto fáze sa orificium internum uteri nazýva maternicová bránka, ktorá sa postupne otvára. Prvá fáza sa končí po pretrhnutí vaku plodových obalov, odtokom plodovej vody a maximálnym rozšírením maternicovej bránky. Rozšírený dolný segment maternice po zániku bránky splyne s vagínou do jednotného pôrodnej cesty (segmentovaginový kanál). Hlavnú úlohu pri týchto zmenách majú mohutné kontrakcie svaloviny maternice. U ženy, ktorá nerodila (primipara), trvá prvá porodná fáza 8 – 12 h, kým u ženy, ktorá už rodila (multipara) 3 – 8 h.

V **druhej pôrodnej (vypudzovacej) fáze** je plod kontrakciami svaloviny maternice a tlakom brušného lisu (kontrakci brušných svalov) vytlačенý porodnou cestou z matkinho tela. U primisty trvá 1 h, u multipary 10 – 20 min.

V **tretej (placentovej) pôrodnej fáze** sa vytlačí placenta s plodovými obalmi. Pri retrakcii svaloviny maternice sa placenta odlučuje od vnútornej steny maternice, rýchlo sa skracujú svalové snopce a vracajú sa do pôvodnej dĺžky tak, ako boli pred graviditou. Kontrakcie svaloviny maternice zosilnia účinok retrakcie. (stiahnutia). Placenta sa úple odlúči od steny maternice a pôsobením kontrakcií svaloviny i svojou hmotnosťou potom klesá do dolného jaternicového segmentu a hornej časti pošvy. Keď placenta zostúpi do pošvy, reflexne vyvolá tlak brušného lisu, ktorý ju vytlačí z tela matky spolu s plodovými obalmi. Retrakciou svaloviny maternice sa uzavrujú uterinné vjevy (živé ligatúry). Po uzavretí ciev žena po porode prestane krváčať.

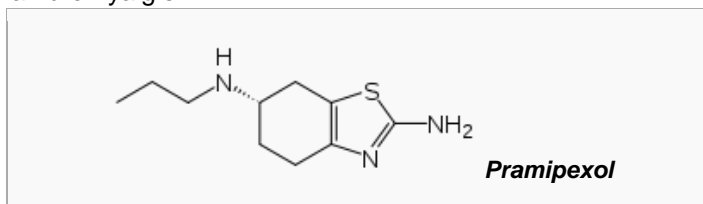
PPAR – skr. angl. → *peroxisome proliferator-activated receptor*.

PPLO – skr. angl. Pleuro-Pneumoniae-Like-Organism → *Mycoplasma*.

Pram 10, 20 a 40 mg[®] tbl flm (Gerot Pharmaceutika) – Citaloprami hydrobromidum 12,5; 25 al. 50 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Antidepressívum; → *citalopram*.

Pramidin 10 a 20[®] aer nas (Medicom International) – Metoclopramidum hydrochloridum monohydricum 236,35 al. 472,70 mg (zodpovedá 200, resp. 400 mg metoklopramidu) v 1 ml rozt. Antiemetikum, antivertiginózum, prokinetikum. Používa sa v th. nauzey a vracania, pri poruchách motility horných častí GIT (hepatopatie, nefropatie, acidóza, hyperazotémia, menzes, migréna, funkčná neulcerózna dyspepsia, gastroezofágový reflux, gastroparéza, chir. výkony a anestézia, ožarovanie kobaltovou th. a po rádiologickom vyšetrení GIT); → *metoklopramid*.

pramipexol – (S)-*N*⁶-propyl-4,5,6,7-tetrahydro-1,3-benzotiazol-2,6-diamín, C₁₀H₁₇N₃S, M_r 211,324; biologická dostupnosť je vyše 90 %, na plazmatické proteíny sa viaže 15 %, polčas je 8 – 12 h, vylučuje sa močom (90 %) a stolicou (2 %). Neergolínový dopamínový agonista, ktorý sa podáva v th. včasných fáz Parkinsonovej choroby a syndrómu nepokojných nôh. Používa sa aj v th. klastrovej bolesti hlavy a sexuálnej dysfunkcie. Ide o selektívny inhibítor spätného vychytávania sérotonínu. Vykazuje robustné účinky pri bipolárnej poruche a skúšal sa aj v th. klinickej depresie a fibromyalgie.

Pramipexol pôsobí ako čiastočný al. úplný agonista receptora D_{2S}, D_{2L}, D₃ a D₄. Má tiež malú afinitu k 5-HT_{21A}, 5-HT_{1B}, 5-HT₂, ako aj α₂-adrenergickým receptorom. Afinita k D₁, D₅, α₁ a β-adrenergickým receptorom, H₁ a m-acetylcholínovým receptorom je zanedbateľná. Substantia nigra bazálnych ganglií má vysoký obsah dopamínových receptorov. Sú to nervové bunky, ktoré uvoľňujú dopamín. Keď sa uvoľní dopamín, môže aktivovať dopamínové receptory v striáte. Agonisty dopamínu aktivujú signálnu dráhu prostredníctvom dopamínového receptora a trimérických G-proteínov, čím menia transkripciu génov. Degenerácia neurónov substantia nigra (podstata Parkinsonovej choroby) má za následok poruchu príjmu dopamínových signálov, takže bazálne gangliá nie sú už schopné regulovať efektívne pohyby a nastáva porucha motoriky. Pramipexol, kt. pôsobí ako agonista D₂, D₃ a D₄-receptorov priamo stimuluje hypofunkčné dopamínové receptory v striáte, čím sa upravujú dopamínové signály potrebné pre funkciu bazálnych ganglií.

Nežiaduce účinky – bolesti hlavy, hyperalgézia. Nauzea a vracanie, sedácia a somnolencia, nechúť do jedenia a strata hmotnosti, ortostatická hypotenzia (závraty, slabosť pri zmene ležiacej do stojacej polohy tela), insonia, halucinácie (zrakové, sluchové, hmatové a pocity, ktoré nebývajú inak prítomné), záškľby a iné neobvyklé pohyby tela, nadmerná únavnosť al. slabosť. K zriedkavým nežiaducim účinkom patrí kompulzívne hráčstvo, hypersexualita a prejedanie sa., ako aj nadmerné nakupovanie a preoblekanie. Tieto účinky sa pripisujú pôsobeniu pramipexolu na D₃ receptory, kt. sú silne exprimované v mozgových oblastiach riadiacich náladu a správanie.

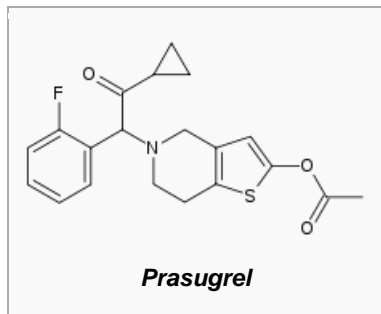
Prípravky -- Mirapex[®], Mirapexin[®], Pramipexol[®].

Pramipexol[®] – agonista dopamínových receptorov, kt. sa používa v th. Parkinsonovej choroby a syndrómu nepokojných nôh; → *pramipexol*.

prasugrel – 5-[2-cyklopropyl-1-(2-fluórfenyl)-2-oxoetyl]-4,5,6,7-tetrahydro[3,2-c]pyridin-2-yl acetát, C₂₀H₂₀FNO₃S, M_r 373,442; tienopyridínový inhibítor receptorov ADP trombocytov, používaný

u pacientov s akút. koronárnym syndrómom plánovaných na perkutánnu koronárnu intervenciu. Má podobný účinok ako tiklopidín (Ticlid[®]) a klopidogrel (Plavix[®]). Zabraňuje agregácii trombocytov väzbou na receptory P2Y₁₂ (Effient[®], Eflent[®]).

Prazip 20, 40, 60 a 80 mg[®] cps dur (Krka d. d.) – Ziprasodón 20, 40, 60 al. 80 mg (vo forme hydrogensulfátu) v 1 tvrdej cps. Antipsychotikum; → *ziprasidón*.

Preamarin[®] tbl (Wyeth-Lederle Pharma) – Estrogena coniugata 0,625 al. 1,25 mg v 1 tbl. Estrogén, kt. sa používa v substitučnej th. pri deficite estrogénov u žien po menopauze, pri osteoporóze, atrofii vulvy a vagíny a atrofickej uretritíde, hypoestrizme žien.

Precef[®] – cefalosporínové antibiotikum; → *ceforanid*.

precekálny – [l. *prae-* pred + l. *caecum* slepé črevo] pred slepým črevom, cékom (→ *caecum*). Napr. menej bežné uloženie apendixu (positio praecaecalis); por. postcekálny.

precipitácia – [l. *praeceps* strmhlav; *praecepito* zvrhnúť po hlave dole, hlavou napred] 1. vyvrážanie, vypadnutie zrazeniny z roztoku, pozorovateľné napr. pri reakcii protilátky s príslušným antigénom (imunoprecipitácia); 2. vyvolanie, urýchlenie, napr. precipitácia epileptického záchvatu

precipitačné reakcie – reakcie medzi protilátkou a antigénom v koloidálnom stave, používajú sa v mikrobiologickej a biochemickej dg. Precipitáciu možno realizovať v tekutom alebo gélovom prostredí, kedy vznikajú precipitačné línie (Manciniho radiálna imunodifúzia, Ouchterlonyho metóda ap.). Precipitačné reakcie sú základom dg. syfilisu, ochinokokózy, trichinózy, pri určovaní skupín a typov streptokokov. Pri antraxe sa používala tzv. Ascoliho termoprecipitácia, pri ktorej sa antigén pripravil z uhynutých zvierat povarením.

precipitát – zrazenina, tuhá fáza, ktorá sa zjaví v dosiaľ čírom roztoku pri chemickej reakcii alebo zmene fyzikálne chemických vlastností roztoku. Má formu sedimentu, zakalenie roztoku, vločiek ap.

precipitíny – nerozpustné zrazeniny protilátok vzniknuté reakciou so špecifickými antigénmi, využívané najmä pri sérologických skúškach (precipitínová reakcia).

predčasný pôrod – pôrod pred 37. dovŕšeným týžd. (pred 259. d) ťarchavosti.

predmetový adresár – inform. jeden z vyhľadávacích nástrojov internetu. Môžeme ho charakterizovať aj ako službu ponúkajúcu spojenia na internetové zdroje, ktoré dodali buď tvorcovia webovských stránok alebo informační pracovníci. Je organizovaný do predmetových kategórií, podkategórií atď., v závislosti od typu a veľkosti adresára. Predmetové adresáre zostavujú ľudia, a preto sa používajú rôzne kritériá selekcie webovských stránok. Dnes väčšina adresárov umožňuje aj vyhľadávanie informácií a hovoríme o tzv. hybridných vyhľadávacích nástrojoch. K dispozícii je veľké množstvo adresárov a v odbornej literatúre sa stretávame s rôznou terminológiou. Zatiaľ čo pred pár rokmi k typickým predmetovým adresárom patrili legendárny systém Yahoo, dnes je ich už niekoľko stovák a trend jednoznačne smeruje k vertikálnym portálom čiže úzko špecializovaným predmetovým adresárom.

predné črevo – embryový základ, ktorý vzniká uzatvorením primítneho čreva. Je to predná (kraniálna) časť → *primitívneho čreva*; → *vývoj tráviacej sústavy*.

Prednison 5 a 20 Léčiva[®] tbl (Zentiva, Česko) – Prednisonum 5 al. 20 mg v 1 tbl. Hormón, kortikoid; → *prednizón*.

Predictal MR[®] tbl fmo (Les Laboratoires Servier) – Trimetazidini dihydrochloridum 35 mg v 1 tbl. obalenej filmom s riadeným uvoľňovaním. Vazodilatancium, kt. sa používa ako antianginózium; → *trimetazidín*.

Prefaxine 37,5; 75 a 150 mg[®] cps mdd (Pharmaceuticals Works Polpharma S.A.) – Venlafaxín (vo forme chloridu) 37,5; 75 al. 150 mg v 1 cps. s predĺženým uvoľňovaním. Antidepressívum; →*venlafaxín*.

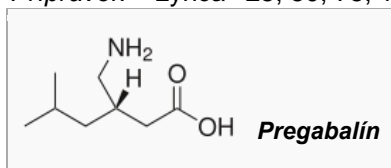
PreFemin[®] tbl flm (Ewopharma s. r. o.) – Agni casti fructus extractum siccum – suchý etanolový rozt. z oplodov vitex jahňací 40 mg – ekvivalentný 20 mg natívneho extraktu); extrakčné činidlo etanol 60 % m/m v pomere 6 – 12: 1, štandardizovaný na min. 0,6 % kasticínu v 1 tbl. obalenej filmom. Fytofarmakum, kt. sa používa pri premenštruačnom sy.

pregabalín – kyselina (S)-3-(aminometyl)-5-metylhexánová, C₈H₁₇NO₂, M_r 159,23; antikonvulzívum, antiepileptikum. Po podaní o. o. je jeho biol. dostupnosť vyše 90 %, na plazmatické proteíny sa neviaže. Metabolizuje sa zanedbateľne, polčas je 5 – 6,5 h, vylučuje sa močom. Podobne ako gabapentín sa viaže na α2δ (alfa2delta) podjednotku napäťovo závislých vápnikových kanálov v CNS. To znižuje vtok vápnika do nervových zakončení. Pregabalín spomaľuje aj uvoľňovanie neurotransmiterov, ako je glutamát, noradrenalín a substancia P a zvyšuje obsah GABA v neurónoch tým, že zvyšuje aktivitu dekarboxylázy kyseliny glutámovej závislej od dávky. Tento enzým premieňa excitačný neurotransmitter glutamát na inhibičnú GABA. Preto potencuje účinok benzodiazepínov, barbiturátov a iných depresancií.

Indikácie – neuropatické bolesti, ako je fibromyalgia, bolesti pri poškodení miechy, pri parciálnych epileptických záchvatoch so sekundárnou generalizáciou u dospelých, pri generalizovanej anxiozite ap.

Nežiaduce účinky – časté (nad 10 %) sú závraty, ospalosť, bežné (1 – 10 %) poruchy videnia vrátane hmlistého videnia, dyzartrie, trasu, letargie, porúch pamäti, eufórie, zápchy, suchosti v ústach, periférnych edémov, straty libida, erektilných dysfunkcií, straty hmotnosti. Zriedkavé sú depresie, zmätenosť, agitovanosť, halucinácie, myoklonus, hypestézia, hyperestézia, tachykardia, hypersalivácia, potenie, začervenanie, vyrážka, svalové kŕče, myalgie, artralgie, inkontinencia moču, dyzúria, trombocytopénia, nefrolitiáza. Ojedinele vzniká neutropénia, srdcový blok I. stupňa, hypotenzia, hypertenzia, pankreatitída, dysfágia, oligúria, rabdomyolýza, tentamen suicidii. Môže vyvolať závislosť a abstinenčné príznaky po náhlom prerušení dlhodobej th., podobné ako pri benzodiazepínoch (nepokoj, insomnia, anxiozita).

Prípravok – Lyrica[®] 25, 50, 75, 100, 150, 20, 225 a 300 mg cps dur (Pfizer).

Pregnavit[®] cps (ratiopharm) – polyvitamínový prípravok obsahujúci Ca a Fe, používa sa preventívne al. v th. deficitu vitamínov a minerálov.

Pregnyl 500, 1500 a 5000[®] plv iho (Organon Agencies B. V.) – Gonadotropium chorionicum humanum 500, 1500 al. 5000 IU v 1 amp. Choriónový gonadotropín získaný z moču ťarchavých žien s aktivitou LH. Používa sa na indukciu ovulácie pri infertilite spojenej s anovuláciou alebo poruchou dozrievania folikula, prio príprave folikulov na punkciu pri kontrolovaných hyperstimulačných programoch (lekársky asistované reprodukčné techniky), na podporu luteálnej fázy; u mužov sa podáva pri hypogonadotropnom hypogonadizme, idiopatických dysspermiách, oneskorenej puberte pri hypopituitarizme, pri kryptorchizme nezapríčinenom obštrukciou; →*hCG*.

prehliadač – inform. browser, program, ktorý slúži v interne na navigovanie. V súčasnosti je k dispozícii veľmi veľa prehliadačov, ktoré umožňujú surfovanie v internete. K najznámejším patrí Internet Explorer a Netscape, Opera a mnohé ďalšie.

Premarin[®] tbl (Wyeth-Lederle Pharma) – Estrogena coniugata 0,625 al. 1,25 mg v 1 tbl. Estrogén, kt. sa používa v substitučnej th. pri deficite estrogénov u žien po menopauze, pri osteoporóze, atrofii vulvy a vagíny a atrofickej uretritíde, hypoestrizme žien.

prenášanie – pôrod po 42. dovŕšených týžd. (po 294. d) ťarčhavosti.

Prenessa, 2, 4 a 8 mg[®] tbl (Krka Polska Sp. z. o.) – Perindopril 2, 4 al. 8 mg erbumínovej soli perindoprilu (= 1,669; 3,338 al. 6,68 mg perindoprilu) v 1 tbl. Inhibítor ACE, kt. sa používa v th. hypertenzie, zlyhania srdca a ako antianginózium; →*perindopril*.

Prepandemická vakcína proti chrípke (H₅N₁)[®] ems elj (GlaxoSmithKline Biologicals) – Inaktivovaný, štiepený vírus chrípky obsahujúci antigén zodpovedajúci A/VietNam/1194/2004 (H5N1), použitý variant (NIBRG-14) 3,75 mg v 0,5 ml inj. rozt. Očkovacia látka proti chrípke, kt. sa používa na aktívnu imunizáciu proti vírusu chrípky A, podtypu H₅N₁.

Prepidil[®] gel vag (Pharmacia & Upjohn) – Dinoprostón 0,5 g v 2,5 ml predplnenej inj. striekačke. Gynekologikum, uterotonikum, kt. sa používa na dozretie (zmäknutie) nepripraveného krčka maternice u ťarchavých žien v termíne al. blízko termínu pôrodu na vyvolanei pôrodných kontrakcií; →*dinoprostón*.

Presid 2,5; 5 a 10 mg[®] tbl plg (Ivax Pharmaceuticals) – Felodipinum 2,5; 5 al. 10 mg v 1 tbl. s predĺženým uvoľňovaním. Vazodilatans, vazoselektívny blokátor vápnikového kanála; felodipín.

Prestance 5, a 10 mg/5 mg a 5 a 10 mg/10 mg[®] tbl (Les Laboratoires Servier) – Perindopril 3,95 al. 6,935 mg (= 5, resp. 10 mg perindioprilarginínu) + Amlodipín besilát 6,935 al. 13,87 mg (= 5 al. 10 mg amlodilínu) v 1 tbl. Kombinované antihypertenzívum; →*amlodipín*, →*perindopril*.

Prestarium 2,5; 5 a 10 mg[®] tbl flm (Les Laboratoires Servier) – Perindopril 2,5; 5 al. 10 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Dlhodobopôsobiaci inhibítor ACE, antihypertenzívum; →*perindopril*.

Prestarium Combi A[®] tbl flm (Les Laboratoires Servier) – Perindopril 3,395 mg (= 5 mg perindoprilarginínu) + 1,25 mg indapamidu v 1 tbl. obalenej filmom. Kombinované antihypertenzívum; →*indapamid*; →*perindopril*.

Prevenar[®] sus inj (Wyeth-Lederle Pharma) – Streptococci pneumoniae polysaccharidum purificatum typus 4*2 µg, typu 6B* 4 µg, typu 9V* 2 µg, typu 14* 2 µg, typus 18 C* 2 µg, typus 19F* 2 µg, typus 23F* 2 µg, konjugovaný s CRM197 nosičovým proteínom a adsorbovaný na alumínii phosphas (0,5 mg) v 1 dávke ins. Suspenzie. Používa sa na aktívnu imunizáciu dohčiat a mladších detí od 2 mes. do 2 r. proti invazívnym ochoreniam (vrátane baktériémie a spesy, meningitídy, pneumónie s baktériémiou), kt. sú vyvolané *Streptococcus pneumoniae* sérotypu 4, B6, 9V, 14, 18C, 19F a 23F.

Prevotella – rod gramnegatívnych, anaeróbných paličiek, z ktorých niektoré tvoria pigment. Jednotlivé druhy patrili predtým do rodu *Bacteroides*. Niektoré druhy produkujú IgA-proteázu štiepiacu imunoglobulín A, ktorý je kľúčovým faktorom sliznicovej inumunity v ústnej dutine. Participuje na zápaloch ústnej dutiny, ulceróznej a nekrotizujúcej gingivitídy (angl. acute necrotizing ulcerative gingivitis, ANUG). Prevotely sa izolovali aj z pošvy, krvi, punktátov ap. Patria sem: *P. bivia*, *P. buccalis*, *P. corporis*, *P. disiens*, *P. intermedia*, *P. loeschei*, *P. melaninogenica*, *P. oralis*, *P. oris*, *P. ruminicola* subsp. *brevis*, *P. ruminicola* subsp. *ruminicola*.

príčina smrti – položka v lekárskom osvedčení o príčine smrti. Má sa uvádzať chorobný stav al. poranenie, kt. priamo al. následne zapríčiní smrť a okolnosti nehody al. násillia so smrteľným následkom. Základná príčina smrti je: **a)** choroba al. poranenie, kt. začína reťaz udalostí vedúcich priamo k smrti; **b)** okolnosti nehody al. násillia, kt. zapríčinili smrteľné poranenia.

prieskumový stroj – inform. search engine, fulltextový vyhľadávač, systém, ktorý na základe kľúčového slova naformulovaného používateľom hľadá v databáze al. indexe a používateľovi

oznámi výsledok. Skladá sa zo 4 častí: **1.** robot (spider, crawler, web wanderer a pod.), ktorý monitoruje internet a sťahuje informácie z jednotlivých serverov; **2.** vlastná databáza internetovských zdrojov; **3.** programový nástroj, ktorý slúži na vyhľadávanie informácií z databázy; **4.** používateľský interfejs, ktorý umožňuje naformulovať rešeršnú požiadavku.

primitívne črevo – entodermový základ tráviacej rúry. Základy čreva sa utvárajú v 2. mes. vývoja a súvisia s formovaním embryového tela. Väčšia časť základu čreva sa vyvíja z embryovej entodermý zárodkového štítu. Časť čreva sa utvára aj z mimozárkovej entodermý žltkového vaku, kt. sa pri ohýbaní zárodkového štítu dostane do vnútra zárodka. Primitívne črevo vpredu ohraničuje faryngová membrána. Jeho predná (kraniálna) časť je tzv. **predné črevo**, stredná časť – **stredné črevo** – sa spočiatku široko otvára do žltkového vaku. Zadná časť (**zadné črevo**) sa vakovito rozširuje do kloaky. Zadný koniec čreva ohraničuje kloaková membrána. Do tejto časti čreva ústi ductus allantoides. Väčšia časť primitívneho čreva sa neskôr uloží v telovej dutine zárodka. Entodermovú stenu čreva obaľuje viscerálna mezoderma (zárodková splachnopleura). Z primitívneho čreva sa postupne diferencujú základy tráviacej rúry, niekt. žliaz a dýchacích orgánov; →*vývoj tráviacej sústavy*.

primitívny embryový krvný obeh -- tvorí primitívna srdcová rúra, ktorá prebieha spočiatku pozdĺžne perikardovou dutinou. Z jej horného konca vybieha **truncus arteriosus**. Ten sa hneď vetví na aortové oblúky, ktoré prebiehajú v jednotlivých žiabrových oblúkov. Aortové oblúky sa dorzálne spájajú na dve dorzálne aorty (pravostrannú a ľavostrannú). Obidve aorty spolu neskôr v strednej časti splyvajú do **aorta dorsalis**. Žilovú krv odvádzajú k srdcu párové (pravostranná a ľavostranná) **venae cardinales superiores** (z horných častí zárodka) a **vena cardinalis inferior dextra et sinistra** (z dolných častí). V blízkosti srdcovej rúry sa na každej strane vena cardinalis dextra et sinistra spájajú do krátkej vena cardinalis communis (ductus Cuvieri).

Priorix[®] p/v i/o inj (GlaxoSmithKline Biologicals) – Lyofilizovaný preparát obsahujúci atenuované kmene vírusu osýpok Scharz, príušnic RIT 4385 (odvodené od kmeňa Jeryl Lynn) a rubeoly Wistar RA 27/3, kt. sa oddelene získali propagáciou na tkanivových kultúrach z kuracích embryí (príušnice a osýpky) al. humánnych diploidných bunkách MRC – 5 (rubeola). Imunopreparát, kt. sa používa na aktívnu imunizáciu proti osýpkam, príušniciam a ružienke.

Pritor 40 a 80 mg[®] tbl (Bayer HealthCare) – Telmisartanum 20, 40 al. 80 mg v 1 tbl. Antagonista antiotenzínu II zo skupiny sartánov. Používa sa v th. esenciálnej hypertenzie; →*telmisartán*.

Pritor Plus 40/12,5 mg a 80/12,5 mg[®] tbl (Bayer HealthCare) – Elmisartanum 40 al. 80 mg + Hydrochlorothiazidum 12,5 v 1 tbl. Antagonista antiotenzínu II zo skupiny sartanov a tiazidové diuretikum. Používa sa v th. esenciálnej hypertenzie; →*elmisartán*; →*hydrochlorotiazid*.

probiotiká – výživové prípravky so živými mikroorganizmami, ktoré podávané v dostatočných množstvách majú preukázateľne pozitívny význam pre príjemcu (definícia FAO/WHO). Obsahujú viaceré mikroorganizmy mliečneho kvasenia, ako je *Lactobacillus acidophilus* LA-5, *Bifidobacterium animalis* ssp. BB-12. Oba kmene patria do skupiny GRAS (angl. generally recognized as safe – všeobecne uznané ako bezpečné). Na prípravu probiotík sa používajú *Bifidobacterium animalis*, *Bifidobacterium bifidum*, *Lactobacillus acidophilus*, *Lactobacillus bulgaricus*, *Lactobacillus reuteri*, *Saccharomyces boulardii*, *Streptococcus thermophilus*. Medzi **prebiotiká** sa zaraďujú rastliny alebo ich súčasti, ktoré sa dostávajú do hrubého čreva, kde sa rozkladajú a ich finálne produkty podporujú rast určitých baktérií. Patrí sem inulín, sójové oligosacharidy, xylooligosacharidy a ďalšie cukry. V materskom mlieku sú tzv. bifidogénne faktory, ktoré potencujú rast prospešných bifidobaktérií u dojčiat. Sú to látky zo skupiny oligosacharidov. Pri príprave humanizovaného kravského mlieka sa pridávajú do vzoriek laktulóza, laktikol a viaceré oligosacharidy. Probiotiká sa aplikujú tam, kde treba obnoviť porušenú črevnú flóru (po th. antibiotikami, cytostatikami, žiarením ap.), na prevenciu

niektorých typov hnačiek na zvýšenie obranyschopnosti ap. Uvádza sa, že znižujú hodnoty cholesterolu v plazme, inaktivujú kyslíkové a iné radikály.

Procain Léčiva 1 %[®] sol inj (Zentiva, Česko) – Procaini hydrochloridum 10 mg v 1 ml inj. rozt. Lokálne anestetikum; →*prokaín*.

processus mandibulares – párové výbežky dolnej časti prvého →*žiabrového oblúka*. Zo sánkových výbežkov sa ich včasným zrastením utvorí základ sánky, brady a dolnej pery. Vzájomným zrastením čelustného a sánkového výbežku na oboch stranách sa tvoria líca.

processus maxillares fetus – párové výbežky hornej časti prvého →*žiabrového oblúka*. Z čelustných výbežkov plodu sa vyvinie väčšia časť čeluste, hornej pery a väčšia časť podnebia. Vzájomným zrastením čelustného a sánkového výbežku na oboch stranách sa tvoria líca.

Procoralan 5 a 7,5 mg[®] tbl flm (Les Laboratoires Servier) – Ivabradín 5 al. 7,5 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Antianginózum, používa sa v th. chron. stabilnej angina pectoris u pacientov s normálnym sínusovým rytmom, u kt. sú kontraindikované al. nie sú tolerované betablokátory; →*ivabradín*.

Procto-Glyvenol[®] crm rec (Novartis s. r. o.) – Tribenosidum 50 mg (5 %) + Lidocaini hydrochloridum monohydricum 20 mg (2 %) v 1 g rektálneho krému. Dermatologikum, antihemoroidálium; →*tribenozid*; →*lidokaín*.

Procto-Glyvenol[®] sup (Novartis s. r. o.) – Tribenosidum 400 mg + Lidocaini hydrochloridum monohydricum 40 mg v 1 čapíku. Antihemoroidálium; →*tribenozid*; →*lidokaín*.

profáza – štádium →*mitózy*, v kt. nastáva špiralizácia a dehydratácia chromozómov. Začína sa rozpúšťaním jadrová membrána.

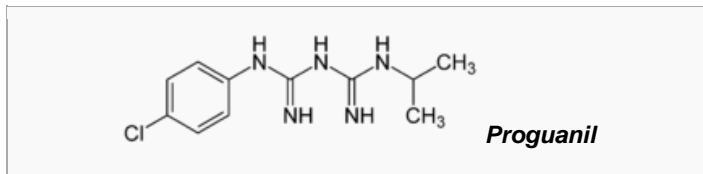
Profenid[®] gel (Aventis Pharma S. A.) – Ketoprofenum 2,5 g v 100 g gélu. Nesteroidové antiflogistikum; →*ketoprofén*.

Prograf 1 a 5 mg[®] cps (Astellas Pharma s.r.o.) – Tacrolimusum 1 al. 5 mg v 1 cps. Imunosupresívum, kt. sa používa v prim. imunosupresívnej th. po transplantácii pečene a obličiek al. v imunosupresívnej th. v prípadoch odľučovania transplantáčného štepu po transplantácii pečene, obličiek a srdca; →*takrolimus*.

Prograf 5 mg/ml[®] con inf (Astellas Pharma s.r.o.) – Tacrolimusum 5 mg v 1 ml infúzneho koncentráte na prípravu infúzie. Imunosupresívum, kt. sa používa v prim. imunosupresívnej th. po transplantácii pečene a obličiek al. v imunosupresívnej th. v prípadoch odľučovania transplantáčného štepu po transplantácii pečene, obličiek a srdca; →*takrolimus*.

program klient – inform. program, prostredníctvom ktorého žiadame o služby, alebo si vymieňame údaje so serverom. Každý klient je navrhnutý tak, aby pracoval so špecifickým typom serveru. Napríklad CuteFTP je klient program, ktorý umožňuje pripojiť sa na FTP server.

proguanil – 1-(4-chlórfenyl)-2-(*N*-propan-2-ylkarbamimidoyl)guanidín, C₁₁H₁₆ClN₅, M_r 253,731; antiprotozoikum, kt. sa používa na profylaxiu malárie. Inhibuje dihydrofolátreduktázu. Vyvoláva poruchu schizogónie a má sporocidný a gametostatický účinok. Po perorálnom podaní sa rýchlo resorbuje. Na plazmatické bielkoviny sa viaže 75 % látky. Vylučuje sa močom a čiastočne i v nezmenenej forme stolicou. Nežiaduce účinky sú najmä zo strany GIT (nauzea, vracanie, hnačka, bolesti brucha, znížená sekrécia žalúdočnej šťavy). U detí sa zriedka vyskytuje hematúria. Profylakticky sa podáva v dávke 100 mg denne počas pobytu v malarických oblastiach a 4 týžd. po odchode z príslušného regiónu (Paludrine).

Prokain Penicilin G 0,6; 1,5; 3,0 a 4,0 Biotika® plv inu (Biotika, a. s.) – Procaini benzylpenicillinum monohydricum 600 000, 1 500 000, 3 000 000 al. 4 000 000 IU (100 000 IU obsahuje 40 mg viazaného prokaínu). Antibiotikum; →*prokainbenzylpenicilín G*.

proktodeum – [l. *proctodeum*] jamka, ktorá vzniká prehĺbením primitívneho análneho otvoru. Je vklenutá dovnútra až po okraje análnej membrány a tvorí základ pre dolnú časť canalis analis. Okraje ektodermovej a entodermovej časti análneho kanála plynule prechádzajú do seba v oblasti otvorenej análnej membrány.

Prolekofen 150 a 300 mg® tbl film (Sandoz Pharmaceuticals d. d.) – Propafenoni hydrochloridum 150 al. 300 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Antiarytmikum IC triedy; →*propafenón*.

proliferácia buniek – množenie buniek delením. Intenzívna proliferácia je súčasťou včasném embryogenézy. Mitotickým delením vznikajúce bunky sa postupne špecializujú na určité funkcie. Proliferačný proces špecializovaných buníc sa spomaľuje alebo zastaví, ale v prípade niektorých buníc pokračuje aj v postnatálnom období vývoja. Všetky bunky vznikajúce delením zygoty majú rovnakú genetickú informáciu. Pred každým zo státisícov delení sa v jadre replikáciou DNA utvorí presná kopka genetického materiálu. Spočiatku sú bunky schopné vývoja akýmkoľvek smerom – sú **omnipotentné** alebo **pluripotentné**. Ďalší osud buniek závisí od sútry genetických faktorov (DNA jadra bunky), faktorov vnútorného prostredia bunky a faktorov okolitého prostredia (susedné bunkové populácie, organizmus zárodka a matky). Súhrou týchto faktorov sa bunky vyvíjajú určitým smerom, sú determinované k určitému vývoju, špecializujú sa na určitý typ buniek.

Prometax 1,5 mg® cps dur (Novartis Europharm Limited) – Rivastigmín vo forme hydrogéntartarátu 1,5; 3; 4,5 al. 6 mg v 1 tvrdej cps. Anticholinesteráza, kt. sa používa v symptomatickej th. Alzheimerovej choroby a demencie pri idiopatickej Parkinsonovej chorobe; →*rivastigmín*.

Prometax 2 mg/ml® sol por (Novartis Europharm Limited) – Rivastigmín vo forme hydrogéntartarátu 2 mg v 1 ml perorálneho rozt. Anticholinesteráza, kt. sa používa v symptomatickej th. Alzheimerovej choroby a demencie pri idiopatickej Parkinsonovej chorobe; →*rivastigmín*.

Prometax 4,6 mg/24 h® emp tdm (Novartis Europharm Limited) – Rivastigmín 9 al. 18 mg v 1 transdermálnej náplasti 5 al. 10 cm². Uvoľňuje 4,6, resp. 9,5 mg rivastigmínu za 24 h. Anticholinesteráza, používa sa v th. Alzheimerovej choroby, demencii u pacientov s idiopatickou Parkinsonovou chorobou; →*rivastigmín*.

Promefrin® int oph (Unimed Pharma s.r.o.) – Dioxopromethazini hydrochloridum 2,5 mg + Phenylephrini hydrochloridum 1,0 mg v 1 ml vodného rozt. Oftalmologikum, kt. sa používa pri podráždení spojoviek alergického pôvodu, akút. a chron. konjunktivitídach; →*dioxoprometazín*.

prominentia frontalis – čelový výčnelok, nepárová mohutná vyvýšenina nad predným koncom mozgového vaku, prozencefala. Z čelového výčnelku sa vyvinie čelo, stredná časť čeluste, hornej pery, priehradka nosovej dutiny a časť podnebia.

prominentia frontonasalis – rastové centrum súvisiace s vývojom nosa, ktoré vzniká v 5. týžď. proliferáciou mezenchýmu okolo čuchových plakód; →vývoj tváre.

pronefros – vývojové štádium obličiek, u človeka rudimentárne. Zakladajú sa vo včasných vývojových štádiách a rýchlo zanikajú. Prvé základy sa tvoria v embryách so 4 prvosegmentmi, a to v spojovacej časti 1. prvosegmentu ako skupina buniek ohraničujúca malý priesvit -- základ **kanálíka pronefros**.

S postupem vývoja ďalších prvosegmentov sa kraniálny pronefros rozpadajú na mezenchym. V stredných častiach môžu byť kanálky guľovito zdurené (základ pre **vnútorný glomerulus**). Laterálne časti rudimentárnych kanálikov (mnohé nemajú priesvit) sa spájajú do pozdĺžne prebiehajúceho **ductus mesonefricus (Wolffi)**. **Kraniálna časť** Wolfova vývodu vzniká **spájaním** kanálika pronefros až po 13. prvosegment. **Kaudálna časť** vzniká **proliferáciou** buniek ductus mesonefricus. V embryách v štádiu s 27 -- 28 prvosegmentmi vrastá kaudálna časť Wolffovho vývodu do **kloaky** (do jej už oddelenej ventrálnej časti -- **sinus urogenitalis**). Spočiatku nemá Wolffov vývod priesvit, ten sa tvorí neskôr z kraniálneho i kaudálneho konca.

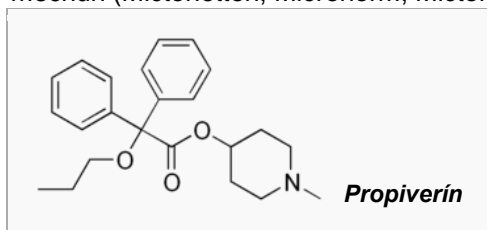
Prontoket Spray 5 %[®] sus der (Medicom International) – Ketoprofenum 5 mg v 100 ml rozt. Antiflogistikum na miestne použitie; →*ketoprofén*.

pronucleus →*prvojadro*.

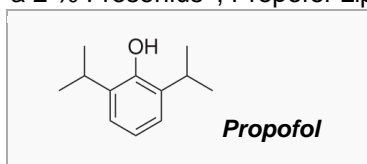
Propanorm 150 a 300 mg[®] tbl flm (Pro-Med CS Praha a.s.) Propafenoni hydrochloridum 150 al.300 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Antiarytmikum, kt. sa podáva pri tachykardických supraventrikulárnych arytmiách, napr. AV-junkčných tachykardiách, supraventrikulárnej tachykardii pri WPW sy al. paroxyzmálnej fibrilácii predsiení, ako aj život ohrozujúcich komorových tachykardiách; →*propafenón*.

Propionibacterium – rod malých, grampozitívnych paličiek, často usporiadaných v kratších reťazkách alebo zhlukoch čeľade *Propionibacteriaceae*. Nachádzajú sa na koži, v spojovkovom vaku, vonkajšom uchu, orofaryngu a ženských genitáliách. Patrí sem *P. acnes*, *P. avidum*, *P. granulosum*, *P. lymphophilum* a *P. propionicus*. *P. acnes* je pôvodcom akne, vyskytuje sa u mladších jedincov a tiež u starších po zavedení umelej náhrady (chlopne, kĺby ap.). Možno ich izolovať z kože alebo krvného riečiska. V th. akne sa osvedčuje benzoylperoxid a celkove antibiotiká (erytromycín a klindamycín).

propiverín – 1-metyl-4-piperidyl-difenylpropoxyacetát, C₂₃H₂₉NO₃, M_r 367,48; anticholinergikum, spazmolytikum, kt. sa používa v th. urgentnej inkontinencie moču a hyperaktívnom močovom mechúri (Mictonetten, Micronorm, Mictonorm[®], Mictonorm Uno[®]).

propofol – 2,6-diizopropylfenol, C₁₂H₁₈O, M_r 178.271; krátkodobo pôsobiace i. v. anestetikum, hypnotikum. Používa sa na indukciu a udržovanie celkovej anestézie, sedáciu mechanicky ventilovaných pacientov a sedáciu pri dg. výkonoch, ako aj vo veter. med. Chem. sa líši od barbiturátov a väčšinou nahradil ako úvodné anestetikum pentotal sodný, pretože sa po ňom dostavuje rýchlejšie jasné vedomie. Nemá analgetické účinky, preto sa kombinuje s opioidmi, ako je fentanyl. Je to biela kvapalina a zanecháva amnéziu (Diprivot[®], Propofol Abbot emu[®], Propofol 1 a 2 % Fresenius[®], Propofol-Lipuro 2 %[®]).

Propofol 1 a 2 % Fresenius[®] emu inj/inf (Fresenius Kabi AB) – Propofolum 10 mg v 1 ml inj. emultie. Krátkodobo pôsobiace i. v. anestetikum; →*propofol*.

Propofol Abbott® emu inj (Abbott Laboratories) – Propofolum 10 mg v 1 ml inj. emulzie. Krátkodobo pôsobiace i. v. anestetikum; →*propofol*.

Propofol-Lipuro 2 %® emu inj (B Braun–Medical A.G.) – Propofolum 20 mg v 1 ml inj./inf. i. v. emulzie; Krátkodobo pôsobiace i. v. anestetikum; →*propofol*.

Prospan® sir (Engelhard Arzneimittel) – Hederae heliis extractum siccum (suchý brečtanový extrakt) 65 mg v 1 šumivej tbl. Fytofarmakum, expektorans.

Prospan akut® tbl eff (Engelhard Arzneimittel) – Hederae heliis extractum siccum (suchý brečtanový extrakt) 65 mg v 1 šumivej tbl. Fytofarmakum, expektorans.

Prostamol-Uno® cps (Berlin-Chemie AG, Menarini) – Serenoe extractum concentratum 320 mg 1 cps. Fytofarmakum, kt. sa podáva pri poruchách pri benígnej hyperplázii prostaty v I. a II. štádiu.

Prostaphlin 1 g® plv inj (Bristol-Myers Squibb spol. s r. o.) – Oxacillinum natrium moderatum 1057 mg (= 1 g oxacilínu) v 1 inj. liekovke. Antibiotikum; →*oxacilín*.

Prostin 15 M® sol inj (Pharmacia & Upjohn) – Carboprostum trometamoli 0,33 mg (0,25 karboprostu) v 1 ml inj. rozt. Uterotonikum; →*karboprost*.

Prostin E SS 1 mg/ml® con inf (Pharmacia & Upjohn) – Dinoprostunum 1 mg v 1 ml infúzneho koncentrátu. Gynekologikum, uterotonikum; →*dinoprostón*.

Prostin E2® tbl vag (Pharmacia & Upjohn) – Dinoprostunum 1 mg v 1 vagínovej tbl. Uterotonikum; →*dinoprostón*.

Protamin Valeant 1000 a 5000® sol inj (Valeant Czech Pharma s.r.o.) – Protamini hydrochloridum 1000 al. 5000 IU v 1 ml inj. rozt. Antagonista heparínu. Podáva sa pri väčších krvácaniach v dôsledku predávkovania heparínu, po mimotelovom obehu a pripojení na umelú obličku; →*protamín*.

proteazóm – intracelulárny proteínový komplex s proteolytickou aktivitou, ktorý slúži na likvidáciu prebytočných, afunkčných a defektných proteínov, nedokončených a nesprávne zostavených proteínových štruktúr. Tvoria ho mnohé proteázy usporiadané do valcovitých štruktúr. Aktívne siesta proteáz pritom smerujú do centrálnej dutiny valca. Proteíny určené na likvidáciu sú špecificky označené malým proteínom zvaným ubikvitín. K inhibítom proteazómu patrí napr. bortezomib, ktorý sa používa v th. niektorých malígnych lymfómov a myelómu.

proteín – bielkovina, vysokomolekulová látka (makromolekula) tvorená reťazcom aminokyselín, ktorých môže byť v jednej molekule až niekoľko tisíc. Proteíny majú veľký význam pre stavbu organizmu i buniek, v metabolizme (enzýmy), imunitu (protilátky, komplement), v krvi (albumín, hemoglobín, koagulačné faktory, niektoré hormóny a cytokíny), v činnosti svalov (aktín, myozín), transporte látok, vo vnútrobunkových procesoch, v reguláciách atď. Proteíny sa tvoria v každej bunke →*proteosyntézou*. Presné poradie aminokyselín tvoriacich proteín je zakódované v dedičnej informácii a je pre správnu funkciu proteínu rozhodujúce. Okrem tejto prim. štruktúry je však pre funkciu proteínu dôležitá aj sek., terc., príp. kvartérna štruktúra (skladanie, angl. folding). Významné sú aj posttranslačné úpravy, glykácia a i. Odlíšnosť v stavbe proteínov môže byť rozpoznaná imunitným systémom a podmieniť tvorbu protilátok. Proteíny sú základnou zložkou potravy, aminokyseliny získané ich trávením slúžia telu jako zdroj na tvorbu vlastných proteínov. Na rozdiel od sacharidov a tukov proteíny obsahujú dusík.

Regulačné proteíny sú proteíny, ktoré regulujú transkripciu. Špecifickým vazbovým miestom rozpoznávajú promótor práslušného regulovaného génu. Často obsahujú aj druhé vazbové miesto pre alosterický efektor (malú molekulu, často substrát alebo produkt enzýmu, ktorý je kódovaný daným génom). Až po nadviazaní pozitívneho alosterického efektora na regulačný proteín hje tento

protein schopný viazať sa na príslušný operátor, negatívny alosterický efektor vzniku tejto väzby zabraňuje. Regulačné proteíny môžu byť pozitívne, ako aj negatívne.

Protelos 2 g[®] gru por (Les Laboratoires Servier) – Soli a ióny stroncia na perorálnu a parenterálnu aplikáciu – stronciumranelát 2 g v 1 vrecku. Používa sa v th. postmenopauzovej osteoporózy na zníženie rizika zlomenín stavcov a bedra; →*stroncium*.

proteomika – odbor, kt. sa zaoberá globálnym hodnotením expresie genetickej informácie na úrovni bielkovín (proteóm), študuje množstvo, štruktúru, funkcie a zmeny proteínov a ich interakcie pri rôznych stavoch. Organizácia ľudského proteómu (Human Proteome Organization, HUPO, www.hupo.org) formulovala r. 2001 ciele proteomiky ako identifikáciu všetkých proteínov kódovaných ľudským genómom (príp. genómami ďalších, najmä tzv. modelových organizmov) s následným stanovením **a)** ich expresie v rôznych bunkách daného organizmu (**proteomika expresie**); **b)** ich subcelulárnej lokalizácie v rôznych organelách; **c)** ich posttranslačných modifikácií, **d)** ich vzájomných interakcií (b -- d zahŕňa **štruktúrnú proteomiku**); **e)** vzťahu medzi štruktúrou a funkciou (**funkčná proteomika**). **Klinická proteomika** je pododbor, kt. sa pomocou analýzy bielkovinového spektra vzoriek (napr. moč, sliny, krv) pokúša odhaliť nové markery, kt. umožňujú včasnú dg. a th. chorôb. K tomu prispieva bioinformatika, či už ve forme digitalizácie a obrazovej analýzy 2D gélov, modelovania trojrozmerných štruktúr proteínov a sietí interakcií proteínov al. vo forme tvorby, správy a vývoja verejne prístupných databáz. Švédsky Human Protein Atlas (<http://www.proteinatlas.org/>) napr. zhromažďuje informácie o expresii jednotlivých proteínov v rôznych tkanivách, archivuje snímky imunohistochemicky farbených preparátov (je ich vyše 400 000).

Pomocou RNA/cDNA „čipov“ (microarray) hodnotiacich expresiu na úrovni transkriptov sa dajú získať podrobné informácie o aktuálne prebiehajúcim stave realizácie genetickej informácie. Nie všetky mRNA sú však určené na preklad proteínu a miera transkripcie konkrétnej RNA kódujúcej proteín nezodpovedá vždy miere expresie a aktivity kódovaného proteínu následkom mnohých faktorov (mRNA, zostih RNA, posttranslačná modifikácia proteínov, atď.)

Rozvoj proteomiky zásadne ovplyvnili nové technológie, najmä obohatenie klasickej dvojrozmernej elektroforézy (umožňuje iseparáciu asi 10 000 proteínov) o „mäkké“ ionizačné techniky hmotnostnej spektrometrie (vrátane desorpcie/ionizácie za účasti matrice -- MALDI a ionizácie elektrosprejom -- ES).

Proteus – pôvodne rod z čeľade *Enterobacteriaceae*. V minulosti sa do rodu *Proteus* zaraďovali *Proteus-Morganella-Providencia*. Do rodu **Proteus** patrí *P. mirabilis* a *P. vulgaris* (v minulosti označované ako *P. hauseri*), ako aj *P. penneri*. Do rodu **Morganella** patria baktérie označované ako *P. morganii*. Do rodu **Providencia** patrí viacero druhov: *Providencia alcalifaciens* (starší názov *Proteus inconstans*), *Providencia rustigianii* (starší názov *Providencia friedericiana*), *Providencia rettgeri*, *Providencia stuartii*. Druhy uvedených rodov môžu byť súčasťou normálnej črevnej flóry a pri zvýšenom množstve môžu vyvolať črevné afekcie. Participujú na extraintestinálnych chorobách najmä močových ciest. *Providencia rettgeri* môže byť príčinou nozokomiálnych infekcií.

Prothazin[®] tbl flm (UCB Pharma, s. r. o.) – Promethazini hydrochlorodum 25 mg v 1 tbl. obalenej filmom. Antihistaminikum, kt. sa používa v th. reakcií z precitlivenosti (žihľavka, vyrážka po liekoch, peľová nádcha, bodnutie hmyzom), priedušková astma, spastický zápal priedušiek, prevencia a th. nauzey a vracania počas jazdy v dopravných prostriedkoch, upokojenie pri úzkosti, nadmernom napätí; odstránenie porúch spánku vyvolaných týmito stavmi, upokojenie pred lekárskeho výkonom; →*prometazín*.

Prothiaden 25 a 75 mg[®] tbl flm (Zentiva, Česko) – Dosulepini hydrochlorodum 11,2; 28 al. 84 mg (= 10, 25 al. 75 mg) v 1 tbl. obalenej filmom. Antidepresívum, kt. sa podáva pri úzkosti, strachu, psychickom napätí pri neurózach, psychogénnych depresiách a organických ochoreniach, anxiózne-

depresívnych príznakov (najmä pri vredovej chorobe žalúdka a dvanástnika), pri desivých snoch, nespavosti, emočnej tenzii, predráždenosti, vnútornom nepokoji, v záťažových situáciách, u detí pri enuréze, psychosomatických poruchách; → *dozulepín*.

Prothrocomplex Total TIM 4[®] plvi (Baxter AG, Wien) Protrombínový komplex (faktor II 600 IU, faktor VII 500 IU, faktor IX 600, faktor X 600 IU v 1 liekovke. Používa sa v th. a profylaxii porúch zrážania krvi zapríčinených získaným al. dedičným deficitom K-vitamínindependentných faktorov II, VII, IX a X.

Protopic 0,03 a 0,1 %[®] ung der (Fujisawa) – Monohydrát takrolimu 0,31 al. 1,03 g (zodpovedá 0,3, resp. 1 mg talokrimu v 1 g masti. Dermatologikum, kt. sa používa v th. atopickej dermatitídy dospelých nereagujúcich na konvenčnú th. al. ju netolerujú; → *takrolimus*.

Protradon[®] cps (Pro.Med.CS Praha a. s.) – Tramadoli hydrochloridum 50 mg v 1 cps. Analgetikum; → *tramadol*.

Provera 100, 250 a 500[®] tbl (Pharmacia) – Medroxygesteroni acetat 100, 250 a 500 mg v 1 tbl. Hormón, kt. sa používa v th. relabujúceho a/al. metastazujúceho karcinómu prsníka u postmenopauzových žien, pri karcinóme endometria a obličky; → *medroxygesterón*.

Provera 5 mg[®] tbl (Pharmacia & Upjohn) – Medroxygesteroni acetat 5 mg v 1 tbl. Hormón, kt. sa používa v dg. prim. a sek. amenorey po vylúčení gravidity, ďalej pri dysfunkčnom (anovulačnom) krvácaní vyvolanom deficitom hormónu, po vylúčení organickej príčiny a pri endometrióze na ovplyvnenie účinkov estrogénov na endometrium u žien po menopauze liečených estrogénmi. Podáva sa aj pri vazomotorických prejavoch počas menopauzy; → *medroxygesterón*.

Provirsan[®] tbl (Pro.Med.CS Praha a.s.) – Aciclovirum 200 mg v 1 tbl. Antivirotikum; → *aciklovir*.

provírus – perzistentný vírus, vírusový genóm (resp. kópia jeho DNA) začlenený (integrovaný) do DNA hostiteľskej bunky. Môže, ale nemusí ovplyvňovať funkcie buniek. Za určitých okolností sa môže aktivovať a vírus sa začne v bunke množiť. Pri HIV-1 je integrovaný provírus zodpovedný za replikáciu a transkripciu provírusovej DNA. Endogénny provírus je integrovaný do chromozómu gaméty. Odovzdáva sa vertikálnym prenosom do všetkých buniek dcérskeho organizmu. Vírus sa tak rozmnožuje bez toho, aby zničil hostiteľskú bunku. Týmto spôsobom vstúpilo do cicavčích buniek mnoho provírusov a existujú v nich často v defektnej – neúplnej podobe. Okrem spontánnej reaktivácie môže v províruse nastať derepresia transkripcie štruktúrnych génov. Latentná fáza sa preruší, dokončí sa eklipsa a nastáva maturácia viriónov. Provírus vstupuje do lytického cyklu a po deštrukcii hostiteľskej bunky sa uvoľňujú infekčné vírusové častice.

Životný cyklus vírusu, pri kt. nastáva deštrukcia (lýza) hostiteľskej bunky, sa nazýva lytický cyklus. Je charakteristický najmä pre bakteriofágy; pri fágu λ trvá 20 – 40 min. Vírus prežíva mimo hostiteľskej bunky vo forme kompletného viriónu (pokojová fáza). Infekcia vírusom má 4 fázy: **1. adsorpcia** -- prichytenie viriónu na povrch citlivej bunky, kt. má na povrchu ligandy pre vírus, na základe nich ju virión rozpozná ako vhodného hostiteľa; **2. penetrácia** – prienik nukleovej kyseliny do vnútra bunky a degradácia obalu vírusu v cytoplazme; **3. eklipsa** – „zatmenie“, počas kt. prebiehajú biosyntetické procesy (neviditeľné svetelným al. elektrónovým mikroskopom) a začiatok transkripcie génov z DNA vírusu; **4. maturácia** – dozrievanie, zostavovanie kompletných nových viriónov. Celý proces sa končí zánikom (lýzou) hostiteľskej bunky a uvoľnením nových viriónov do prostredia, kde infikujú ďalšie bunky a proces sa opakuje.

prvojadro – pronucleus, útvar zárodka, ktorý vzniká po oddelení hlavičky oplodňujúcej spermie od krčka a chvostíka dekonenzáciou chromatinu jadra spermie („nakyprením“ jadrovej hmoty v hlavičke spermie). Tým sa utvorí *mužské prvojadro (pronucleus masculinus)*. *Ženské prvojadro (nukleus femininus) tvorí jadro ovocytu; → oplodnenie.*

prvosegmenty – somity, paraaxiálna (segmentovaná) mezoderma, tvorí párovito usporiadané zhrubnutia podmienené proliferáciou laterálnej časti steny chordomezodermového výbežku, ktorá vzniká od polovice 3. týžd. vývoja zárodka. Sú základom osovej kostry, kostrového svalstva a väzivovej zložky kože. Od polovice 3. týžd. do konca 5. týžd. vývoja sa zakladá u človeka 42 – 44 párov prvosegmentov (zodpovedajú základom okcipitálnych, krčných, hrudníkových, bedrových a chvostových stavcov) a postupne sa migráciou príslušných buniek diferencujú na myotóm (základ svalov), sklerotóm (základ stavcov) a dermatóz (základ dermis). Prostredníctvom nefrotómov sú spojené s nesegmentovanou mezodermu.

Psilo-Balsam[®] gel der (Stada Arzneimittel) – Diphenhydramini hydrochloridum 1 g v 100 g der. Gélú Antihistaminikum, kt. sa používa v th. alergických a svrbivých prejavov kože pri jej podráždení vyvolanom nadmernou expozíciou slnku, pri poštípaní al. bodnutí hmyzom, popáleninách 1. stupňa, ovčích kiahňach a i.

Pseudomonas aeruginosa – starší názov *Bacterium aeruginosum*, *Bacillus pyocyaneus*, gramnegatívny palička, obligátne aeróbna, tvoriaca pigment, s charakteristickým zápachom. Je rezistentná proti vonkajším vplyvom a vyskytuje sa v okolí človeka, a to zväčša vo vlhkom prostredí a tiež v nemocničnom prostredí. Zapríčiňuje chronické infekcie, ako sú endokarditídy, pneumónie, často sa izoluje pri mukoviscidózach, septických stavoch a participuje na vzniku meningitíd, vonkajších otitíd, keratitíd, endoftalmitíd, uroinfekcií a infikovaných kožných rán. Mnohé kmene sú rezistentné proti antibiotikám, väčšina kmeňov je citlivá na aminoglykozidové antibiotiká (gentamicín, tobramycín, netilmicín, amikacín) a chinolonové antibiotiká. *Pseudomonas aeruginosa* sa vyskytuje najmä u pacientov s imunodeficitom, po popáleninách, po používaní kontaktných šošoviek a častejšie sa vyskytuje starších osôb. Môže sa izolovať pri nozokomiálnych infekciách, sepsách a chronických chorobách.

K ďalším druhom rodu *Pseudomonas* patrí *Ps. aguiliseptica*, *Ps. alcaligenes*, *Ps. Ps. fluorescens* (vyvoláva najmä nozokomiálne infekcie), *Ps. mendocina*, *Ps. putida*, *Ps. stutzeri*, *Ps. vesicularis*. Mnohé druhy sa nachádzajú na rastlinách, môžu vyvolávať ich choroby a sú prenášané hmyzom. Platí to aj druhom rodu *Xanthomonas* (napr. *Xanthomonas begoniae*).

Pseudomonas cepacia → *Burkholderia cepacia*.

Pseudomonas cocovenenans → *Burkholderia cocovenanans*.

Pseudomonas diminuta → *Brevundimonas diminuta*.

Pseudomonas luteola → *Chryseomonas luteola*.

Pseudomonas mallei → *Burkholderia mallei*.

Pseudomonas maltophila → *Stenotrophomonas maltophila*.

Pseudomonas oryzihabitans → *Flavimonas oryzihabitans*.

Pseumonas pseudomallei → *Burkholderia pseudomallei*.

pubovezikálna slučka – angl. *pubovesical sling*, metóda chir. th. → *stresovej inkontinencie*, kt. opísal r. 1942 Aldrige. Na utvorenie slučky sa používa fascia m. rectus abdominis. Metóda sa používa pri všetkých typoch inkontinencie vrátane insuficiencie zvierača (angl. intrinsic sphincter deficiency). Hlavným efektom operácie je podpora uretry pevným fasciálnym pásikom, kt. je spojený s fasciou priamych brušných svalov. Tým nastáva priamy prenos tlaku na zvierač močovej rúpy. Pri kontrakcii brušnej svaloviny sa tak zvyšuje vntrobrušný (a intravezikálny tlak), ako aj uzatvárací tlak v uretre. Preto treba pásik fascie umiestniť pod strednú časť uretry. Pubovezikálna operácia sa vykonáva tak, že sa utvoria 2 fasciálne pásiky z fascie priamych brušných svalov, ktoré sa nechajú na báze spojené s brušnou fasciou a po podvlieknutí pod uretru sa zošívajú obidva konce k sebe al.

kontralaterálnej fascii m. rectus abdominis. Slučka sa umiestňuje pod hrdlo močového mechúra. Alternatívou je utvorenie jedného fasciálneho pásika dlhého asi 15 – 20 cm, kt. sa od priameho brušného svalu úplne oddelí. Ďalším krokom je incízia vagíny a podvlečenie slučky pod uretru a ďalej cez diaphragma urogenitale. Tento pruh sa potom fixuje k fascii priameho brušného svalu stehmi Takisto sa vykonáva tzv. vagínová slučka. Pri nej sa opora uretry vykonáva z časti pošvovej steny, kt. sa oddelí od zvyšnej pošvovej steny a fixuje k fascii priamych brušných svalov Defekt v stene pošvy sa upraví sutúrou.

Jestvujú dva typy pubovezikálnych slučiek – autológna a alogénna. Druhý typ, napr. z lyofilizovanej fascia lata al. dura mater, sa spája s väčším rizikom pooperačných komplikácií. Úspech týchto výkonov sa pohybuje nad 90 %, a to aj u obéznych pacientiek, kde sa neodporúčajú iné závesné operácie (uretropexie), účinné sú aj pri reoperáciáchpo predchádzajúcej neúspešnej operácie pre inkontinenciu. Indikované sú najmä krátke, fixované uretry s ťažko poškodeným zvieračom. Nevýhodnou operácie je invazivita (abdominálny alebo pošvový prístup v celkovej narkóze a trvanie rekonvalescencie niekoľko týžd.) a riziko nežiaducich účinkov (hyperaktívny detruzor, možnosť hyperkorekcia s retenciou moču al. vysokým rezíduom). Tiesnením býva autokatetriuzácia al. reoperácia s uvoľnením pásky.

Pulmozyme 2,5 ml[®] sol neb (Roche Slovensko s.r.o.) – Dornasum alfa 2500 U (2,5 ml), čo je fosforylovaná glykozylovaná rekombinantná ľudská proteínová deoxyribonukleáza 1 v 1 amp. Používa sa v th. cystickej fibrózy s vitaálnou funkciou (FWC) nad 40 % predpokladanej kapacity a starších ako 5 r. na zlepšenie funkcie pľúc; dornáza.

Punnetov štvorec – diagram navrhnutý Reginaldom C. Punnettom, kt. sa používa na predikciu výsledku jednotlivých experimentov s krížením a pestovaním v biológii, napr. pri určovaní pravdepodobnosti určitého genotypu potomkov. Je výsledkom každém možném kombinácie jednej materskej alely s jednou otcovskou alelou pre každý študovaný gén.

pupkový obeh -- zakladá sa ešte pred vznikom →*prvosegmentov*. V zárodkovom stvole sa zakladajú dve *arteriae umbilicales* a *vena umbilicalis*. Po vzniku intraembryového obehu sa základy arteriae umbilicales spoja s obidvoma dorzálnymi aortami a privádzajú krv zárodku do choriónu. Krv obsahujúca živiny (získané resorpciou trofoblastom) sa zbiera z choriónu do venae umbilicales. Tie sú spočiatku párové, pravostranná však v súvislosti s vývojom pečene obliteruje (zachováva sa len krátka časť v blízkosti srdca). V blízkosti základu srdca sa venae umbilicales spájajú s venae omphalomesentericae do *truncus vitelloumbilicalis*. Spojením obidvoch trunci vitelloumbilicales a obidvoch ductus Cuvieri vzniká spoločný *sinus venosus*; prechádza do žilových koncov primitívnej srdcovej rúry.

pupok -- [l. *umbilicus*] embryo. Prechod embryových štruktúr do extraembryových; **kožný pupok** sa týka prechodu ektodermy do entodermy amnia, **črevný pupok** prechodu entodermy tráviacej rúry do entodermy žĺčkového vaku.

pupeň (žihľavkový) – l. urtica, pomphus.

Puregon 50, 100, 150 a 200/0,5 ml a 833 IU/1 ml[®] sol inj (Orion Corporation) – Follitropin beta 50, 100, 150, 200, 250 IU v 0,5 ml al. 833 IU v 1 ml inj. rozt. Hormón, kt. sa podáva u žien s neplodnosťou, anovuláciou (vrátane sy. polycystických ovárií) a žien, kt. nereagovali na th. klomiféntrátom. Používa sa aj pri riadenej hyperstimulácii na indukciu rastu viacerých folikulov v programoch asistovanej reprodukcie – napr. fertilizácia/transfer embrya in vitro (IVT/ET), intratubárny transfer gamét (GIFT) a intracytoplazmatická inj. spermií (ICSI). U mužov sa aplikuje pri nedostatočnej spermatogenézy vyvolanej hypogonadotropným hypogonadizmom.

Puregon 50, 75 a 150 IU[®] plv iol (Organon Corporation) – Follitropin beta 50, 75 al. 150 IU v 1 amp. Hormón, kt. sa podáva u žien s neplodnosťou, anovuláciou (vrátane sy. polycystických ovárií)

a žien, kt. nereagovali na th. klomiféncitrátom. Používa sa aj pri riadenej hyperstimulácii na indukciu rastu viacerých folikulov v programoch asistovanej reprodukcie – napr. fertilizácia/transfer embrya in vitro (IVT/ET), intratubárny transfer gamét (GIFT) a intracytoplazmatická inj. spermií (ICSI). U mužov sa aplikuje pri nedostatočnej spermatogenéze vyvolanej hypogonadotropným hypogonadizmom.

Purivist[®] int opo (Allergan Pharmaceuticals) – Epinastini hydrochloridum 0,5 mg v 1 ml očnej roztokovej instilácie. Oftalmologikum, kt. sa používa pri stavoch spojených s deficitom vitamínu B₆ a jeho zvýšenej potrebe pri alkoholizme, vrodených metabolických poruchách, srdcovej nedostatočnosti s hromadením tekutín v tele, chron. horúčkových stavoch, gastrektómii, hemodialýze, hypertyreóze, celiakii, hnačke, regionálnej enteritíde, sprue a malabsorpčnom sy. spojenom s hepatobiliárnymi chorobami. Podáva sa aj pri dlhodobom strese, pacientom s úplnou parenterálnou výživou a rýchlym úbytkom hmotnosti a malnutrícií následkom nevhodnej diéty; →*epinastín*.

purse string suture – angl. tabakový steh.

pylorostenóza – vrodená stenóza vrátnika, je najčastejšia vrodená chyba tráviacej rúry. Vyvoláva ju hypertrofia kruhovej svaloviny, ktorá takmer úplne uzavrie pylorický kanál. Hypertrofické svalstvo utvára na mieste jemného vrátnika rôzne veľký „pylorický tumor“ v tvare a veľkosti slivky, tzv. olivu. Ide o následok chybného inervácie cirkulárnej svaloviny pyloru, podmienenej geneticky. Liečba je chirurgická.

Pyridoxin Léčiva[®] sol inj (Zentiva, Česko) – Pyridoxini hydrochlorodum 50 mg v 1 ml inj. rozt. Vitamín B₆; →*pyridoxín*.

Pyridoxin Léčiva[®] tbl (Zentiva, Česko) – Pyridoxini hydrochlorodum 20 mg v 1 tbl. Vitamín B₆; →*pyridoxín*.
